

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar
valse aangiften van zedenmisdrijven
door meisjes van 12-18 jaar

Anton van Wijk
Annemiek Nieuwenhuis

Beke *reeks*

Lastige verhalen

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar
valse aangiften van zedenmisdrijven
door meisjes van 12-18 jaar

Anton van Wijk
Annemiek Nieuwenhuis

Beke *reeks*

In opdracht van

Programma Politie & Wetenschap

Met medewerking van

Karin Tijhof

Omslagillustratie en vormgeving

Marcel Grotens

Drukwerk

GVO Drukkers & Vormgevers B.V.

Anton van Wijk en Annemiek Nieuwenhuis

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven
door meisjes van 12-18 jaar

ISBN 978-90-75116-66-3

Inhoud

1	Inleiding en vraagstelling	9
2	Opzet en uitvoering van het onderzoek	13
2.1	Literatuuroverzicht	13
2.2	Landelijke inventarisatie	13
2.3	Dossieranalyse	14
3	Valse aangiften in de literatuur	17
3.1	Valse aangiften in breder perspectief	17
3.1.1	Valse aangiften van misbruik van kinderen	18
3.1.2	Valse aangiften van misbruik van verstandelijk gehandicapten	18
3.1.3	Valse aangifte van stalking	19
3.2	Valse aangiften van seksueel misbruik van vrouwen	19
3.2.1	Soorten aangiften en beoordelingscriteria politie	20
3.2.2	Omvang valse aangifte van verkrachting	21
3.2.3	Kenmerken van aangeefsters	22
3.2.4	Achtergronden, aanleidingen en motieven	23
3.2.5	Onderscheid tussen valse en echte zedenaangiften	25
3.3	Resumé	27
4	Zedenzaken in de politiepraktijk	29
4.1	Werkproces zedenaangiften	29
4.2	Omvang en aard valse zedenaangiften	32
4.3	Rechercheurs over valse zedenaangiften	34
4.4	Resumé	36
5	Aangeefsters en aangiften nader bekeken	39
5.1	Echte aangiften	39
5.1.1	Kenmerken aangeefsters echte aangiften	39
5.1.2	Kenmerken echte aangiften	43

5.2	Twijfelachtige aangiften	47
5.2.1	Kenmerken aangeefsters twijfelachtige aangiften	47
5.2.2	Kenmerken twijfelachtige aangiften	52
5.3	Valse aangiften	58
5.3.1	Kenmerken aangeefsters valse aangiften	58
5.3.2	Kenmerken valse aangiften	63
5.4	Resumé	68
6	Samenvatting en conclusies	73
6.1	Methoden en beperkingen	73
6.2	Aard en omvang van valse zedenaangiften	74
6.3	Achtergronden aangeefsters en kenmerken aangiften	74
6.4	Slotbeschouwing	77
6.5	Aanbevelingen voor verder onderzoek	80
	Geraadpleegde literatuur	83
	Dankwoord	87
	Bijlage 1 – Vragenlijst aangiften zedenzaken door meisjes van 12-18 jaar	88
	Bijlage 2 – Analyseformat dossieronderzoek	91

Genesis 39: 1-20: Jozef en de vrouw van Potifar

Jozef was dus door de Ismaëlieten meegenomen naar Egypte, en daar was hij gekocht door Potifar, een vooraanstaand man die tot de hovelingen van de farao behoorde en het bevel voerde over zijn lijfwacht. De HEER stond Jozef ter zijde, zodat het hem goed ging. Hij mocht in het huis van zijn Egyptische meester werken. Omdat zijn meester zag dat de HEER Jozef terzijde stond en alles wat hij ter hand nam voorspoedig liet verlopen, was hij Jozef goedgezind: hij maakte hem tot zijn persoonlijke bediende, liet de gang van zaken in huis aan hem over en gaf hem het beheer over alles wat hij bezat. En vanaf het ogenblik dat hij hem belastte met het toezicht op zijn huis en zijn verdere bezittingen, zegende de HEER het huis van die Egyptenaar omwille van Jozef. De zegen van de HEER rustte op alles wat hij bezat, in huis en daarbuiten. Daarom vertrouwde hij alles volledig aan Jozef toe; nu Jozef er was, bekommerde Potifar zich alleen nog om wat hij te eten kreeg.

Jozef was knap en aantrekkelijk. Na verloop van tijd liet de vrouw van zijn meester haar oog op hem vallen. 'Kom bij me liggen,' zei ze. Maar dat weigerde hij. 'Sinds ik hier ben,' zei hij, 'maakt mijn meester zich geen zorgen meer over wat dan ook hier in huis, en hij heeft mij het beheer gegeven over al zijn bezittingen. Ik heb hier evenveel gezag als hij, en hij heeft mij niets onthouden behalve u, omdat u zijn vrouw bent. Hoe zou ik dan zo'n grote wandaad kunnen begaan en zo kunnen zondigen tegen God?' Dag in dag uit probeerde de vrouw Jozef over te halen, maar hij gaf niet toe, hij wilde niet bij haar gaan liggen. Maar op zekere dag, toen hij de binnenvtrekken in kwam om zijn werk te doen en daar niemand anders van de bedienden was, greep ze hem bij zijn kleed. 'Kom bij me liggen,' drong ze aan, maar hij vluchtte naar buiten; zijn kleed liet hij bij haar achter. Toen ze beseftte dat hij gevlucht was en zijn kleed bij haar had gelaten, riep ze haar bedienden en zei tegen hen: 'Mooi is dat! Hij moest zo nodig een Hebreëer in huis halen – zeker om zich met ons te kunnen vermaken! Die man is mijn kamer binnengedrongen en wilde bij me komen liggen, maar ik begon hard te schreeuwen. Toen hij dat hoorde, ging hij ervandoor en liet zijn kleed hier bij mij achter.' Ze liet het kleed naast zich liggen totdat Jozefs meester thuiskwam, en vertelde hem hetzelfde verhaal: 'Die Hebreeuwse slaaf die jij in huis hebt gehaald, is mijn kamer binnengedrongen om zich met me te vermaken. En toen ik het op een schreeuwen zette, ging hij ervandoor en liet zijn kleed hier bij mij achter.' Toen Jozefs meester haar hoorde vertellen dat ze zo door zijn slaaf was behandeld, werd hij woedend. Hij liet Jozef oppakken en in de gevangenis zetten die bestemd was voor de gevangenen van de koning.

1 Inleiding en vraagstelling

Iemand ten onrechte van een ernstig feit beschuldigen, is zo oud als de mensheid. Het Bijbelse verhaal van Jozef laat zien dat er weinig tegen de valse beschuldiging valt in te brengen. De beschuldigde staat op voorhand op achterstand, zeker als er compromitterend 'bewijs' is in de vorm van een kleed op het bed van het 'slachtoffer'. Het motief van de vrouw om Jozef vals te beschuldigen, is duidelijk; ze voelt zich afgewezen. In hedendaagse termen zou Jozef wellicht van poging tot aanranding worden beschuldigd. Na aangifte van de vrouw en een grondig onderzoek zou de politie hem meenemen voor verhoor en mogelijk een proces-verbaal opsturen naar het openbaar ministerie dat hem kan vervolgen voor een zedendelict.

Het doen van valse aangifte van een misdrijf komt vermoedelijk vaak voor. Denk bijvoorbeeld aan het oplichten van de reisverzekering. In dat geval is de verzekeringsmaatschappij de gedupeerde, die hiermee overigens rekening houdt door (valse) claims in de premie te verdisconteren. Als er seksualiteit in het geding is, krijgt het doen van een valse aangifte een andere lading. Een bekend voorbeeld is de politie-inspecteur die door een arrestatie-eenheid werd gearresteerd nadat zijn dochter hem had beschuldigd van seksueel misbruik. Ten onrechte bleek later. Niet elke zaak van vermeend seksueel misbruik kent zulke dramatiek, maar het illustreert wel de manier waarop de samenleving kan reageren op beschuldigingen van seksueel misbruik. De reflex is dat men de kant van het slachtoffer kiest; ontkenning of verweer van de man – het zijn vaak mannen – wordt vaak opgevat als een bevestiging van het verhaal van de aangeefster.

Met name de vrouwenbeweging heeft zich sinds de jaren '70 sterk gemaakt voor de in hun ogen kwetsbare positie van vrouwen en het feit dat mannen daar in allerlei opzichten misbruik van kunnen maken. Deze aandacht is toen doorgeschoten in de zin dat een verhaal niet kritisch onderzocht mocht worden door de politie. Kritische vragen zouden de geloofwaardigheid en daarmee de integriteit van de vrouw – meestal zijn aangeefsters vrouwen – aantasten. Het gevolg was dat de politie jarenlang te veel is meegegaan in het verhaal van de vrouwen en in plaats van zich bezig te houden met waarheidsvinding zich meer heeft opgesteld als hulpverlener. De politie is nadien bezig (geweest) met het verbeteren van de

kwaliteit van haar werk. Het ontwikkelde werkproces dat elke rechercheur moet volgen, is erop gericht zoveel mogelijk valse aangiften aan de voorkant eruit te filteren door middel van een kritisch vooronderzoek. Dat betekent dat veel meldingen van seksueel misbruik niet resulteren in een proces-verbaal, bijvoorbeeld omdat de aangeefster, soms op aanraden van de politie, ervan afziet om het juridische proces in te gaan (Van Wijk, 2004). Een reden kan zijn dat de zaak geen kans van slagen heeft vanwege de ongeloofwaardigheid ervan. Maar lang niet alle zaken worden er aan de voorkant uitgefilterd. De praktijk is ook dat er valse aangiften worden gedaan. In sommige gevallen wordt er dan een proces-verbaal tegen de aangeefster opgemaakt voor het doen van een valse aangifte. Over de mate waarin het doen van valse aangiften voorkomt, bestaat geen eenduidige conclusie, zowel nationaal als internationaal.

In Nederland houdt de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ) van het Korps Landelijke Politiediensten zich sinds enkele jaren bezig met het beoordelen van 'dubieuze' zedenaangiften.¹ In driekwart van de voorgelegde zaken wordt geadviseerd om het onderzoek te stoppen met name omdat het opsporingsonderzoek ernstige tekortkomingen kent.

Het blijkt dat bijna een op de drie zaken draait om beschuldigingen van seksueel misbruik na een echtscheiding (Nierop & Van den Eshof, 2008).² Het overgrote deel van de zedenzaken die de LEBZ beoordeelt, heeft betrekking op volwassen vrouwen. Hoewel de LEBZ in de loop van de jaren steeds meer zaken te beoordelen krijgt, vormt dat aantal een fractie van het totaal aantal aangiften van zedenmisdriven in Nederland. Het is met andere woorden niet bekend in hoeverre de bevindingen van de LEBZ representatief zijn voor alle zedenaangiften. De politie zal in de meeste gevallen zelf een afweging maken of een aangifte wel of niet geloofwaardig is. In de politiepraktijk onderscheiden rechercheurs twee groepen aangeefsters waarbij een verhoogd risico op een valse aangifte bestaat. Naast de vrouwen die in een echtscheidings- en/of voogdijzaak zijn verwickeld, worden ook de minderjarige aangeefsters genoemd. Het percentage valse aangiften van zedenzaken bij de groep minderjarige meisjes is niet bekend, maar rechercheurs schatten dat als hoog in (Van Wijk, 2004). De motieven voor het doen van een valse aangifte kunnen volgens rechercheurs te maken hebben met onder andere een ongewenste zwangerschap of een opgelopen seksueel overdraagbare aandoening. Daarnaast kan het vermeende zedendelict worden gebruikt als smoes voor het te laat thuiskomen. Los van de inspanningen van de politie in dergelijke zaken (zie hieronder) kan het voor de vermeende verdachte vergaande consequenties hebben, zoals een registratie in het politiesysteem in verband met een zedenmisdrijf. Het openbaar ministerie kan de aangeefster op grond van artikel 188 Wetboek van Strafrecht vervolgen voor het doen van een valse aangifte.³

Aangeefster doet valse aangifte ontvoering en verkrachting

VELDHOVEN - De politie heeft de afgelopen weken 750 werkuren en een duur sporenonderzoek gestoken in een ontvoering en verkrachting die waren verzonnen door een 17-jarige aangeefster uit Veldhoven. Een woordvoester heeft dat maandag gemeld. Het meisje meldde op 15 januari dat ze door twee mannen was meegenomen in een wit busje. Ze werd verkracht en

veertig minuten later uit het busje gezet, aldus de aangifte. De politie nam de melding zeer serieus en begon een groot onderzoek met veel mensen. Gaandeweg zette de recherche meer en meer vraagtekens bij het verhaal van de aangeefster. Afgelopen weekeinde is definitief vastgesteld dat de aangifte was verzonnen. Over de reden daarvoor doet de politie geen mededelingen. De aangeefster krijgt hulp. Het is nog niet besloten of justitie haar vervolgt wegens het doen van valse aangifte en de gemaakte kosten teruggeeft.

Bron: ANP

Los van de ervaringen van de zedenrechercheurs zijn geen gegevens voorhanden over de omvang van de groep minderjarige meisjes die een valse aangifte van een zedenmisdrijf doet. Daarnaast ontbreekt het aan kennis over de achtergronden van deze aangeefsters en kenmerken van (valse) aangiften. Programma Politie & Wetenschap heeft aan Bureau Beke gevraagd een exploratief onderzoek uit te voeren naar deze kwestie.

De vraagstelling luidt:

Wat zijn de geschatte omvang en aard van valse aangiften van zedenmisdrijven (in casu aanranding of verkrachting) door meisjes van twaalf tot achttien jaar, wat zijn de achtergronden van de aangeefsters en kenmerken van de aangiften en is daarbij onderscheid te maken tussen valse, twijfelachtige en echte aangiften?

Onderzoeksvragen

1. Wat is de geschatte omvang van het aantal valse aangiften door aangeefsters in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar in Nederland in 2008?
2. Wat zijn de achtergronden van de aangeefsters en de kenmerken van de aangiften en in hoeverre zijn hierin verschillen tussen valse, twijfelachtige en echte aangiften te constateren?
3. Welke aanbevelingen zijn mogelijk in termen van een kwantitatief opgezet vervolgonderzoek?

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de methoden van onderzoek. In hoofdstuk drie geven we een kort overzicht van de beschikbare literatuur over valse aangiften van zedenmisdrijven. Hoofdstuk vier handelt over de politiepraktijk in relatie tot de aangiften van zedendelicten door minderjarige meisjes. In hoofdstuk vijf wordt inhoudelijk ingegaan op de verschillen tussen valse, twijfelachtige en echte aangiften door minderjarige meisjes. Dit wordt gedaan aan de hand van de resultaten van een dossieronderzoek. In het laatste hoofdstuk staan de samenvatting, de conclusies en de aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

Noten

1. In zaken waarin sprake is van hervonden herinneringen, ritueel misbruik of herinneringen voor het derde levensjaar zijn politieregio's verplicht deze zaken voor te leggen aan de LEBZ. Andere aangiften kunnen facultatief worden voorgelegd.
2. De andere zaken betreffen hervonden herinneringen en misbruik dat langer dan acht jaar geleden zou zijn gebeurd.
3. 'Hij die aangifte of klacht doet dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.' Degene die een valse aangifte doet, moet weten dat het feit niet gepleegd is. Dit zal dan ook door justitie bewezen moeten worden. Het doet er niet toe tegen wie de aangever de aangifte doet. Dit kan een bekende, maar ook een onbekende zijn.

2 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Voor dit exploratieve onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven is gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen. Allereerst is in de literatuur gezocht naar eerder uitgevoerd onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven. Aan alle hoofden van de politieafdelingen in Nederland is daarnaast een korte vragenlijst gestuurd waarin is gevraagd naar de omvang van valse aangiften van zedendelicten en elementen die een aangifte in de optiek van de zedenpolitie tot een valse kunnen maken. Voorts hebben drie politieregio's voor dit onderzoek processen-verbaal van aangiften van zedendelicten door minderjarige meisjes ter beschikking gesteld. Deze dossiers zijn geanalyseerd. Hierna worden de genoemde informatiebronnen nader uitgewerkt.

2.1 Literatuuroverzicht

Het verschijnsel van valse aangiften in zedenzaken is in Nederland nog niet goed onderzocht. Daarentegen zijn er wel onderzoeken verricht in de Angelsaksische landen met dien verstande dat die studies vooral betrekking hebben op valse aangiften van zedenmisdrijven in het algemeen en zich niet specifiek richten op minderjarige meisjes als aangeefster. Het doel van de literatuurstudie is het verkrijgen van een indicatie van de omvang van valse aangiften van zedenmisdrijven en inzicht in kenmerken, achtergronden en motieven van de aangeefsters. Er is gezocht in de web of science database en picarta op trefwoorden als 'valse (zedes) aangiften', '*false (rape) allegations*', '*false (rape) accusations*', '*false (rape) claims*', '*false reports*', '*false victimization syndroms*', en '*false criminal reports*'. Er zijn diverse artikelen gevonden van zowel beschouwende als empirische strekking. Daarnaast zijn er enkele Nederlandse publicaties, waaronder die van de LEBZ, in het literatuuroverzicht opgenomen.

2.2 Landelijke inventarisatie

Om een indruk te krijgen van de omvang van het aantal valse aangiften door minderjarige meisjes is een vragenlijst ontwikkeld voor alle hoofden van de zedenafdelingen van de politie in Nederland (zie bijlage 1). Alle 25 politieregio's plus de Koninklijke Marechaussee zijn

aangeschreven. In totaal hebben achttien regio's en de Koninklijke Marechaussee informatie verstrekt.¹

Op basis van de verkregen informatie blijkt het lastig om de omvang van het aantal valse aangiften te bepalen. Daarvoor ontbreken te veel gegevens. Naast de non-respons van een aantal regio's is het voor de meeste regio's niet mogelijk om aantallen te genereren vanuit het Bedrijfsprocessensysteem, simpelweg omdat dergelijke zaken niet worden geregistreerd.² De gegevens handmatig uitzoeken, zou de regio's te veel tijd kosten. Het is daarom slechts mogelijk om een indicatie te geven van de mogelijke omvang van de mate van voorkomen van valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van twaalf tot achttien jaar.

Daarnaast is aan de zedenafdelingen gevraagd wat, naar hun mening, relevante factoren zijn die kunnen duiden op een valse of een echte aangifte en hoe zij omgaan met de valse aangiften. De antwoorden geven een eerste indicatie hoe er in de politiepraktijk wordt aangekeken tegen en omgegaan met valse aangiften.

2.3 Dossieranalyse

Aan drie politieregio's, Amsterdam-Amstelland, Gelderland-Midden en Hollands Midden, is gevraagd om processen-verbaal van aangiften van zedenmisdrijven door minderjarige meisjes (12-18 jaar) voor het onderzoek aan te leveren. Op voorhand zijn daarbij geen restricties aangebracht wat betreft type zedenmisdrijf (aanranding of verkrachting) en context (verdachte, locatie delict, pleegjaar). Er is gekozen voor een zo duidelijk mogelijke definitie van valse en echte aangiften. Onder valse aangiften verstaan wij die aangiften waarvan de aangeefster in een later stadium heeft toegegeven dat ze verzonnen zijn. Het kan zijn dat er helemaal geen seksueel contact heeft plaatsgevonden tussen aangeefster en beschuldigde of dat een aanvankelijk vrijwillig seksueel contact later door de aangeefster als onvrijwillig wordt bestempeld. Onder echte aangiften verstaan we die aangiften waar de verdachten zelf het delict hebben toegegeven. Het proces-verbaal is in die gevallen opgestuurd naar het openbaar ministerie voor verdere afhandeling.

Dit ogenschijnlijk duidelijke onderscheid tussen valse en echte aangiften is ten tijde van de fase van dataverzameling niet afdoende gebleken. In de politiepraktijk blijken er veel aangiften te zijn die in het 'grijze' gebied zitten. De politie kan in deze gevallen niet met zekerheid zeggen of een aangifte vals is, bijvoorbeeld omdat de aangeefster bij haar verhaal blijft, terwijl de politie aan het waarheidsgehalte ervan twijfelt. Deze voor het onderzoek en de politiepraktijk interessante categorie aangiften is meegenomen in de dossieranalyse en aangemerkt als 'twijfelachtige aangiften'. In totaal zijn er 23 aangiften bestudeerd. Zie figuur 2.1 voor het overzicht van de drie categorieën.

Figuur 2.1 – Overzicht aantal bestudeerde aangiften naar categorie

Categorie	Criterium	Aantal
Valse aangiften	Aangeefster heeft zelf toegegeven dat de aangifte vals is	7
Echte aangiften	De verdachte heeft het delict bekend	8
Twijfelachtige aangiften	De politie heeft twijfels, maar aangeefster volhardt	8
Totaal		23

De aangiften zijn geanalyseerd aan de hand van een vooraf opgesteld analyseformat (zie bijlage 2). Vanwege het exploratieve karakter van het onderzoek is per item zoveel mogelijk informatie vanuit de aangiften beschreven. De informatie is als volgt geanalyseerd. Eerst zijn er drie groepen gemaakt van de aangiften (vals, echt en twijfelachtig). Vervolgens zijn per groep en per item alle antwoorden bij elkaar gevoegd en is de rode draad, voor zover mogelijk, weergegeven. Daarna zijn de belangrijkste gegevens van de drie groepen aangiften met elkaar vergeleken. De resultaten zijn op een kwalitatieve wijze beschreven en geïllustreerd met casusmateriaal. Voor de goede orde merken we op dat het aantal bestudeerde aangiften klein is. De resultaten kunnen niet zonder meer worden gegeneraliseerd naar de totale populatie van minderjarige meisjes die aangifte doet van een zedendelict. Wel bieden de resultaten de mogelijkheid om onderscheidende factoren te benoemen die in een grootschaliger, kwantitatief onderzoek moeten worden geverifieerd.

Noten

1. De ontbrekende regio's zijn Gelderland-Midden (heeft wel processen-verbaal aangeleverd), Gelderland-Zuid, Drenthe, Noord-Holland-Noord; Zuid-Holland-Zuid; Zaanstreek-Waterland en Brabant-Noord. We laten het gegeven buiten beschouwing dat de zedenafdelingen in sommige regio's decentraal zijn georganiseerd. Het komt dus voor dat een bepaald district in de ene regio wel en een andere niet heeft gereageerd. In dat geval is de reactie als een positieve respons van de regio aangemerkt.
2. Dat geldt zowel voor aangiften van zedenmisdriven door minderjarigen in het algemeen als valse aangiften in het bijzonder.

3 Valse aangiften in de literatuur

Er zijn geen onderzoeken bekend die specifiek ingaan op de meisjes van twaalf tot achttien jaar die een valse aangifte van een zedenmisdrijf hebben gedaan. Om die reden schetsen we in dit hoofdstuk een breder beeld van valse aangiften. Door verschillende invalshoeken te benutten, kunnen we wellicht – zij het op een indirecte manier – inzicht geven in de achtergronden van minderjarige aangeefsters en kenmerken van valse aangiften. In de eerste paragraaf presenteren we een overzicht van de omvang van valse aangiften van misbruik van kinderen, verstandelijke gehandicapten en stalking. In de tweede paragraaf volgt een beschrijving van valse aangiften van seksueel misbruik van volwassen vrouwen. In die paragraaf komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan bod: soorten valse aangiften en beoordelingscriteria politie, omvang, kenmerken van aangeefsters, achtergronden en motieven en verschillen tussen echte en valse aangiften.

3.1 Valse aangiften in breder perspectief

Het verschijnsel valse aangiften in zedenzaken is in Nederland nog niet uitvoerig onderzocht en beschreven. Er zijn wel gegevens bekend van de zaken die de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ) van het Korps Landelijke Politiediensten in de periode van 2003-2007 heeft beoordeeld (Nierop & Van den Eshof, 2008). In deze periode heeft de LEBZ 218 zaken behandeld. Gemiddeld doen er jaarlijks 6.000 mensen aangifte van een zedenmisdrijf. Het is daarom de vraag in hoeverre de zogenoemde LEBZ-zaken representatief zijn voor alle aangiften. In 2005 hebben Rassin en Van der Sleen onderzocht in welke mate valse aangiften van seksueel misbruik (met een onbekende dader) kunnen worden onderscheiden van echte aangiften. Veraart (1997) heeft verschillende zaken van valse aangiften beschreven waar hij als strafrechtadvocaat mee te maken heeft gehad. De Nederlandse onderzoeken spitsen zich niet toe op minderjarige aangeefsters. In de Angelsaksische landen is daarentegen meer onderzoek verricht naar de aard en omvang van valse aangiften van zedenmisdrijven. Alvorens we ingaan op de bestaande literatuur over valse aangifte bij zedenzaken, zullen we eerst een beschrijving geven van valse aangiften van misbruik bij kinderen, gehandicapten en stalking, omdat dergelijke aangiften mogelijk inzicht kunnen verschaffen in de achtergronden van het doen van een valse aangifte.

3.1.1 Valse aangiften van misbruik van kinderen

De LEBZ heeft in de periode van 2003-2007 in Nederland 42 zaken beoordeeld waarbij sprake was van een echtscheiding met een conflict over de kinderen (Nierop & Van den Eshof, 2008). De meeste zaken hebben betrekking op seksueel misbruik van jonge kinderen. In vrijwel alle zaken wordt de beschuldiging van seksueel misbruik pas gedaan nadat de echtgenoten uit elkaar zijn. Doorgaans worden de ex-partner, diens nieuwe partner of diens familie beschuldigd. In 95 procent van de voorgelegde zaken heeft de LEBZ geadviseerd het onderzoek te stoppen. In de meeste gevallen zijn er ernstige tekortkomingen in het dossier geconstateerd; de LEBZ treft dan geen feiten aan die de aangifte onderbouwen of hij treft juist feiten aan die tegenstrijdig of aantoonbaar onjuist of onmogelijk zijn. Daarnaast kan het ook zo zijn dat het dossier onvoldoende informatie bevat en nader onderzoek zinloos lijkt. Bij de echtscheidingszaken spelen voornamelijk conflicten en bezorgdheid van de ouder een belangrijke rol. Daarnaast kan er sprake zijn van psychische problemen bij de ouder (Nierop & Van den Eshof, 2008).

In de Verenigde Staten is onderzoek gedaan naar valse aangiften van kindermishandeling (waaronder misbruik van kinderen). Jaarlijks worden er drie miljoen zaken van kindermishandeling gerapporteerd (McCurdy & Daro, 1994; Wang & Daro, 1998). Het aantal aangiften dat hierbij als vals wordt geschat, is zo'n vier procent (Troc   & Bala, 2005). De meeste valse aangiften met betrekking tot kinderen betreffen echter het verwaarlozen van kinderen en geen seksueel misbruik. Ook bij deze valse aangiften speelt een problematische echtscheidingsprocedure van de ouders een belangrijke rol voor het doen van een valse aangifte; het aantal valse aangiften is het hoogst bij de kinderen waarvan de ouders in een scheiding verwickeld zijn. Volgens Gardner (1992) is de meerderheid van de beschuldigingen ten tijde van een scheiding vals, is in 90 procent van de gevallen de moeder de aangeefster en wordt de (biologische) vader hiervan verdacht. Ook problemen rond omgangsregelingen kunnen uitmonden in een valse aangifte.

Een andere oorzaak voor het doen van een valse aangifte van seksueel misbruik kan een foutieve interpretatie van een begeleider of psycholoog zijn. Uit onderzoek is gebleken dat wanneer een kind op een herhalende, suggestieve en licht dwingende manier ondervraagd wordt dit kan leiden tot een aanzienlijk aantal onjuiste antwoorden door de kinderen (Ceci & Bruck, 1995). Ook kan de oorzaak liggen bij de kinderen zelf; de kinderen kunnen over het misbruik hebben gelogen, het misbruik zelf hebben verzonnen of de herinnering kan niet juist zijn. De aangever kan ook gediagnosticeerd zijn met het syndroom van 'Münchhausen by Proxy'. In deze gevallen krijgt de moeder aandacht door middel van het fingeren van misbruik bij haar kind(eren) (Schreier, 1996). Een laatste reden voor het doen van een valse aangifte van misbruik, mishandeling of verwaarlozing van kinderen kan volgens Ceci en Bruck (1995) veroorzaakt worden door een gebrekkig moreel besef bij de aangever.

3.1.2 Valse aangiften van misbruik van verstandelijk gehandicapten

De LEBZ heeft naast zaken van misbruik van jonge kinderen ook zeventien zaken beoordeeld waarin sprake is van beschuldigingen van seksueel misbruik van verstandelijk gehandicapten (mensen met een IQ lager dan 70). Een deel van de beschuldigingen heeft betrekking

op misbruik binnen een instelling en een deel op personen in de relatie- of familiesfeer. In zestien van de zeventien zaken heeft de LEBZ geadviseerd om het onderzoek of vervolging te stoppen (Nierop & Van den Eshof, 2008). In deze zaken zijn onvoldoende aanwijzingen gevonden voor seksueel misbruik. Volgens de LEBZ vloeit de beschuldiging vaak voort uit de interpretatie van gedragingen en verzorgingshandelingen door derden. Het gebeurt zelden dat er door het slachtoffer rechtstreeks en concreet een beschuldiging wordt geuit. Door de betrokkenheid van meerdere personen (hulpverleners, leidinggevers en familie) nemen misverstanden in de ontstaansgeschiedenis van de aangifte toe.

In een studie van Ahlgrim-Delzell en Dudley (2001) naar (valse) aangiften van mishandeling of misbruik van verstandelijk gehandicapten is het percentage valse aangiften (25%) hoger dan het aantal valse aangiften van typen delicten zoals vermogensmisdrijven. In deze studie komt in overeenstemming met eerder onderzoek (Green, 1991) naar voren dat mensen met een (milde) handicap meer valse aangiften doen dan mensen zonder verstandelijke handicap (Ahlgrim-Delzell & Dudley, 2001). De oorzaken liggen volgens de onderzoekers voor een deel aan de kenmerken van de groep (laag IQ en/of psychische stoornissen) of de omgeving van de gemeenschappelijke voorzieningen.

3.1.3 Valse aangifte van stalking

Pathé, Mullen en Purcell (1999) hebben een onderzoek uitgevoerd naar valse aangiften van stalken.¹ In totaal gaat het bij twaalf van de 150 personen die een aangifte hebben gedaan van stalking om een valse aangifte. In drie van de twaalf gevallen gaat het om een mannelijke aangever; de overige personen zijn vrouw. De onderzoekers komen tot vijf categorieën van contexten / persoonlijkheidskenmerken waarin de valse aangiften vooral voorkomen. De eerste betreft de situatie waarbij de persoon eigenlijk zelf de dader is van stalken, dit is één keer het geval. Daarnaast zijn zes van de aangevers / aangeefsters gediagnosticeerd met een psychische stoornis. Ook ervaringen met stalking in het verleden kunnen een oorzaak zijn voor het zich op dit moment gestalkt voelen; dit is bij drie personen het geval. Het onschuldige gedrag van anderen wordt op een heel andere manier opgevat dan bedoeld. De laatste categorieën zijn de personen die het slachtofferschap simuleren voor financieel gewin of voor aandacht uit de omgeving. Slechts bij twee personen in het onderzoek was dit het geval. Volgens de onderzoekers kunnen valse aangiften worden herkend doordat de inhoud van de aangifte vaak niet consistent en niet plausibel is. Een ander verschil met echte zaken is dat de valse aangiften vaak geen gedetailleerde informatie bevatten. Ook doen personen in het geval van een valse aangifte vaak in een eerder stadium aangifte, vragen ze eerder om hulp dan echte slachtoffers en zijn ze vaak bij meerdere therapeuten in behandeling geweest (Pathé et. al.1999).

3.2 Valse aangiften van seksueel misbruik van vrouwen

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de literatuurstudie naar valse aangiften van seksueel misbruik van volwassen vrouwen.

3.2.1 Soorten aangiften en beoordelingscriteria politie

Uit de literatuurstudie blijkt dat er veel discussie bestaat over de definitie en beoordelingscriteria van valse aangiften van zedenmisdrijven; in veel studies worden verschillende definities en beoordelingscriteria gehanteerd (o.a. Aiken, Wolbert Burgess en Hazelwood, 1999; Katz en Mazur, 1979; Rumney, 2006). De definitie van een valse aangifte is vanzelfsprekend ook bepalend voor het aantal valse aangiften. In het algemeen kunnen er twee soorten valse aangiften worden onderscheiden: opzettelijke en onopzettelijke valse aangiften. Bij een opzettelijk valse aangifte weet de aangeefster dat de gebeurtenis waarover zij verklaart, niet heeft plaatsgevonden. Hier kunnen verschillende motieven aan ten grondslag liggen (zie paragraaf 3.2.3). Ook kunnen volgens onderzoekers onopzettelijk valse aangiften worden gedaan. Nierop & van den Eshof (2008) spreken in deze gevallen van onbewust onjuiste beschuldigingen. Het kan hier gaan om een onjuiste interpretatie van gedragingen of feiten, dromen of beelden en medische gegevens (Katz en Mazur, 1979; Rumney, 2006; Veraart, 1997). Zo bestaan bijvoorbeeld volgens Kelly, Lovett en Regan (2005) aangeefsters die beweren seksueel te zijn misbruikt op het moment dat ze slapen of gedrogeerd zijn. Ook bij de onopzettelijk valse aangiften kunnen verschillende achtergrondfactoren en motieven een rol spelen (zie paragraaf 3.2.3).

Daarnaast zijn in verschillende onderzoeken de criteria die de politie hanteert om te bepalen of het een valse aangifte betreft, nader onderzocht (Clark & Lewis, 1977; Harris & Grace, 1999; Jordan, 2004; Smith, 1989; Gregory & Lees 1996). Hieruit komt naar voren dat de politie uiteenlopende criteria gebruikt om een aangifte als vals te betitelen. De zuiverste manier om te beoordelen of het een valse aangifte betreft, is als de aangeefster zelf toegeeft dat het delict niet heeft plaatsgevonden (Kanin, 1994; Smith, 1989). Andere criteria die de politie hanteert voor een valse aangifte zijn een gebrek aan bewijs of het feit dat de politie verder geen actie op de zaak onderneemt (Gibbon, 1998; Kelly et al., 2005; Marshall & Alison, 2006; Smith, 1989). Volgens de onderzoekers is het de vraag in hoeverre bij deze zaken in werkelijkheid ook sprake is van een valse aangifte. Het is namelijk mogelijk dat in een echte zedenzaak onvoldoende bewijs gevonden wordt. Ook stellen Chambers en Millar (1983), Gibbon (1998), Gregory en Lees (1996), Harris en Grace (1999), Kelly et al. (2005), Marshall en Alison (2006) en Temkin (1999) dat sommige zaken die door de politie worden bestempeld als vals, in werkelijkheid twijfelachtige of niet-valse zaken zijn. De reden voor deze 'foutieve' interpretaties is dat de aangeefster zich tijdens de aangifte niet op een stereotype manier heeft gedragen of omdat de aangeefster niet wordt gezien als een geschikte getuige (Clark & Lewis, 1977). Ook wanneer de aangeefster vanwege ziekte niet in de rechtszaak kan verschijnen, zijn aangiften als vals bestempeld. Agenten hebben volgens de onderzoekers stereotype ideeën over hoe een aangeefster zich moet gedragen als ze seksueel misbruikt is. Indien deze ideeën niet overeenkomen met het gedrag van de aangeefster kan de aangifte als vals worden bestempeld (Jordan, 2004). Het gevolg hiervan is dat echte zaken ten onrechte als vals worden betiteld (Temkin, 1999). Kelly et al. (2005) vinden bijvoorbeeld dat van de twintig procent van de aangiften die door de politie als vals zijn bestempeld, een groot deel onterecht deze classificatie heeft gekregen. Naar hun mening kan van de twintig procent valse aangiften maar drie procent als een waarschijnlijk tot zeker

valse aangifte worden bestempeld. Ook Harris en Grace (1999) stellen dat de politie soms onjuiste criteria gebruikt voor het vaststellen van een valse aangifte. Volgens hen is niet 25 procent van de aangifte aan te merken als vals, maar 'slechts' elf procent.

3.2.2 Omvang valse aangifte van verkrachting

In 2006 heeft Rumney een internationaal literatuuronderzoek verricht naar de omvang van valse aangiften van verkrachting. De percentages valse aangiften schommelen van 1,5 tot 90 procent van het totaal aantal aangiften (zie figuur 3.1). Een paar voorbehouden bij deze cijfers zijn volgens Rumney op zijn plaats. In sommige studies worden onbetrouwbare onderzoeksmethoden gebruikt (zoals politiemensen die hun eigen zaken heroverwegen) en bij andere studies zijn de beoordelingscriteria waaraan wordt getoetst of een aangifte vals is niet duidelijk of omstreden. Daarnaast zijn de studies onderling moeilijk vergelijkbaar omdat er verschillende definities van wat onder valse aangiften wordt verstaan worden gehanteerd. Dit hangt vanzelfsprekend samen met de beoordelingscriteria.

Op basis van inschattingen van zedenrechercheurs is Nederland kan het percentage valse aangiften oplopen tot 25 procent van het totaal aantal aangiften van zedenmisdriven (Van Wijk, 2006). Aan deze inschattingen ligt echter geen empirisch onderzoek ten grondslag. Als wordt gekeken naar strikt omschreven criteria voor een valse aangifte, namelijk de aangefsters hebben later zelf toegegeven een valse aangifte van een verkrachting te hebben gedaan, dan geeft het onderzoek van Kanin (1994) een duidelijk beeld. Kanin komt tot de conclusie dat 41 procent (45 gevallen van de 109) van de door hem bestudeerde zedenzaken gebaseerd is op valse aangiften.

Figuur 3.1 – Overzicht van de percentages valse aangiften (Rumney, 2006)

	Onderzoeksbron	Jaar	Aantal valse aangiften van totaal aantal aangiften	Percentage
1	Philadelphia police study	1968	74 van 370	20%
2	Hursch & Selkin	1974	10 van 545	2%
3	Clark & Lewis	1977	12 van 116	10,3%
4	Maclean	1979	16 van 34	47%
5	McCahill et al.	1979	218 van 1198	18,2%
6	Stewart	1981	16 van 18	90%
7	Chambers & Millar	1983	44 van 196	22,4%
8	Theilade & Thomsen	1986	1 van 56 4 van 39	1,5% 10%
9	Smith	1989	17 van 447	3,8%
10	Grace et al.	1992	80 van 335	24%
11	Kanin	1994	45 van 109	41%
12	Gregory & Lees	1996	49 van 109	45%
13	Harris & Grace	1999	53 van 483 123 van 483	10,9% volgens de onderzoekers 25% volgens de politie
14	HMCPSI/HMIC	2002	164 van 1379	11,8%
15	Lea	2003	42 van 379	11%
16	Jordan	2004	68 van 164 62 van 164	41% volgens de politie 38% volgens de onderzoekers
17	Kelly et al.	2005	528 van 2643 67 van 2643	20% volgens de politie 3% volgens de onderzoekers

3.2.3 Kenmerken van aangeefsters

Er is geen grootschalig onderzoek verricht naar kenmerken van de personen in casu vrouwen die valse aangiften doen. Wel zijn er uit een aantal onderzoeken enkele karakteristieken van deze vrouwen naar voren gekomen. De aangeefsters in deze onderzoeken zijn blanke vrouwen met een lagere economische status en de meerderheid is laag opgeleid. De gemiddelde leeftijd is 22 jaar (Kanin, 1994). Hazelwood en Napier (2004) hebben in verschillende regio's in de Verenigde Staten onderzoek verricht naar kenmerken van aangeefsters en komen tot de volgende bevinding: de vrouwen zijn allemaal blank, tien procent

hiervan is tussen de 15-20 jaar, 25 procent tussen de 31-45 jaar oud en het merendeel (65%) is tussen de 21-30 jaar oud.

3.2.4 Achtergronden, aanleidingen en motieven

In verschillende onderzoeken wordt ingegaan op de aanleidingen en motieven van vrouwen om valse aangiften van zedenmisdrijven te doen. In het voorgaande is gesproken over twee verschillende soorten valse aangiften: opzettelijke en onopzettelijke. Aan deze twee verschillende vormen van valse aangiften liggen ook verschillende aanleidingen en motieven ten grondslag.

Alvorens we deze verschillen bespreken, worden eerst drie factoren besproken die bij het doen van zowel opzettelijke als onopzettelijke valse aangiften op de achtergrond een rol kunnen spelen: conflicten, psychische of sociale problemen en bezorgdheid (Nierop & van den Eshof, 2008).

De eerste factor betreft conflicten tussen bijvoorbeeld de ouders. Binnen een gezin kan dit gaan over de opvoeding. Ook kunnen conflicten binnen de relatie (chtscheiding) of binnen de familie een rol spelen bij het doen van een valse aangifte. De tweede factor betreft psychische problemen (bijvoorbeeld persoonlijkheidsstoornissen, depressie, anorexia) en ook sociale problemen (bijvoorbeeld problemen met werk of school) kunnen van invloed zijn op het doen van een valse aangifte (Nierop & van den Eshof, 2008). Uit een politieonderzoek in de Verenigde Staten blijkt dat 22 van de 40 aangeefsters van valse aangiften een verstandelijke beperking hebben of andersoortige psychische problematiek, zoals het hebben van psychische stoornissen, zoals het eerder genoemde 'Münchhausen by Proxy-syndroom' (Gibbon (1998)). De derde factor is terug te voeren op bezorgdheid van anderen over iemand die problemen heeft. Door op een suggestieve manier vragen te stellen, kunnen foutieve antwoorden worden gegeven (Ceci & Bruck, 1995). Een voorbeeld is een hulpverlener die vermoedt dat de klachten van een cliënt te maken hebben met een onverwerkt incestverleden en in die richting ook de vragen stelt, met als risico dat de cliënt ook gaat denken dat ze is misbruikt, terwijl dit niet het geval hoeft te zijn.

Motieven opzettelijk valse aangiften

Binnen de categorie opzettelijk valse aangiften kan onderscheid worden gemaakt tussen zaken waarbij in werkelijkheid wel of geen seksueel contact is geweest tussen aangeefster en verdachte (Nierop & van den Eshof, 2008; Veraart, 1997). Bij de eerste vorm is er daadwerkelijk sprake geweest van seksueel contact, maar tijdens de aangifte worden gebeurtenissen beschreven die niet in overeenstemming zijn met de werkelijkheid (Nierop & van den Eshof, 2008). Een aanvankelijk vrijwillig seksueel contact wordt nadien als onvrijwillig bestempeld, omdat de betrokkene er anders over is gaan denken. Veraart (1997; 2006) spreekt in deze situaties ook van "mislukte vrijages". De kernelementen zijn spijt en stress-situaties. Het hebben van spijt, kan bijvoorbeeld betrekking hebben op het feit dat de aangeefster handelingen heeft verricht die ze normaal gesproken niet zou doen, de seks tegen is gevallen, de man na afloop onaardig doet of omdat de aangeefster dronken is of vreemd is gegaan. Ook kan het voorkomen dat er na het seksuele contact een stresssituatie ont-

staat (Hazelwood & Burgess, 2008), bijvoorbeeld een aangeefster die zich zorgen maakt of ze misschien zwanger is geraakt en hierdoor beweert dat ze verkracht is zodat ze medicatie kan krijgen (Burgess & Holmstrom, 1974). Ook uit onderzoek van Kanin (1994) blijkt dat 56 procent van de vrouwen die een valse aangifte heeft gedaan, een plausibele verklaring nodig heeft voor bijvoorbeeld zwangerschap of vreemdgaan.

Motieven voor het doen van valse aangiften waarbij geen seksueel contact is geweest, zijn: wraak, alibi, aandacht en specifiek belang (Den Breejen, 2006; Nierop & van den Eshof, 2008). Het wraaknemen, is volgens Kanin (1994) een belangrijk motief om aangifte te doen van seksueel misbruik. Uit het onderzoek blijkt dat bij 27 procent van de valse aangiften wraak de reden is om de verdachte onjuist te beschuldigen. Dit kan het geval zijn in situaties waarbij aangeefster wraak wil nemen op haar ex-man, een (te) strenge (stief) vader, leidinggevende of een man door wie ze is afgewezen. Ook het verkrijgen van een alibi kan een motief vormen. De aangeefster heeft een verklaring nodig voor het feit dat ze op een bepaald tijdstip op een andere plek was dan van haar werd verwacht (spijbelen op school, te laat thuis).

Daarnaast is het krijgen van aandacht en sympathie van mensen uit de omgeving een belangrijk motief. De aangeefster verkrijgt door het doen van aangifte de status van slachtoffer en aandacht. Naar schatting is het krijgen van aandacht voor achttien procent van de aangeefsters het motief om een valse aangifte te doen (Kanin, 1994). Deze aangeefsters hebben behoefte aan aandacht, meestal in de vorm van steun en zorg (Hazelwood & Burgess, 2008). Het kan ook zijn dat juist door de bemoeienis en bezorgdheid van derden de aangeefster geen uitweg ziet om haar verzonden verhaal op te biechten en om die reden de aangifte doorzet. Tot slot is het hebben van een specifiek belang bij de aangifte een motief voor het doen van een opzettelijk valse aangifte. Dit kan het geval zijn indien de aangeefster een verhoging van haar alimentatie wil of de voogdij over de kinderen. Door middel van de aangifte probeert de aangeefster de situatie naar haar hand zetten.

Motieven onopzettelijk valse aangiften

Bij een onopzettelijk valse aangifte denkt de aangeefster misbruikt te zijn terwijl hier in werkelijkheid geen sprake van is. Iemand kan op een later tijdstip in zijn of haar leven via een zogenaamde 'hervonden herinnering' beweren misbruikt te zijn. Het gaat dan om traumatische herinneringen die plotseling naar boven komen bijvoorbeeld tijdens een psychotherapeutische behandeling (Gudjonsson, 1997; Van Koppen & Merkelbach, 1997). Deze herinnering kan echter ook geconstrueerd worden door middel van het kijken naar films. In Nederland bereiken aangiften van patiënten met hervonden herinneringen – in tegenstelling tot de Verenigde Staten – zelden het strafrechtelijke circuit. Van Koppen en Merkelbach (1997) schatten op grond van politiegegevens dat jaarlijks in Nederland ongeveer 30 aangiften op hervonden herinneringen zijn gebaseerd. Wanneer de aangeefster wel het vermoeden heeft dat zij seksueel misbruikt is en hier geen herinneringen aan heeft, krijgt ze de behoefte om deze ontbrekende informatie alsnog in te vullen. Dit kan de aangeefster zelf doen maar het kan ook door anderen, zoals therapeuten, artsen en politiefunctionarissen,

worden gedaan (Nierop & van den Eshof, 2008). Ook zijn droombeelden voor sommige aangeefsters de reden voor het doen van een aangifte. Het kan bijvoorbeeld gaan om een fantasie die een vrouw voor waar aanneemt. De vrouw heeft dan een psychische stoornis waarbij herinneringsvervalsingen zodanig een eigen leven gaan leiden dat de herinneringen op den duur niet meer overeenkomen met de werkelijkheid. Voor de persoon zelf is het echter wel waarheid, zij gelooft erin en zal haar eigen onwaarheden verdedigen.

3.2.5 Onderscheid tussen valse en echte zedenaangiften

Kunnen valse aangiften worden onderscheiden van de echte zaken? Deze vraag is lastig te beantwoorden. Als de aangeefster bijvoorbeeld vertelt dat ze verkracht is en de verdachte zegt dat het seksuele contact op vrijwillige basis heeft plaatsgevonden, is vaak moeilijk te bepalen wie de waarheid vertelt. Het misbruik moet dan bewezen kunnen worden aan de hand van aanvullend bewijsmateriaal en dat is niet altijd voorhanden. Meestal zijn er bij deze gebeurtenis geen getuigen aanwezig en slechts in een klein aantal gevallen worden er fysieke bewijsmiddelen gevonden (Kerns, 1981). Toch is er in de literatuur een aantal factoren benoemd die van belang kunnen zijn om te bepalen of een aangifte vals is (Burgess & Hazelwood, 2001; Cahill, 2000; Hazelwood & Burgess, 2008; Jordan, 2004; Kahn & Mathie, 2000; Morton & Duck, 2003; Norton & Grant, 2008; Rainbow, 1996). De auteurs benadrukken hierbij wel dat geen enkel kenmerk op zichzelf bepaalt of het om een valse aangifte gaat. Het is juist de combinatie van factoren die kan bepalen of een aangifte echt of vals is. De volgende factoren worden hierna verder uitgewerkt:

1. Het moment van aangifte
2. Kenmerken van de aangifte
3. Gedragingen aangeefster
4. Verwondingen en bewijs
5. Persoonlijkheid en levensstijl van de aangeefster

Ad 1. Het moment van aangifte

Een belangrijke factor volgens Burgess en Hazelwood (2001) is dat personen die een valse aangifte doen vaak beweren dat het misdrijf enkele dagen eerder is gebeurd. Er is derhalve sprake van een vertraging in het proces van aangifte. Dit staat in contrast met de echte slachtoffers, zij zijn juist eerder geneigd direct na de gebeurtenis naar de politie te stappen. Ook Jordan (2004) vindt in het onderzoek naar de factoren die bij een valse aangifte horen dat er bij 86 procent van de valse aangiften een lange tijd zit tussen de verkrachting en de aangifte.

Ad 2. Kenmerken van de aangifte

Uit onderzoek blijkt dat aangeefsters van valse aangiften zich vaak baseren op stereotype beelden van verkrachtingszaken (Burgess & Hazelwood, 2001). Met andere woorden, valse aangiften bevatten vaker verkrachtingsstereotypen dan niet-valse aangiften (Morton & Duck, 2003; Norton & Grant, 2008; Rainbow, 1996). De aangeefsters geven bij gebrek aan ervaring van een verkrachting een beschrijving van het misbruik op basis van hun voorstel-

ling hoe een verkrachting zou kunnen gaan. Deze ideeën kunnen nog worden versterkt door berichten van sensationele verkrachtingszaken in de media (Cahill, 2000; Kahn & Mathie, 2000). Daarnaast maken, volgens het *reality-monitoring* paradigma van Johnson, Hashtroudi en Lindsay (1993), mensen onbewust een onderscheid tussen echte herinneringen en fantasieën. Herinneringen van echte gebeurtenissen zijn daardoor helderder en gedetailleerder dan verzonnen gebeurtenissen. Een andere belangrijk kenmerk van een valse aangifte is het ontbreken van essentiële informatie. Volgens Hazelwood en Burgess (2008) kan een aangifte vals zijn als in de verklaring van de aangeefster de volgende elementen ontbreken:

- De aangeefster zegt dat ze de verkrachter niet kan beschrijven omdat ze haar ogen gesloten had.
- Aangeefster geeft aan aangevallen te zijn door meerdere personen; ze kan echter geen enkele beschrijving van een persoon geven.
- De aanvaller was een vreemde en kan alleen in vage termen worden beschreven.
- Aangeefster kan geen details beschrijven van de seksuele activiteiten.
- Aangeefster kan zich de plaats delict niet herinneren.

Ad 3. Gedragingen aangeefster

Het gedrag van de aangeefster kan ook aanwijzingen bevatten die duiden op een valse aangifte. Burgess en Hazelwood (2001) noemen de volgende punten:

- Ontevredenheid bij de aangeefster over de werkwijze van de politie/therapeut.
- Voortdurend herhalen van extra informatie over de zaak door de aangeefster.
- Gebrek aan interesse wanneer de politie een verdachte aandraagt.
- Beweren dat haar niet de 'juiste vragen' zijn gesteld.
- Het terugvragen van de kleding.
- Aangeefster zegt telefoontjes van de verdachte voorafgaand aan de verkrachting te hebben gekregen.

Ad 4. Verwondingen en bewijs

De verwondingen van een slachtoffer van een verkrachting en van een aangeefster van een valse aangifte verschillen van elkaar (Hazelwood & Burgess, 2008). Vaak zijn aangeefsters van valse aangiften onverschillig over hun verwondingen. Ook is de schade aan kleding inconsistent met de plaatsen van de verwondingen, die bovendien niet op zogenaamd gevoelige plekken van het lichaam zijn aangebracht. Het kan ook zijn dat de aangeefster zegt dat de verwondingen zijn ontstaan als gevolg van haar verdediging tegen de aanvaller. De aard van de verwonding komt dan niet overeen met wat iemand normaliter aan verwondingen zou hebben opgelopen wanneer zij zichzelf zou verdedigen. Indien er wel sprake is van verwondingen zijn deze vaak symmetrisch op het lichaam aangebracht door de aangeefster zelf. Bij echte slachtoffers is dit niet of veel minder vaak het geval. Verder blijkt dat na onderzoek de sporen van de plaats delict het verhaal van de aangeefster niet ondersteunen. Er zijn dan bijvoorbeeld geen voetafdrukken gevonden op de plaats delict (Burgess & Hazelwood, 2001).

Ad 5. Persoonlijkheid en levensstijl van de aangeefster

Aangeefsters van valse aangiften hebben vaak verschillende persoonlijke problemen. Volgens Burgess en Hazelwood (2001) doen aangeefsters een valse aangifte nadat een probleemsituatie is geëscaleerd of omdat er diverse incidenten na elkaar hebben plaatsgevonden. In een onderzoek van Rassin en Van der Sleen (2005) is 220 politieagenten gevraagd om een onderscheid te maken tussen valse en echte zedenaangiften aan de hand van een lijst met criteria.² Uit het onderzoek komt naar voren dat echte en valse aangiften met een onbekende dader op meerdere gebieden van elkaar verschillen. Het hebben van persoonlijke conflicten vóór de aangifte blijkt een belangrijke factor. Bij de valse aangiften komt dit in 71 procent van de gevallen voor, terwijl dit bij de echte aangiften in 78 procent van de gevallen juist niet zo is. Daarnaast hebben aangeefsters van valse aangiften vaak een geschiedenis van meerdere psychische of emotionele problemen (bijvoorbeeld automutilatie, kenmerken van een borderlinestoornis) en van doktersbezoeken voor allerlei ziekten en verwondingen. Jordan (2004) noemt ook dat aangeefsters vaak een laag IQ hebben. Verder komt het voor dat aangeefsters eerder een melding/aangifte hebben gedaan van een verkrachting onder dezelfde omstandigheden of nadat er eenzelfde type verkrachtingszaak in de media is geweest. De politie omschrijft aangeefsters van valse aangiften soms als promiscue. Dit is bij echte slachtoffers niet of minder het geval (Jordan, 2004, Hazelwood & Burgess, 2008).

3.3 Resumé

Het doen van een valse aangifte is geen onbekend verschijnsel. Er zijn onderzoeken verricht naar valse aangiften van seksueel misbruik van kinderen en stalking. Het blijkt dat in gevallen van valse aangiften conflicten vaak een rol spelen. Het gaat dan voornamelijk om problematische scheidingsprocedures van ouders en ruzies om omgangsregelingen. Bij valse aangifte van stalking komen vaak psychische stoornissen bij aangeefsters voor.

Vrouwen kunnen ook een valse aangifte doen van een zedenmisdrijf waar ze zelf het 'slachtoffer' van zijn geworden. Hiernaar is in Nederland nog weinig onderzoek gedaan, dit in tegenstelling tot de Angelsaksische landen. In die onderzoeken wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen meerderjarige en minderjarige aangeefsters. Op basis van de veelal buitenlandse literatuur over volwassen vrouwen die een valse aangifte hebben gedaan van een zedenmisdrijf is getracht enig inzicht te verkrijgen in de kenmerken en achtergronden van de aangeefsters en de aangiften.

In diverse onderzoeken worden uiteenlopende criteria gehanteerd om te bepalen of een aangifte vals is of niet. De zuiverste manier om dit te bepalen, is als de aangeefster zelf toegeeft dat het delict niet heeft plaatsgevonden. Over de omvang van valse aangiften zijn geen eenduidige conclusies te trekken. De percentages valse aangiften lopen uiteen van 1,5 tot 90 procent van de onderzochte aangiften. Op basis van inschattingen (zonder empirische basis) van zedenrechercheurs in Nederland kan het percentage valse aangiften oplopen tot 25 procent (Van Wijk, 2006).

De vrouwen die een valse aangifte van een zedenmisdrijf doen, zijn gemiddeld 22 jaar oud en hebben een blanke huidskleur. Vaak spelen conflicten (met ouders of de vermeende verdachten), psychische of sociale problemen (zoals persoonlijkheidsstoornissen, laag IQ en/of problemen met werk of school) of bezorgdheid van derden een rol bij het doen van valse aangiften.

In de literatuur worden verschillende soorten aangiften onderscheiden: opzettelijke en onopzettelijke valse aangiften. Bij een opzettelijk valse aangifte weet de aangeefster dat de gebeurtenis waarover zij verklaart, in werkelijkheid niet heeft plaatsgevonden. Bij een onopzettelijk valse aangifte is er geen opzet in het spel; de aangeefster is er in deze gevallen van overtuigd dat het seksueel misbruik daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Bij opzettelijk valse aangiften, waarbij er seksueel contact is geweest tussen aangeefster en verdachte, kunnen spijt en stresssituaties belangrijke redenen zijn. Aangeefster kan het seksuele contact, dat eerst als vrijwillig werd beschouwd, nadien als onvrijwillig bestempelen, bijvoorbeeld uit angst voor een ongewenste zwangerschap. Motieven die een rol spelen bij het doen van valse aangiften waarbij geen seksueel contact is geweest, zijn het nemen van wraak en het verkrijgen van een alibi. Redenen om onopzettelijke, valse aangiften te doen, hangen veelal samen met de psychische toestand van de aangeefsters. Zo kunnen traumatische herinneringen, droombeelden of 'hervonden' herinneringen de aanleiding zijn voor het doen van een valse aangifte.

Er zijn enkele factoren te noemen op grond waarvan valse aangiften van echte kunnen worden onderscheiden. Een valse aangifte kan zich kenmerken door:

- vertragingen in het proces van aangifte (aangifte wordt enkele dagen na het incident gedaan);
- beschrijvingen van stereotype seksuele handelingen en gedragingen;
- ontbreken van essentiële informatie (omschrijving van de verdachte(n), details van de seksuele handelingen en plaats delict);
- afwijkende gedragingen van de aangeefster zoals herhalen van extra informatie over de zaak of ontevredenheid over het onderzoek;
- verwondingen en beschadigingen aan kleding die niet met elkaar en/of de verklaringen overeenkomen;
- de hoge mate van persoonlijke problemen van de aangeefster.

Noten

1. Stalken is het herhaaldelijk tegen de wil van het slachtoffer contact proberen te maken.
2. De lijst met criteria bevat items als 'de aangifte was uit eigen initiatief' en 'het slachtoffer heeft emotionele problemen'. Er zijn alleen aangiften onderzocht waarbij de dader onbekend was. Dit is gedaan omdat bij een bekende dader wraak de reden van de aangifte zou kunnen zijn. Er is aan politieagenten gevraagd om aan de hand van een checklist twee typen dossiers te bekijken: één daarvan waarbij er met bijna zekerheid kon worden gesteld dat het om een echte aangifte gaat en de dossiers waaruit blijkt dat het een valse aangifte is.

4 Zedenzaken in de politiepraktijk

In dit hoofdstuk beschrijven we de politiepraktijk met betrekking tot aangiften van zedenmisdrivingen. De belangrijkste bron hiervoor zijn de vragenlijsten die zijn verstuurd naar alle hoofden van de zedenafdelingen van de politie en Koninklijke Marechaussee in Nederland. In de eerste paragraaf komt het werkproces zeden van de politie aan de orde. Dit maakt duidelijk welke plaats het doen van een zedenaangifte heeft in het werkproces van de zedenpolitie en hoe het aantal valse aangiften geïnterpreteerd moet worden. Paragraaf twee gaat over de (vermoedelijke) omvang van het aantal valse en echte aangiften en paragraaf drie over de kenmerken van deze aangiften volgens zedenrechercheurs.

4.1 Werkproces zedenaangiften

Mede naar aanleiding van de aanwijzingen van het College van Procureurs Generaal is het gehele proces rondom de afhandeling van zedenzaken beschreven in het zogenoemde 'werkproces zeden'. Het proces bestaat uit zes opeenvolgende fasen:

- Fase 1 Melding
- Fase 2 Informatief gesprek
- Fase 3 Aangifte
- Fase 4 Toetsing
- Fase 5 Opsporingsonderzoek
- Fase 6 Eindgesprek

Hieronder volgt in hoofdlijnen een bespreking van de afzonderlijke fasen waarbij vooral gebruik is gemaakt van de informatie van het PolitieKennisNet en het onderzoek van Van Wijk (2004).¹

Fase 1 Melding

Burgers kunnen op verschillende manieren een melding van een zedendelict doen bij de politie. Bijvoorbeeld aan het bureau, per telefoon of aan agenten van de surveillancedienst. De persoon in kwestie meldt dat hij/zij slachtoffer is geworden. De melding van een zedenzaak kan direct na het delict plaatsvinden, maar soms ook jaren erna. De dienstdoende

functionarissen zijn vaak geen gespecialiseerde zedenrechercheurs en verwijzen de meld(st)er naar het bureau voor een informatief gesprek met de zedenpolitie (fase 2). Hij of zij kan aangeven door een man of vrouw te willen worden gehoord. De ervaring is dat een deel van de meldingen uitmondt in een informatief gesprek.

Fase 2 Informatief gesprek

Deze fase staat in het teken van informatie-uitwisseling en het nemen van een beslissing over het doen van een aangifte (fase 3). De zedenpolitie vraagt de meld(st)er het verhaal te doen. Er kan tevens een medisch forensisch onderzoek geïndiceerd zijn, bijvoorbeeld als het delict kort geleden heeft plaatsgevonden en er mogelijk nog sporen aanwezig zijn. In het informatieve gesprek verschaft de zedenpolitie informatie aan de meld(st)er over de juridische procedure en consequenties van het doen van aangifte (fase 3). De zedenpolitie bepaalt om welke zedenmisdrijven het gaat en schat de opsporingskansen in. Ook wordt melding gemaakt van het gegeven dat het doen van een valse aangifte strafbaar is. De zedenpolitie informeert de meld(st)er over de mogelijkheden en consequenties van een strafrechtelijke en civielrechtelijke aanpak en de eventuele mogelijkheden van hulpverlening (slachtofferhulp). Een strafrechtelijk vervolg is niet altijd gewenst en soms kan doorverwijzing naar gespecialiseerde hulp al voldoende zijn. Het informatieve gesprek kan ook worden gevoerd met familieleden c.q. ouders in geval van minderjarigen, vertegenwoordigers van instanties of hulpverleners. Zij treden dan op namens de meld(st)er. De meld(st)er bepaalt op basis van de verkregen informatie of er een aangifte volgt zonder dat de politie daarbij druk uitoefent. Tussen het informatieve gesprek en de eventuele aangifte zit meestal enige tijd om de meld(st)er de ruimte te geven een weloverwogen beslissing te nemen over het al dan niet doen van aangifte. In deze tijd kan de zedenpolitie nog overleggen met collega's en of de Officier van Justitie. In bepaalde gevallen vloeit de fase van het informatieve gesprek echter vrijwel naadloos over in het doen van een aangifte. Een ruwe schatting is dat tussen de 40 en 80 procent van de informatieve gesprekken resulteert in een aangifte. In de groep die afvalt, zitten volgens rechercheurs ook de verzonnen verhalen (Van Wijk, 2004). Hierna volgt een voorbeeld van een (verzonnen?) delict waar geen aangifte van wordt gedaan. Wel heeft aangeefster een informatief gesprek gevoerd met de politie.

Voorbeeld 'verzonnen verhaal'?

Als de aangeefster, veertien jaar oud, op de dag van het incident met de bus naar school wildt gaan, gebeurt het. Aangeefster wil bij school uit de bus stappen, maar ze worden tegengehouden door vier jongens. Ze moet met de vier jongens mee en wordt gedwongen om een halte later uit te stappen. In de buurt van de bushalte is een schuur en aangeefster moet mee naar de schuur. In de schuur is ze door een van de jongens gevingerd en later ook vaginaal verkracht. Hij gebruikt een condoom. Later moet ze hem ook aftrekken. Na de eerste jongen heeft ook een tweede jongen haar op dezelfde manier verkracht. De andere jongens hebben niets gedaan. Ze moet daarna nog uren wachten totdat ze haar kleding terugkrijgt. Ze wil niet weglopen, omdat ze eerst haar kleding terug wilt hebben. Ze verklaart dat ze rond 8.45 in de bus stapte en dat ze ongeveer tussen 14.45 weer de schuur uit is gegaan.

Door de verbalisant wordt opgemerkt dat aangeefster antwoord geeft op haar vragen, maar niets uit zichzelf vertelt. Uit het journaal wordt duidelijk dat de rapporteurs het verhaal van aangeefster niet geloven. Ze confronteren haar hiermee, maar ze volhardt in haar verhaal. Vervolgens hebben de rapporteurs een GGD-arts naar het bureau laten komen met het verzoek om een zedentest af te nemen (waaruit zou kunnen blijken of er sprake was van inwendig letsel). Volgens de zedenarts is er geen enkele aanwijzing voor penetratie en hij acht het onwaarschijnlijk dat aangeefster seks had gehad op de wijze die ze vertelt (namelijk een half uur en dat twee maal). Agenten hebben deze bevindingen besproken met de moeder van de aangeefster. Ze hebben afgesproken dat de aangeefster bedenktijd heeft / krijgt voor het doen van aangifte. Moeder wil ook bedenktijd voordat haar dochter eventueel aangifte gaat doen. Vervolgens is ook het vervoersbedrijf benaderd om alle videobeelden uit te kijken. Hierop is geen meisje te zien dat voldoet aan het signalement van de aangeefster. Conclusie: aangeefster heeft tussen de tijdstippen niet met de betreffende buslijn gereisd. Moeder neemt (na vele pogingen van de politie) zelf contact op en verklaart dat ze geen aangifte wil doen. De zaak wordt gesloten.

Bron: politie Amsterdam-Amstelland

Fase 3 Aangifte

De aangifte moet volgens de 'Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik' worden opgenomen door twee gekwalificeerde politiefunctionarissen. Er kunnen, en in sommige gevallen moeten, audio- of video-opnamen van de aangifte worden gemaakt. In tegenstelling tot het informatieve gesprek treedt de politie nu sturend op en vraagt door. Er worden gedetailleerde vragen gesteld om zo objectief mogelijk te kunnen vaststellen wat er is gebeurd. Het gaat hierbij om de feitelijke handelingen en de manier waarop de aangeefster het voorval heeft beleefd. De integriteit van de aangeefster mag niet in twijfel worden getrokken. Voor de politiefunctionarissen is het van belang om zich kritisch en neutraal op te stellen. Als het onderzoek erom vraagt, kan de aangeefster nogmaals worden gehoord.

Fase 4 Toetsing

In deze fase wordt de informatie gecontroleerd en gewaardeerd. In het gehele werkproces komen toetsmomenten voor, maar in deze fase is de toetsing er met name op gericht of er een opsporingsonderzoek gestart moet worden. De juridische haalbaarheid en bewijsbaarheid staan hierbij centraal. Als het geen vervolgbaar, strafbaar feit (meer) betreft, komt er geen opsporingsonderzoek. Er volgt een politiesepot. Indien de zaak wel vervolgbaar is, betekent dat niet automatisch dat er een (direct) opsporingsonderzoek wordt gestart. Het openbaar ministerie weegt de persoonlijke en maatschappelijke belangen af en neemt de uiteindelijke beslissing. De aangifte kan en moet soms ter toetsing worden voorgelegd aan de LEBZ (zie hoofdstuk 1).

Fase 5 Opsporingsonderzoek

Het opsporingsonderzoek is erop gericht materiaal te verzamelen ten behoeve van de bewijsvoering. Het opsporingsonderzoek vindt plaats onder leiding van de Officier van Justitie. Om te voorkomen dat er sporen worden weggemaakt of verdachten zich aan vervolging dreigen te onttrekken, kunnen er dwangmiddelen worden toegepast, zoals doorzoeking, afname van celmateriaal en vrijheidsbeneming. Hiervan wordt in een proces-verbaal verslag gedaan. In het opsporingsonderzoek gaat het onder meer om het opsporen en verhoren van verdachten, horen van getuigen en het verrichten van technisch onderzoek. Een onderzoek op de plaats delict (PD) kan daarbij horen. Bij zedenzaken is het namelijk van belang om aanvullend bewijsmateriaal te verzamelen, omdat de bewijspositie in deze zaken vaak niet sterk is. Kinderen tussen de vier en twaalf jaar die slachtoffer zijn van seksueel misbruik worden in een speciaal ingerichte studio door een speciaal daarvoor opgeleide politiefunctionaris gehoord. Alle opgemaakte processen-verbaal worden samengevoegd tot een volledig onderzoeksdossier en aan de Officier van Justitie gegeven. Als er een verdachte is, kan de Officier de dagvaarding opstellen. Als er geen verdachte is of de Officier vindt de beschuldigde niet als verdachte aan te merken, dan wordt het dossier 'opgelegd' in de politieadministratie.

Fase 6 Eindgesprek

Het doel van een eindgesprek is het op een verantwoorde wijze beëindigen van het contact tussen de zedenpolitie en direct betrokkenen. In dat gesprek kan de zedenpolitie eventuele vragen beantwoorden en de betrokkenen informeren over het verdere vervolg.

4.2 Omvang en aard valse zedenaangiften

Aan de hoofden van de zedenafdelingen is gevraagd om over het jaar 2008 alle aangiften van zedenmisdriven in het algemeen en van strafrechtelijk minderjarige meisjes in het bijzonder aan te leveren (zie bijlage 1). Eveneens is gevraagd om de aangiften verder onder te verdelen in valse, twijfelachtige en echte aangiften.

De algehele bevinding is dat de meeste politieregio's wel het totaal aantal zedenaangiften kunnen achterhalen in het bedrijfsprocessensysteem, maar daar blijft het bij. Met andere woorden, het blijkt moeilijk en voor sommige regio's onmogelijk, om de aangiften van minderjarige meisjes eruit te filteren, laat staan dat er ook nog een onderscheid kan worden gemaakt in de aard van de aangiften. Op verschillende retourformulieren staat dat de 'vragen te veel onderzoek vergen' en dat 'een en ander een handmatig en arbeidsintensief onderzoek vergt'. Uit de reacties blijkt ook dat regio's in geval van valse aangiften hier of geen proces-verbaal van opmaken en/of er geen registraties van bijhouden. Er zijn een paar uitzonderingen; het gaat hier om negen regio's. De gegevens van deze negen regio's zijn om die reden als indicatief en niet als representatief te beschouwen.

Gemiddeld genomen, is ongeveer een derde van het totaal aantal zedenzaken toe te wijzen aan minderjarige aangeefsters. Er zijn uitschieters naar onder met 15 procent en naar boven met 60 procent.² Het is niet duidelijk wat de oorzaak is van deze grote verschillen. In een

regio is het merendeel van de aangeefsters minderjarig. Mogelijk dat het een toevallige uitschieter is. Gegevens over meer jaren kunnen hier meer zicht op bieden.

Uit de beschreven fasen in het werkproces blijkt dat meldingen in de fase van het informatieve gesprek kunnen blijven steken; er wordt dan geen aangifte gedaan. Aangeefsters kunnen hier verschillende redenen voor hebben, zoals angst en schaamte. Maar aangeefsters kunnen er ook van afzien omdat het verhaal verzonnen is. Op een enkele uitzondering na kunnen de regio's niet aangeven hoeveel informatieve gesprekken er met minderjarige aangeefsters worden gevoerd en hoeveel daarvan uitmonden in een aangifte. Twee regio's kunnen dat bij benadering wel melden voor zedenzaken in het algemeen. Tussen 25 en 60 procent van de informatieve gesprekken mondt uit in een aangifte. Een groot deel van de meld(st)ers zet haar verhaal derhalve niet om in een officiële aangifte. Ter nuancering moet daarbij vermeld worden dat het gegevens betreft van een tweetal regio's; of die representatief zijn voor Nederland is niet duidelijk.

Een regio heeft de verhouding informatieve gesprekken en aangiften berekend voor de minderjarige aangeefsters. Ongeveer 50 procent (61 van de 129) van de aangeefsters doet aangifte, de andere helft (nog) niet (zie tabel 4.1).

De vraag hoeveel van de aangiften door minderjarige meisjes er twijfelachtig of vals zijn, is niet met harde registraties aan te tonen. De meeste regio's houden dat niet bij en registreren het derhalve ook niet. Een uitzondering is een regio die wel het aantal twijfelachtige of valse aangiften bijhoudt en registreert, inclusief de gevoerde informatieve gesprekken. Deze aantallen bieden het meest complete overzicht (zie tabel 4.1 voor de categorieën).

Tabel 4.1 – Informatieve gesprekken en aangiften minderjarige meisjes naar categorie (2008)

	Vals	Twijfelachtig	Echt	Totaal
Informatieve gesprekken	14 (20%)	6 (9%)	48 (71%)	68
Aangiften	2 (3%)	9 (15%)	50 (82%)	61
Totaal	16 (12%)	15 (12%)	98 (76%)	129

Uit de tabel blijkt dat het percentage valse aangiften betrekkelijk klein is, namelijk drie. Hierbij dient echter in aanmerking te worden genomen dat er al een voorselectie heeft plaatsgevonden tijdens de informatieve fase. Als die valse verklaringen erbij worden opgeteld, is twaalf procent van de verklaringen in deze betreffende politieregio aantoonbaar vals; de aangeefster heeft toegegeven dat het een valse aangifte betreft. Eenzelfde percentage geldt voor die verklaringen/aangiften waarvan de politie vermoedt dat ze vals zijn, maar daar geen uitsluitel over kan krijgen bij de aangeefsters (die bijvoorbeeld voet bij stuk blijven houden). Deze regio maakt een voorbehoud bij de echte informatieve gesprekken (71%); hiervan is het nog niet bekend of het een twijfelachtige of valse verklaring betreft. Het percentage twijfelachtige of valse zaken kan derhalve nog stijgen.

Kort gezegd, is een kwart van de verklaringen van de minderjarige aangeefsters twijfelachtig of vals. Dit is een betrouwbaar percentage omdat deze regio erg kritisch omgaat met de verklaringen van aangeefsters en bij vermoedens van onwaarheden er alles aan doet om de (on)waarheid boven tafel te krijgen. De indruk bestaat dat sommige andere regio's eerder twijfelachtige zaken opleggen of doorsturen naar het openbaar ministerie voor een definitief oordeel.

Zeven regio's hebben gegevens (schattingen) verstrekt over de aangiften (dus geen informatieve gesprekken) door minderjarige meisjes en daarbij aangegeven of het twijfelachtig, valse of echte aangiften betreft.³ Hieronder staat een overzicht van de aangiften.

Tabel 4.2 – Aantal aangiften minderjarige meisjes naar categorie (7 regio's)

Regio's	Vals	Twijfelachtig	Echt	Totaal
1	1	6	45	52
2	-	2	20	22
3	-	55	75	130
4	4	17	154	175
5	1	5	12	18
6	-	3	54	57
7	-	3	56	59
Totaal	6 (1%)	91 (18%)	416 (81%)	513

Gemiddeld is een kleine twintig procent van de aangiften twijfelachtig of vals. Dit komt redelijk overeen met de regio waarvan de gegevens in tabel 4.1 staan. Een regio in tabel 4.2 is een uitschieter met 55 van de 130 aangiften die twijfelachtig zijn.

Een aantal regio's heeft weliswaar geen exacte aantallen valse aangiften, maar heeft wel een grove schatting gemaakt. De schatting van twee grote regio's is dat tussen de tien en twintig procent van de zedenaangiften door minderjarige meisjes twijfelachtig of vals is. Dit percentage komt wederom overeen met de hiervoor gepresenteerde gegevens.

4.3 Rechercheurs over valse zedenaangiften

Aan de zedenafdelingen is gevraagd om aan te geven hoe zij, op basis van hun ervaring, valse aangiften herkennen. Wat zijn met andere woorden kenmerkende elementen in een valse aangifte gedaan door een minderjarige? Uit de antwoorden van achttien regio's blijken er verschillende kenmerken te noemen die verband kunnen houden met het doen van een valse aangifte. Deze kenmerken worden achtereenvolgens beschreven. Als eerste wordt het moment tussen het delict en de melding of aangifte genoemd.

Moment en initiatief

Tussen het vermeende delict en de valse melding bij de politie zit vaak enige tijd (dagen/weken) of de melding/aangifte volgt nadat een aangeefster op vrijwillig seksueel contact is betrapt. De aangeefster doet zelf geen aangifte maar een derde (bijvoorbeeld een ouder). Als ze het wel zelf doet, is dat onder druk van de omgeving.

Consistentie en geloofwaardigheid verhaal

De rechercheurs geven aan dat het verhaal van de aangeefster niet consistent en logisch is. Er zitten bijvoorbeeld belangrijke verschillen tussen het verhaal tijdens het informatieve gesprek en de daarop volgende aangifte.⁴ Tevens stelt de aangeefster, door de vragen van de politie, haar verhaal telkens bij en kan er meer informatie bijkomen (zaak groter en extremer maken, het verergeren van gebeurtenissen). Het komt ook voor dat de aangeefster zich hele stukken van het voorval niet meer kan herinneren (de smoes is dat ze in dat geval gedrogeerd is) of dat ze ontwijkende antwoorden geeft of niet ingaat op de details. Als de aangeefster al emoties toont, passen ze niet bij het verhaal dat ze op dat moment aan het vertellen is. In het verhoor blijkt het voor de politie ook moeilijk om goed contact te maken met de aangeefster.

Aanvullende bewijsmateriaal

Volgens de rechercheurs stroken valse aangiften niet met andere informatie van bijvoorbeeld sporen- en histo-onderzoek (mobiele telefoon- of chatverkeer) of getuigenverklaringen. Eventuele verwondingen komen daarnaast ook niet overeen met het verhaal/sporen. De aangeefster kan de verwondingen zelf hebben toegebracht om haar verhaal geloofwaardig te laten lijken. Soms wil de aangeefster niet meewerken aan een forensisch medisch onderzoek. Ook het niet kunnen aanwijzen van een plaats delict en het niet kunnen geven van een signalement van de dader worden als kenmerk genoemd.

Motief

De regio's geven drie hoofdredenen aan voor het doen van een valse aangifte: verschaffen van een alibi, vragen om aandacht en psychosociale problemen. Bij het verschaffen van een alibi kan het gaan om een aangeefster die te laat thuis is gekomen of een aangeefster die vrijwillig seks heeft gehad en bang is voor een geslachtsziekte of zwangerschap. Door het verzinnen van een verkrachting kan de aangeefster aandacht krijgen van ouders, leerkrachten en vrienden.

Bij psychosociale problemen kan het volgens de rechercheurs gaan om problemen thuis, op school of met "het vriendje". Psychische problemen worden ook genoemd. Sommige aangeefsters kunnen moeilijk hun grenzen aangeven op seksueel gebied en betitelen het seksuele contact achteraf als een verkrachting. Voor deze aangeefsters blijkt het erg moeilijk om op een eenmaal verzonden verhaal terug te komen; ze blijven erin volharden.

Valse versus echte aangiften

Een echte aangifte is een aangifte die geen kenmerken kent zoals hiervoor genoemd maar eerder het spiegelbeeld ervan vormt. De aangeefster doet op eigen initiatief aangifte, meestal direct na het delict. Het verhaal is consistent en geloofwaardig. Voor het bepalen van de 'echtheid' van de aangifte blijkt het volgens de regio's erg belangrijk om aanvullende bewijzen en informatiebronnen te hebben. Dit kunnen getuigen zijn die iets hebben waargenomen, maar ook technische en lichamelijke sporen, een duidelijk aanwijsbare PD met sporen en een goed signalement van de dader. Met andere woorden, rechercheerbare elementen in de verklaringen. Tijdens het verhoor toont de aangeefster authentieke en hevige emoties en kan een gedetailleerde verklaring geven. Ze geeft antwoord op lastige en kritische vragen en stelt zich coöperatief op.

Afhandeling valse aangifte

Aan de politieregio's is ook gevraagd naar de afhandeling van twijfelachtige of valse aangiften. Deze kan worden opgelegd (7x genoemd), doorgestuurd naar het openbaar ministerie (5x genoemd) of worden aangehouden voor nader onderzoek (4x genoemd). Er vindt vrijwel altijd overleg plaats met de Officier van Justitie hoe met een dergelijke aangifte om te gaan. De kosten van het onderzoek kunnen eveneens bij de aangeefster in rekening worden gebracht. Als sprake is van achterliggende problematiek bij de aangeefster kan een hulpverleningstraject in gang worden gezet. Alle achttien regio's zeggen een proces-verbaal op te maken in geval van een valse aangifte, wat echter niet lijkt te stroken met het ontbreken van registraties van dat feit. Daarnaast kan een gesprek met de aangeefster en ouders/verzorgers worden gehouden. Soms volgt ook een gesprek met de Officier van Justitie.

4.4 Resumé

In dit hoofdstuk is ingegaan op de politiepraktijk in relatie tot het doen van een aangifte van een zedenmisdrif. Er is getracht een indicatie te krijgen van de omvang van het aantal valse aangiften. Daarnaast geven zedenrechercheurs op basis van hun ervaring aan wanneer er sprake kan zijn van een valse aangifte.

Het werkproces van de zedenpolitie is onderverdeeld in verschillende fasen. Aan een aangifte gaat een melding vooraf, gevolgd door een informatief gesprek met de aangeefster. De ervaring is dat slechts een beperkt deel van de meldingen en informatieve gesprekken uitmondt in een aangifte, onder andere omdat het verzonnen verhalen zijn, maar ook omdat de aangeefster kan opzien tegen een juridisch proces. Na indiening van het proces-verbaal van aangifte en na overleg met de Officier van Justitie kan een opsporingsonderzoek worden gestart. Dat gebeurt niet altijd omdat sommige zaken geen opsporingsindicatie hebben.

Voor de politieregio's blijkt het moeilijk om aantallen zedenaangiften door minderjarige meisjes te verstrekken. Dat vergt namelijk handmatig uitzoekwerk. Ook het achterhalen van twijfelachtige of valse aangiften is een lastige opgave voor de regio's. Op basis van de gegevens van enkele regio's die wel cijfermatige overzichten hebben verstrekt, is met de nodige terughoudendheid te zeggen dat ongeveer twintig procent van de aangiften twij-

felachtig of vals is. In minimaal een kwart van de informatieve gesprekken komt ook een twijfelachtige of valse verklaring aan de orde.

De zedenrechercheurs noemen een aantal factoren die naar hun mening kunnen wijzen op een valse aangifte, waaronder de lange(re) tijd tussen het doen van aangifte en het seksuele contact. Valse verklaringen zijn niet consistent en stroken niet met andere informatie van bijvoorbeeld technisch onderzoek of getuigenverklaringen. De belangrijkste motieven om een valse aangifte te doen, zijn volgens de zedenrechercheurs het verschaffen van een alibi, vragen om aandacht en psychosociale problemen bij de aangeefster. Valse en twijfelachtige aangiften worden doorgaans opgelegd of doorgestuurd naar het openbaar ministerie.

Noten

1. Per regio kan de politiepraktijk een andere invulling geven aan het werkproces; het gaat bij deze bespreking nadrukkelijk om de hoofdlijnen.
2. De aantallen die de regio's hebben geleverd, zijn soms niet goed met elkaar te vergelijken. Soms staat er een totaal aantal, soms wordt gesproken over zaken of over meldingen en aangiften. Bij de Koninklijke Marechaussee is het percentage minderjarige aangeefsters zes procent. De politieregio met relatief het minst aantal minderjarigen telt vijftien procent van het totaal. We hebben bij deze berekening alleen de reguliere politie meegenomen.
3. De kwalificatie 'twijfelachtig of vals' is voornamelijk gebaseerd op de inschatting van de zedenpolitie en is niet terug te voeren op de verklaringen van de aangeefsters en/of verdachten.
4. Een reden om de aangifte enige tijd later na het informatieve gesprek op te nemen.

5 Aangeefsters en aangiften nader bekeken

In het tweede hoofdstuk is ingegaan op de driedeling die we hebben aangebracht in echte, twijfelachtige en valse aangiften. Mede op basis van de literatuurstudie en de ervaringen van de zedenrechercheurs is een analyseformat ontwikkeld. Aan de hand hiervan zijn de dossiers geanalyseerd. De onderwerpen die zijn geanalyseerd, zijn grofweg te verdelen in twee hoofdthema's: Aangeefster en Aangifte. Deze twee hoofdthema's zijn onderverdeeld in verschillende subonderwerpen. In de achtereenvolgende paragrafen worden de acht echte, acht twijfelachtige en zeven valse aangiften besproken. De drie soorten aangiften worden volgens hetzelfde stramien beschreven. In dit hoofdstuk spreken we omwille van de leesbaarheid en eenduidigheid van 'aangeefsters' en 'verdachten'.¹

5.1 Echte aangiften

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de acht echte zedenaangiften door minderjarige meisjes. De verdachten hebben in deze zaken bekend het delict te hebben gepleegd.

5.1.1 Kenmerken aangeefsters echte aangiften

In deze paragraaf gaan we in op de volgende onderwerpen die betrekking hebben op de aangeefsters (en in het verlengde daarvan het delict en verdachte):

- Omschrijving delict(en)
- Basisgegevens delict(en)
- Gegevens over aangeefster
- Gegevens over verdachten
- Relatie aangeefster en verdachte
- Eerder vrijwillig contact
- Omstandigheden van het delict (of direct erna)
- Geweld
- Afwijkende handelingen en opvallende gebeurtenissen
- Alcohol en drugs
- Letsel

- Beschadiging van kleding
- Samenhang letsel en delict
- Medicatie en behandeling

Omschrijving delict(en)

Zes van de acht echte aangiften zijn te typeren als aanranding, de overige twee als verkrachting. Bij de aanrandingen gaat het om feiten zoals het betasten van de borsten en het geslachtsdeel van de aangeefsters. Ook moeten aangeefsters seksuele handelingen bij de verdachte verrichten (aftrekken) en tracht de verdachte hen te tongzoenen. Bij een aantal aanrandingen lijkt de verdachte meer te willen (penetratie) maar door bijvoorbeeld omstanders of verzet van de aangeefster komt het niet zover. Een aangifte van een aanranding kan meer feiten betreffen over een langere periode waarin de verdachte het slachtoffer betast en daarin steeds verder probeert te gaan.

Bij het eerste afspraakje heeft aangeefster voor de eerste keer met de verdachte gezoend. Ook aait hij over haar kleding heen en probeert er onder te komen. Ook wil hij haar borsten en billen betasten. Aangeefster geeft aan dat ze daar nog niet klaar voor is en weert hem steeds af. Bij elke afspraakje probeert hij weer verder te gaan dan zoenen en knuffelen. Aangeefster verklaart dat hij ook wel eens zijn broek naar beneden heeft gedaan. "Hij maakt dan de knoop en de rits van zijn spijkerbroek los. Soms trekt hij zijn boxer omlaag. Ik trek hem dan weer omhoog. Eenmaal heeft hij zijn broek naar beneden gedaan en zag ik zijn stijve piemel." Ook vraagt de verdachte of aangeefster hem wil aftrekken.

Bij twee verkrachtingen is sprake van vaginale penetratie en bij een van de aangeefsters ook anale penetratie. De verkrachtingen zijn – blijkens de verklaringen van de aangeefsters – eenmalige gebeurtenissen.

Basisgegevens delict(en)

Het merendeel van de delicten speelt zich binnenshuis af. De locatie is het huis van de verdachte of de school. Twee delicten worden buitenshuis gepleegd: een delict gebeurt in het park en een in een auto.

Over de pleegtijden en -dagen is te zeggen dat die variëren per delict. Een aantal aangeefsters doet aangifte van meerdere delicten en omdat deze soms lang geleden zijn gepleegd, zijn de dagen en tijden niet meer reproduceerbaar voor de aangeefster. De delicten worden voornamelijk overdag gepleegd, een delict wordt 's nachts gepleegd.

Gegevens over aangeefster

De acht aangeefsters zijn ten tijde van de aangifte gemiddeld veertien jaar. Het delict kan echter al jaren eerder hebben plaatsgevonden; bij twee aangeefsters is dat als ze twaalf jaar zijn.

Zes aangeefsters hebben een Nederlandse achtergrond. In de andere twee gevallen zijn de ouders in Marokko en Suriname geboren.

Zes aangeefsters wonen bij hun beide ouders; de anderen wonen bij een tante (na overlijden van de ouders) of alleen bij hun moeder (na scheiding van de ouders). Ze zijn geen van allen enig kind.

Er is gekeken naar eventuele psychosociale of persoonlijkheidsproblemen bij de aangeefsters. Bij twee aangeefsters, van wie een met een IQ van 61, is ADHD geconstateerd. Van deze aangeefsters wordt gezegd dat ze onzeker zijn, beïnvloedbaar en angstig. Van een derde aangeefster staat in de dossiers dat ze een binnenvetter is en veel tijd doorbrengt op Hyves. Bij de overige aangeefsters is geen sprake van problemen, althans het staat niet vermeld in het politiedossier.

De meeste aangeefsters zitten op het VMBO, twee op de HAVO en een op het speciaal onderwijs vanwege haar lage IQ. Voor de rest hebben de aangeefsters geen antecedenten en hebben ze niet eerder aangifte van een zedenmisdrijf gedaan.

Gegevens over verdachten

Uitgezonderd een delict waarbij sprake is van een groepszaak, gaat het in alle gevallen om een (1) verdachte van het mannelijke geslacht. Overigens is bij de groepszaak ook sprake van een (1) pleger; de overige verdachten staan er omheen, maar voeren geen handelingen uit.

De meeste verdachten zijn in Nederland geboren. Daarnaast zijn er een Surinaamse en een Antilliaanse verdachte.

De leeftijd van de verdachten is gemiddeld ruim 34 jaar. De jongste is 15 jaar en de oudste is 46 jaar. Van drie verdachten is bekend dat zij antecedenten hebben. Bij een van hen is dat ook voor zedenzaken (kinderporno). De andere twee komen veel voor in de politieregisters voor vermogens- en geweldsdelicten. Van een verdachte is bekend dat hij een verstandelijke beperking heeft (zit op dezelfde school aan aangeefster met laag IQ) en hij heeft zich volgens de school eerder schuldig gemaakt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Relatie aangeefster en verdachte

Een uitzondering daargelaten, waarin verdachte en aangeefster elkaar niet kennen, zijn de overige aangeefsters bekenden van de verdachten. Zij zijn bijvoorbeeld burens van elkaar, stiefbroer en -zus, of kennen elkaar via school. Een aangeefster 'kent' de verdachte van een intensief msn-contact.

Eerder vrijwillig contact

In alle gevallen is er geen eerder vrijwillig seksueel contact geweest tussen verdachte en aangeefster. De aangeefsters hebben te kennen gegeven, verbaal en fysiek, dat ze niet zijn gediend van de gevraagde seksuele handelingen. Echter, in minimaal vier gevallen kan een bepaalde ontwikkeling in het contact tussen aangeefster en verdachte worden geconstateerd die begint met bijvoorbeeld het over de rug wrijven, het geven van een knuffel of een tongzoen bij de deur die door de aangeefster wordt geaccepteerd. Zij laat niet op een duidelijke manier blijken hier niet gediend van te zijn.

Aangeefster en verdachte kijken op de bank televisie. De verdachte wrijft haar over de rug. Aangeefster blijft dan gewoon op de bank tv kijken. En dan wrijft dader haar nogmaals een aantal malen over haar rug. Bij het weggaan, geeft de verdachte aangeefster een tongzoen. Zij heeft hierover niets gezegd tegen haar ouders en dacht dat het een "ongelukje" was van de buurman, "en slippertje".

Omstandigheden van het delict (of direct na)

In de helft van de gevallen zijn er omstandigheden aan te wijzen die enig licht kunnen werpen op het hiervoor vermelde punt dat de aangeefsters contact (blijven) zoeken met de verdachten. Bij twee aangeefsters speelt de thuissituatie een belangrijke rol. Er is tussen de ouders en tussen moeder en dochter (aangeefsters) veel ruzie. Zij zoeken hun heil bij bekenden, waaronder de verdachten. Het lijkt erop dat zij het seksueel grensoverschrijdende gedrag van de verdachten 'op de koop toe te nemen' want voor de rest voelen zij zich bij de verdachten goed thuis (met name bij de andere gezinsleden van de verdachten). De andere twee aangeefsters lijken op school uit de toon te vallen door hun ouderwetse kleding en gedrag (stil, teruggetrokken). Zij hebben geen vrienden en brengen heel veel tijd door achter hun computer en komen via sociale netwerksites in contact met de verdachten. Van een van de aangeefsters wordt gezegd dat ze gepest wordt. In de overige zaken staat niets vermeld over bijzondere omstandigheden waarin de aangeefsters zouden verkeren.

Geweld

De vraag of de verdachten geweld hebben gebruikt voor of tijdens het delict verdient een genuanceerd antwoord. De verdachten schoppen of slaan niet en gebruiken evenmin wapens. Een enkele verdachte pakt de aangeefster vast zodat zij niet kan ontluchten. In de meeste gevallen ontbreekt derhalve de fysieke dwang c.q. lichamelijk geweld. Hiervoor is al gesteld dat er in bepaalde gevallen meer contactmomenten zijn geweest tussen aangeefster en verdachte. Uit de dossiers valt op te maken dat er veeleer sprake is van enerzijds een manipulerende verdachte, die soms verbaal intimiderend is ("bek houden tegen je ouders") en anderzijds een passieve en soms meegaande aangeefster. In een van de zaken spreekt de verdachte enkele malen met aangeefster af via sms en msn en pikt haar dan met de auto op. Zij weet op basis van de eerdere ontmoeting wat ze kan verwachten, maar gaat desondanks mee. Mogelijk heeft de verdachte in dit geval door zijn leeftijd van 47 jaar een bepaald overwicht op de aangeefster die bovendien met een smoes van huis is weggegaan.

Afwijkende handelingen en opvallende gebeurtenissen

Uit de dossiers blijkt dat er geen afwijkende seksuele handelingen worden verricht buiten de zedenfeiten.

Alcohol en drugs

Geen van de aangeefsters heeft voor het delict alcohol en/of drugs gebruikt. Van twee verdachten is bekend dat zij vooraf veel hebben gedronken.

Letsel

Twee van de acht aangeefsters hebben letsel opgelopen. De ene heeft een scheurtje in haar slijmvlies als gevolg van de penetratie. De andere heeft een blauwe plekken overgehouden aan de aanranding. Geen van de verdachten heeft letsel opgelopen.

Beschadiging van kleding

In geen van de gevallen is de kleding tijdens het delict beschadigd c.q. kapotgemaakt.

Samenhang letsel en delict

De vraag in hoeverre de aard van het letsel overeenkomt met de beschrijving van het delict en de seksuele handelingen is voor voornoemde twee zaken te beantwoorden. Het scheurtje in het slijmvlies is het gevolg van de penetratie en de blauwe plekken van het op de grond gooien van het slachtoffer. De aard van het letsel komt overeen met de beschrijving van het delict. In de overige gevallen is deze vraag niet van toepassing.

Medicatie en behandeling

Van twee aangeefsters (van verkrachting) is bekend dat zij zich hebben laten onderzoeken door een arts op een SOA. De rest van de aangeefsters heeft geen medicatie en/of medische behandeling gehad.

5.1.2 Kenmerken echte aangiften

In deze paragraaf besteden we achtereenvolgens aandacht aan de volgende onderwerpen met betrekking tot de **aangifte**:

- Periode tussen het delict en de aangifte
- Aangifte nader bekeken
- Houding tijdens het politieonderzoek
- Emoties aangeefsters
- Onderbuikgevoel politie
- Horen van verdachten
- Getuigen en aanvullend bewijs
- Afdoening

Periode tussen het delict en de aangifte

In twee gevallen doet de aangeefster op de dag van het delict aangifte bij de politie. Bij de overige zaken speelt een langere periode, variërend van enkele dagen tot zo'n vier jaar. Dat laatste is echter een uitzondering. Bij de zaken waar enige tijd zit tussen delict en aangifte kunnen wel eerder contacten zijn geweest tussen de aangeefster en politie, bijvoorbeeld in de vorm van een informatief gesprek (zie hoofdstuk 4). Opvallend is dat de zaken waar een lange periode zit tussen delict en aangifte (tussen de 2 en maximaal 4 jaar) de ouders het initiatief lijken te nemen tot de aangifte.

Bij zes zaken heeft de aangifte dus niet plaatsgevonden op dezelfde dag als het delict. De vraag is wat er in die tussentijd is gebeurd en wat de rol is geweest van eventuele derden

bij het (alsnog) doen van aangifte. De algemene lijn is dat de aangeefsters het feit niet tegen de ouders durven te vertellen (o.a. uit schaamte) en het aan derden vertellen, bijvoorbeeld de mentor, een vriendin of een tante met wie ze goed kunnen opschieten. Die lichten vervolgens de ouders in en een aangifte volgt.

Na het tweede delict is de aangeefster met haar verhaal naar een tante gegaan. Ze vindt dat haar ouders 'te dichtbij' staan. Ze is met de bus naar tante gegaan die haar oppikt bij het station. De tante heeft haar verhaal opgeschreven en is toen met haar naar ouders gegaan.

Overigens speelt het in eerste instantie niet tegen de ouders durven/willen zeggen ook een rol bij de zaken waarvan op dezelfde dag aangifte wordt gedaan. De aangeefsters doen met andere woorden niet uit zichzelf aangifte. In een enkel geval speelt de politie ook een rol (actief en passief) in het bekend worden van het delict en de daaropvolgende aangifte, zoals blijkt uit de volgende twee voorbeelden.

De naam van de verdachte komt naar voren in een andere zedenzaak. De politie tapt de telefoon af en hoort van het 'nieuwe' slachtoffer. De politie neemt contact op met de ouders van het meisje. Pas dan vertelt ze wat er is gebeurd en doet aangifte.

Aangeefster heeft jarenlang de delicten verzwegen. Pas als ze hoort dat de verdachte is opgepakt door de politie, omdat hij pornofilmpjes aan andere meisjes heeft laten zien, vertelt zij ook haar verhaal tegen haar vader die samen met haar aangifte doet.

Uit de dossiers is soms niet duidelijk op te maken of de aangeefster zelf aangifte wil doen of dat de omgeving, voornamelijk de ouders, daarop aandringt. Er is een duidelijke zaak waarin aangeefster zelf aangifte wil doen van aanranding door een onbekende man in het park. Bij dat delict zijn ook getuigen aanwezig.

De vader en/of moeder gaan in de meeste gevallen mee om aangifte te doen. In een enkel geval doen de ouders namens hun dochter aangifte, bijvoorbeeld omdat ze dat vanwege haar beperking niet zelf kan. In geen van de gevallen wordt de aangifte nadien ingetrokken door de aangeefsters.

Aangifte nader bekeken

De aangiften zijn door de onderzoekers inhoudelijk ook geanalyseerd op een aantal kenmerken.² Deze kenmerken zijn:

- Consistentie
- Plausibiliteit
- Gedetailleerdheid, chronologie handelingen
- Aangifte bijstellen

- De verklaring komt ineens of er komt geleidelijk steeds meer informatie
- Duidelijke beschrijving van de interactie verdachte en aangeefster
- Omschrijving verdachte

Interne tegenstrijdigheden in het verhaal van de aangeefster komen niet of nauwelijks voor. De geconstateerde (kleine) tegenstrijdigheden zijn terug te voeren op de verstandelijke beperkingen van een van de aangeefsters die niet meer goed weet wanneer welke seksuele handelingen zijn verricht.

De vraag in welke mate de aangifte plausibel is – is hetgeen de aangeefsters verklaart geloofwaardig, kunnen de handelingen in die context zijn verricht door die verdachte bij deze aangeefster – is op basis van de beschikbare informatie positief te beantwoorden. De verdachten hebben immers bekend en in bepaalde gevallen is er ook ondersteunend bewijs (getuigen, sms-verkeer). De geloofwaardigheid van de aangiften is wellicht af te leiden uit de emoties die de aangeefsters ervaren en beschrijven.

Na de verkrachting voelt aangeefster een branderig gevoel. Ze huilt, en ze heeft die nacht geen oog dicht gedaan. Ze vindt het vervelend om de verdachte te zien en gaat bibberen zodra ze hem ziet. Aangeefster wil ieder contact voorkomen. Ze gaat bijvoorbeeld niet meer thuis slapen, om hem niet tegen te komen. Ze wil dat hij opgesloten wordt, maar vraagt zich ook af waarom hij dit bij haar heeft gedaan. Ze is bang.

In twee zaken is het wel opvallend dat de aangeefsters na een vervelende ervaring met de verdachte op een later moment weer naar hem toe gaan. Op een buitenstaander komt dit vreemd over en daardoor kan aan de mate van onvrijwilligheid worden getwijfeld. Het kan de geloofwaardigheid van de beweringen van de aangeefster aantasten. Een van de verdachten erkent weliswaar dat de feiten hebben plaatsgevonden, maar stelt dat hij dacht dat de aangeefster het niet erg vond omdat ze al eerder een relatie met een oudere man heeft gehad.

De aangeefsters kunnen gedetailleerd en in chronologische volgorde vertellen wat de aanloop tot en verloop van het delict zijn geweest. Dit geldt vooral voor de delicten die kort voor de aangifte gebeurd zijn. Een aangeefster kan precies vertellen wat de verdachte zei, waar hij haar heeft betast en wat de inhoud is van hun msn-contacten.

Bij de delicten die zich over een langere periode hebben afgespeeld, staat de chronologie in grotere lijnen geschetst. In de acht zaken kunnen de aangeefsters een duidelijke beschrijving geven van wat er voor en tijdens het delict is gebeurd; op detailniveau zijn er soms verschillen of blijven er zaken onduidelijk. Dit heeft te maken met het ontbreken van meer en betere informatie in de dossiers.

De aangeefsters stellen hun aangifte achteraf niet bij, althans daar zijn geen aanwijzingen voor gevonden in de processen-verbaal. Evenmin maken de aangeefsters het 'verhaal

steeds groter' (meer verdachten, meer geweld). Het verhaal wordt in een keer gedaan. Het komt wel voor dat de aangeefsters, meestal nadat de politiefunctionaris hierop doorvraagt, zich feiten herinneren en het verhaal aanvullen, zonder dat het verhaal daardoor ongeloofwaardig wordt.

De aangeefsters geven in alle gevallen een duidelijke omschrijving van de verdachte. In het geval dat de verdachte en aangeefster elkaar kennen, volgt er vaak meer achtergrondinformatie dan louter een signalement (bijvoorbeeld dat de buurman veel bier drinkt) dan wanneer het een onbekende verdachte betreft.

Houding tijdens het politieonderzoek

De vraag in hoeverre de aangeefsters meewerken met het politieonderzoek is positief te beantwoorden. Ze geven antwoorden op de gestelde vragen. In de dossiers staat nergens dat de politiefunctionarissen het idee hebben dat de aangeefsters informatie achterhouden of het onderzoek trachten te frustreren.

Emoties aangeefsters

Het meemaken van een zedenmisdrijf kan een grote impact hebben op de emotionele toestand van de aangeefsters op het moment dat zij gedetailleerd het verhaal moeten vertellen aan de politie. In de dossiers is gezocht naar dergelijke aanwijzingen. In slechts twee gevallen komt dit expliciet aan de orde: de aangeefster reageert hevig geëmotioneerd en moet huilen. In andere zaken wordt wel gezegd dat de aangeefster vlak na het delict geëmotioneerd is. Dat is waargenomen door bijvoorbeeld een tante. In de dossiers komt het onderwerp 'emoties' voor de rest nauwelijks aan de orde. Dat kan ermee te maken hebben dat de betreffende politiefunctionarissen mogelijk wel emoties hebben waargenomen, maar niet vastgelegd in het proces-verbaal.

Onderbuikgevoel politie

In de echte aangiften worden geen 'onderbuikgevoelens' van de politiefunctionarissen beschreven (in andere dossiers komt dat wel voor; zie volgende paragrafen).³

Horen van verdachten

Alle verdachten zijn gehoord en hebben uiteindelijk in grote lijnen het delict bekend. Bij een aantal verdachten is sprake van ontkenning op onderdelen (bijvoorbeeld de penetratie) of bagatellisering (ze wilde het zelf). Ook komt het voor dat verdachten zich bepaalde gebeurtenissen niet goed meer kunnen herinneren.

De verdachte heeft haar een tijdje geleden leren kennen via de chat. Hij verklaart dat hij naar haar toe is gereden en bij haar op visite is geweest. Verdachte blijft vaag over het aantal keren en zegt het zich niet helemaal goed te kunnen herinneren.

Getuigen en aanvullend bewijs

Naast de verklaringen van de aangeefsters en verdachten heeft de politie in drie van deze echte aangiften kunnen beschikken over sms-, msn- en telefoonverkeer tussen aangeefsters en verdachten. Dat verkeer maakt duidelijk hoe en over welke periode de communicatie is verlopen. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de getapte telefoongesprekken dat de dader seksuele opmerkingen maakt en dat de aangeefster daar totaal niet op reageert.

In twee andere zaken zijn er directe getuigen van het delict die het verhaal van de aangeefsters kunnen bevestigen.

In andere aangiften zijn echter niet of nauwelijks andere getuigen gehoord die het verhaal van de aangeefster kunnen bevestigen of ontkennen. In die gevallen heeft de verdachte al bekend en lijkt het voor de politie daarmee afgedaan.

Afdoening

Hoe is het afgelopen met de echte aangiften? Er is informatie over zeven zaken, waarvan er op het moment van onderzoek nog twee in behandeling zijn en in een zaak is de verdachte vrijgesproken. In vier zaken is er een veroordeling uitgesproken, variërend van het meewerken aan herstelbemiddeling (voorwaardelijk sepot) tot 34 maanden gevangenisstraf met een toewijzing van een civiele vordering.

5.2 Twijfelachtige aangiften

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten van de acht twijfelachtige aangiften. Bij de beschrijving van de resultaten staat het verhaal van de aangeefster voorop. Dat betekent dat haar relaas zo feitelijk mogelijk wordt weergegeven en niet op voorhand wordt geïnterpreteerd in het licht van de kwalificatie van deze aangiften (in casu twijfelachtig). Er wordt dan ook niet gesproken van bijvoorbeeld ‘vermeende’ delicten of ‘naar haar zeggen’. Ditzelfde geldt voor de valse aangiften die in de volgende paragraaf aan de orde komen.

5.2.1 Kenmerken aangeefsters twijfelachtige aangiften

De kenmerken van de aangeefsters van twijfelachtige aangifte worden beschreven volgens hetzelfde stramien als de vorige paragraaf.

Omschrijving delict(en)

Van de acht twijfelachtige aangiften zijn er zes als verkrachting te kwalificeren en twee als aanranding. De aanrandingen zijn het betasten van de borsten en geslachtsdeel. Een van de aanranders probeert de broek van de aangeefster open te maken, dat lukt niet door verzet van het slachtoffer.

De verdachte komt naar aangeefster toe gelopen en gaat achter haar staan. Hij pakt haar van achteren beet, aan beide kanten van haar heupen, ter hoogte van haar broekriem. De verdachte trekt aangeefster naar zich toe. Hij trekt haar billen naar zijn kruis. Zij voelt dat hij met zijn benen tegen de achterkant van haar benen drukt. De verdachte zegt: “geef kusjes”. Aangeefster probeert zich los te rukken, maar de

verdachte blijft haar vasthouden. Volgens aangeefster betast de verdachte haar borsten (over kleding) en probeert haar broek open te krijgen.

De verkrachtingen omvatten vooral vaginale penetratie, maar ook anale en orale penetratie worden genoemd. De penetratie gebeurt in alle gevallen met de penis, soms ook met de vingers.

De aangeefster ligt in bed en de verdachte komt daar tv kijken. Op een gegeven moment begint hij aan de aangeefster te zitten. Zij wil dit niet en duwt hem weg. Hij doet haar broek omlaag en zij probeert dat tegen te houden, en trekt de broek weer omhoog. Hij blijft volharden. Hij draait haar om en zij probeert hem van zich af te slaan en schreeuwt, maar dat helpt niet. Hij gaat op haar liggen. Hij trekt haar broek naar beneden. Dan komt hij in haar met zijn piemel. Hij maakt een heen en weer gaande beweging en het duurt ongeveer twee à drie minuten. Dan gaat hij van bed en trekt zijn broek weer op. Hij zegt volgens de aangeefster: "Niemand moet hier achter komen. Je houdt je bek hierover". Hij praat in zichzelf en zegt: "Shit man, ik ga echt naar de gevangenis, ze is pas dertien".

Basisgegevens delict(en)

Drie van de acht zaken spelen zich buiten af (park, fietsenstalling), de rest binnenshuis. Dat is het huis van de verdachte of aangeefster, maar ook een klaslokaal. De delicten worden voornamelijk in de middag gepleegd. Geen enkel delict speelt zich in de ochtend of avond af.

Uitgezonderd een groepszaak met drie verdachten, is in de zaken sprake van een (1) verdachte. De verdachten zijn allemaal mannen.

Gegevens over aangeefster

Ten tijde van de aangifte zijn de aangeefsters gemiddeld vijftien jaar oud. Ze zijn allemaal in Nederland geboren. In minimaal drie gevallen zijn hun ouders niet in Nederland geboren (o.a. Afrika).⁴ Zes aangeefsters wonen bij hun beide (stief)ouders of verzorgers, een in een jeugdinstelling en een bij haar moeder. Voor zover bekend, hebben alle aangeefsters broers of zussen. In het gezin waar de aangeefsters opgroeien, spelen diverse problemen. In vier gezinnen is er sprake (geweest) van echtscheiding. Naast echtscheiding is in minimaal twee gezinnen een van de biologische ouders overleden. Een van de aangeefsters heeft twee broertjes met psychische problemen (PDD en ADHD) en een aangeefster heeft een zus met een ernstige, virale ziekte.

De aangeefsters vertonen zelf ook probleemgedrag. Van minimaal vier aangeefsters is dat beschreven in de processen-verbaal.⁵ De problemen variëren, maar bij twee aangeefsters wordt expliciet vermeld dat zij (vaak) liegen, bijvoorbeeld tegen leerkrachten. Een van de aangeefsters wordt veel gepest. Een ander is heel stil en teruggetrokken; zij is licht autistisch en functioneert op het niveau van een tienjarig kind met een rijke fantasie.

Moeder zegt dat aangeefster weinig vrienden heeft. Ze is volgens moeder een 'supergesloten' meisje. In het verleden afgewezen voor een weerbaarheidstraining omdat haar problematiek te ernstig is. Ze zit heel veel achter de computer (msn). Naar anderen is aangeefster afstandelijk. Volgens de groepsleider is aangeefster iemand "die behoorlijk haar zin kan doordrijven". Ze leeft in haar eigen fantasiewereld en heeft belevenissen van dingen die helemaal niet zijn gebeurd, bijvoorbeeld een boek dat door tante zou zijn geschreven.

Het opleidingsniveau is divers en varieert van VMBO-praktijkonderwijs tot HAVO. Een aangeefster heeft ooit een proces-verbaal gekregen voor het beledigen van een politiefunctionaris, opgeven van een valse naam, bedreiging en verzet, de rest komt niet eerder voor in de politiesystemen of het is niet bekend.

De aangeefsters hebben niet eerder aangifte van een zedenmisdrijf gedaan, echter een aangeefster is in het verleden zijdelings betrokken geweest bij een valse aangifte van een vriendin en een andere aangeefster heeft twee jaar voor de aangifte tegen een leerkracht gezegd dat ze was verkracht door (dezelfde) verdachte. Er is toen geen aangifte gedaan.

Gegevens over verdachten

In zes gevallen zijn gegevens bekend over de verdachten. Van drie verdachten is bekend dat zij in Nederland zijn geboren. De andere verdachten komen uit Suriname, Afghanistan en Marokko.

De verdachten zijn gemiddeld 21 jaar, de jongste is 15, de oudste rond de 25 jaar. Van de verdachten is het niet bekend of zij politieregistraties hebben. Een verdachte staat bij de schoolleiding bekend als iemand die seksueel intimiderend gedrag vertoont naar meisjes (zie volgende voorbeeld). Er zijn weinig andere gegevens beschikbaar over de verdachten.

Verdachte woont met stiefvader, moeder, stiefbroer en -zusje. Hij volgt een praktijkopleiding horeca. Hij speelt trommel en zit veel op computer/sociale netwerksites. Hij heeft sinds drie maanden een vriendin (15 jaar). Alleen maar zoenen, nog geen seks omdat zij vindt dat hij moet wachten. Volgens eigen zeggen, heeft verdachte zijn eerste seksuele ervaring als hij twaalf, dertien jaar is. Volgens een groepsleider is verdachte een populaire jongen op school met veel vrienden. Hij maakt gemakkelijk contact met iedereen. Volgens de instelling heeft verdachte een IQ van 50-80. Hij wordt omschreven als niet agressief en leeft in zijn eigen wereldje. Vreemd genoeg verklaart verdachte dat hij op de dagbehandeling zit vanwege zijn agressie. Als hij zich niet kan inhouden, gaat hij met spullen gooien.

Relatie aangeefster en verdachte

In vijf van de acht zaken kennen aangeefster en verdachte elkaar, in de andere zaken betreft het onbekende verdachten. Aangeefster en verdachte kennen elkaar bijvoorbeeld van straat of zijn schoolgenoten of familie van elkaar.

Eerder vrijwillig contact

De vraag of verdachte en aangeefster eerder op vrijwillige basis seksueel contact hebben gehad, is in zes gevallen negatief te beantwoorden. In de overige twee zaken blijkt het lastiger, want in beide gevallen hebben verdachte en aangeefster meermalen seks met elkaar gehad, vrijwillig, zo lijkt het. De daaropvolgende contacten gebeuren tegen de wil van de aangeefster. Het gaat in deze zaken om een langere tijdsperiode waarin diverse seksuele handelingen worden verricht waarvan sommige achteraf door aangeefster als tegen haar wil worden benoemd.

Aangeefster verklaart diverse keren seks te hebben gehad met de verdachte. Dat is naar haar zeggen eerst vrijwillig. Verdachte zou haar ook hebben ontmaagd. Het is volgens aangeefster begonnen met 'pesterijtjes' van haar kant (uitdagen), later wordt het stoeien en spelen genoemd dat langzaam meer is geworden; verdachte zou op een gegeven moment steeds vaker aan haar gaan zitten. Hij pakt haar bij borsten en vagina. Dat is nog vrijwillig, lijkt het in een van de verklaringen. Later zegt ze dat dit tegen haar wil gebeurt. Ze heeft een aantal malen vrijwillig seksueel contact gehad, soms met condoom. Aangeefster gebruikt geen pil. Pas als aangeefster een vriendje krijgt, zou het onvrijwillig worden. Aangeefster zegt dat ze vier, vijf keer vrijwillig gemeenschap heeft gehad en drie keer verdachte heeft afgetrokken. Verdachte ontkent alle seks, hij heeft een vriendin.

Omstandigheden van het delict (of direct na)

In alle zaken zijn er bijzondere omstandigheden in de situatie van de aangeefster aan te wijzen die verband kunnen houden met het zedenmisdrijf en de aangifte daarvan. Er spelen problemen in de gezinssituatie (ruzie met stiefmoeder, scheiding ouders en een ernstig zieke zus die alle aandacht vraagt van de ouders) en bij de aangeefster zelf. Drie aangeefsters geven blijk van angst voor een ongewenste zwangerschap (pil vergeten en niet ongesteld geworden). Een aangeefster is niet op tijd terug bij de instelling waar ze verblijft.

Op die betreffende vrijdagochtend – voordat aangeefster naar school gaat – zegt ze tegen moeder dat ze nog niet ongesteld is geworden. Moeder besteedt er op dat moment geen aandacht aan. 's Middags worden aangeefster en verdachte betrappt door de groepsleiding als ze op dat moment seks hebben in het klaslokaal. De groepsleiding belt naar moeder met dit bericht. Als aangeefster thuiskomt, vraagt haar moeder of ze seks heeft gehad. Aangeefster bevestigt huilend dat ze twee keer seks heeft gehad en dat ze dat niet heeft gewild.

Verdachte gebruikt geen condoom en aangeefster is bang dat ze zwanger is omdat ze de pil is vergeten. Ze heeft een vriendje waar ze ook seks mee heeft. Aangeefster is bang dat ze een SOA heeft opgelopen en is daarom naar huisarts gegaan. Ze zegt letterlijk tegen de politie dat zij in de stress zit omdat ze denkt dat ze zwanger is.

Geweld

In twee van de acht gevallen wordt er geen fysiek geweld toegepast. Er wordt bij deze zaken wel gesproken van vastpakken, overhalen en dwingen. Het fysieke geweld (in vijf zaken) varieert van het op de rug draaien van de arm van de aangeefster waardoor zij zich niet kan bewegen tot het slaan, aan de haren trekken en hardhandig naar de grond werken van de aangeefster. In een zaak is het geweldaspect lastig te bepalen, zie onderstaande casus.

Op het moment dat aangeefster met de verdachte aan de telefoon is, krijgt ze een raar gevoel op haar borst. Ze heeft het gevoel dat hij wat met haar doet; "voodoo of zo". Haar gedachten worden "helemaal anders" en ze "denkt niet goed meer". Op weg naar haar werk wordt ze op straat nog geroepen door de verdachte (die woont in de buurt) en ze gaat toch even bij de verdachte langs. Ze gaat naar het trappenhuis en daar vraagt de verdachte of ze wat wil drinken; aangeefster wil niet, maar de verdachte blijft aandringen. Hij haalt een glas cola en aangeefster neemt hiervan een slokje, maar het smaakt heel vies. Ze wordt meteen misselijk en heeft pijn in haar buik. Op dat moment trekt hij haar mee naar binnen. Aangeefster is niet lekker en "alles wordt steeds waziger".

Van een aangeefster is bekend dat zij zich heeft verweerd door de verdachte te schoppen op het moment dat hij haar van de fiets duwt. In de andere gevallen is dat niet vermeld dan wel minder duidelijk omschreven in termen als 'van zich afduwen'.

Afwijkende handelingen en opvallende gebeurtenissen

Behalve het hiervoor genoemde geval van een glas drinken met bedwelmende middelen en de verklaring van de aangeefster dat er mogelijk voodoo in het spel is, zijn er geen afwijkende (seksuele) handelingen verricht of hebben er opvallende gebeurtenissen plaatsgevonden.

Alcohol en drugs

In een zaak hebben zowel aangeefster als verdachte voorafgaand aan het delict softdrugs gebruikt. Een aangeefster is gedrogeerd met een bedwelmend middel.

Letsel

In vijf gevallen heeft er na het delict een medisch onderzoek plaatsgevonden door een arts. Bij twee is er daadwerkelijk letsel geconstateerd. Bij een aangeefster heeft de arts een klein wondje aan haar vagina geconstateerd, een andere aangeefster heeft een scheurtje bij haar anus. Bij de overige drie aangeefsters is geen sprake van letsel (krassen, blauwe plekken) of andere sporen (sperma). Een andere aangeefster zegt bloed en slijm in haar onderbroek te hebben aangetroffen, maar dit is niet verder onderzocht.

Beschadiging van kleding

In geen van de gevallen is de kleding tijdens het delict beschadigd c.q. kapotgemaakt, althans er staat niets over vermeld in de processen-verbaal.

Samenhang letsel en delict

De vraag of het letsel overeenkomt met het delict zoals dat door de aangeefsters is verteld, kan in twee gevallen negatief worden beantwoord. Een aangeefster zegt geslagen en geschopt te zijn en kan de plaatsen op haar lichaam aanwijzen maar daar worden geen sporen/letsel aangetroffen. Bij een aangeefster die stelt anaal verkracht te zijn, worden geen sporen aangetroffen van penetratie van de anus. In de overige gevallen is de samenhang tussen letsel en delict niet van toepassing.

Medicatie en behandeling

In drie gevallen hebben de aangeefsters een morning-afterpil gekregen van een arts of vriendin. Bij de andere aangeefsters is onduidelijk of er medicatie is verstrekt en/of een medische behandeling heeft plaatsgevonden.

5.2.2 Kenmerken twijfelachtige aangiften

Bij de beschrijving van de twijfelachtige aangiften worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen besproken: de periode tussen het delict en de aangifte, aangifte nader bekeken, houding en emoties van aangeefster, onderbuikgevoel politie, horen van verdachten, getuigen en aanvullend bewijs en tot slot de afdoening.

Periode tussen het delict en de aangifte

Bij de meeste zaken worden de aangiften snel na het delict opgenomen. Soms dezelfde dag of een paar dagen erna. Bij twee zaken zit er meer tijd (maximaal enkele weken) tussen het (laatste) delict en de aangifte. In een zaak waarin het een paar weken duurt voordat de aangifte wordt opgenomen, is er wel op dezelfde dag als het delict een informatief gesprek gevoerd met de aangeefster en haar ouders. De ouders willen daarna overleggen of er aangifte moet volgen. Dat gebeurt dus een paar weken nadien.

De reden voor de aangeefsters om het niet direct te vertellen, met name aan hun ouders, is dat ze niet goed durven. In het onderstaande voorbeeld lijkt de culturele achtergrond van de aangeefster mede een rol te spelen.

Direct na het delict praat aangeefster hierover met een vriendinnetje van school. Aan dit vriendinnetje vraagt ze de morning-afterpil. Enkele dagen later krijgt ze deze en neemt hem in. Het vriendinnetje vertelt vervolgens aan de moeder van aangeefster het verhaal. Ze wil in eerste instantie haar moeder en stiefvader niet op de hoogte stellen; ze durft het thuis niet te vertellen. Nadat zij er toch achter komt, wordt vader boos en krijgt een woordenwisseling met de aangeefster. De stiefvader slaat de aangeefster. Vervolgens wordt de moeder ook boos op de aangeefster en slaat haar ook. Ze stelt haar dochter diverse vragen en na elke vraag slaat ze haar dochter.

Ze heeft zelfs een armband op haar oog kapot geslagen. De vader en stiefvader van de aangeefster willen weten of ze nog ' dicht is' (maagdenvlies nog heel was). Dat moet moeder gaan vragen. Dat is volgens moeder erg belangrijk voor de stief- en biologische vader. Op verzoek van de moeder moet de aangeefster haar onderbroek uit doen (die zij al sinds het delict aan heeft). De moeder stopt deze in een plastic zak en geeft hem af bij de politie.

De aangeefsters zeggen het niet meteen tegen de ouders om hen min of meer te beschermen; de ouders hebben volgens de aangeefsters al genoeg aan hun hoofd.

Aangeefster heeft het niet gelijk tegen haar ouders gezegd omdat ze zich groot wil houden. Aangeefster wil haar ouders niet lastigvallen gezien de situatie met haar zusje. "Het lijkt mij niet gepast om nu met mijn verhaal te komen; mijn ouders hebben wel iets anders aan hun hoofd", aldus aangeefster. Uiteindelijk vertelt ze het 's avonds op de atletiekclub tegen een vriendin nadat die heeft gevraagd wat er aan de hand is. Die avond heeft ze het aan haar ouders verteld, hoewel ze er erg tegenop ziet.

Geen enkele aangeefster gaat direct na het delict naar de politie om melding te doen van het misdrijf. Ze praten eerst met vriendinnen, zussen, moeders en instellingspersoneel. Voor zover dat valt op te maken uit de processen-verbaal zijn het derden die aangeefsters overtuigen om aangifte te doen. Dit zijn voornamelijk de ouders, maar ook vriendinnen worden genoemd.

In een van de zaken is de stiefbroer de beschuldigde. Dit geeft spanningen tussen de vader en stiefmoeder en de rest van het gezin. Om die reden dringen ze erop aan dat aangeefster aangifte doet om nu "eindelijk te waarheid te achterhalen".

Voor zover bekend, zitten ouders er in een aantal gevallen bij als de aangifte wordt opgenomen.⁶ In twee gevallen doet de moeder namens de aangeefster aangifte omdat zij dat niet (goed) zelf kan, onder meer vanwege de verstandelijke beperking. Geen van de aangeefsters trekt de eenmaal opgenomen aangifte of delen ervan in.

Aangifte nader bekeken

Ook de twijfelachtige aangiften zijn door de onderzoekers inhoudelijk geanalyseerd op een aantal kenmerken, waaronder consistentie en geloofwaardigheid.

In hoeverre de informatie in de verklaring(en) van aangeefsters consistent is, is bij een (1) aangifte niet te beantwoorden omdat de verklaring van de aangeefster erg kort is. Bij twee andere aangiften zijn geen inconsistenties ontdekt. In de overige aangiften zitten wel inconsistenties. Die zijn terug te voeren op verschillen in de verklaringen van de aangeefster zelf en tussen de verklaring van getuigen en aangeefster. Soms gaat het om details, in andere gevallen om relevante zaken.

In eerste instantie zegt aangeefster dat verdachte haar bij de vagina en borsten wil pakken, maar dat dat niet lukt omdat ze zich hevig verzet. Later zegt ze dat hij haar bij haar borst heeft betast. In een eerste, telefonische verklaring zegt ze dat als ze de jongen wil passeren hij haar van de fiets trekt. Later zegt ze dat ze zelf is gestopt, hij aan de voorkant de fiets tegenhoudt (beide benen om wiel) en haar vervolgens omver duwt.

Aangeefster zegt dat eerst het seksuele contact vrijwillig is, maar later zegt ze dat de stoeipartijen waarbij verdachte haar borsten en vagina zou hebben aangeraakt tegen haar wil zijn gebeurd. Tegen een vriendin zegt ze dat ze tien keer onvrijwillige seks heeft gehad, tegen hulpverleenster noemt ze het aantal van twee.

Drie aangiften zijn op basis van de bestudeerde informatie als plausibel aan te merken. Dat oordeel is voornamelijk gebaseerd op de wijze waarop de aangeefster na het delict reageert naar derden, bijvoorbeeld vriendinnen of een docent. De verklaringen komen, met andere woorden, geloofwaardig over.⁷

De docent en een vriendinnetje verklaren dat de aangeefster tijdens het vertellen erg geëmotioneerd is. Dat ze moet huilen. Aangeefster wil de eerste dagen ook niet naar huis. Van haar hoeft de verdachte (is haar zwager) niet de gevangenis in, maar moet hij een soort werkstraf krijgen. Ook moet hij uit haar buurt blijven. Ze zegt dat ze zich na het delict erg vies voelt en zich heel lang heeft gedoucht. Op school valt het haar vriendinnen op dat ze erg down is.

Bij de overige aangiften is aan de geloofwaardigheid te twijfelen. Er zijn verklaringen waarbij het de vraag is of het voorval zich überhaupt heeft voorgedaan en verklaringen waaruit geen of weinig onvrijwilligheid spreekt. In dergelijke gevallen zijn er externe informatiebronnen (PD-informatie, getuigenverklaringen) beschikbaar voor de politie die het verhaal van de aangeefster in een ander daglicht plaatsen.

Twee dagen na het opnemen van de aangifte gaat de aangeefster samen met agenten naar de Plaats Delict. Ze kan in eerste instantie de PD niet aanwijzen. Ook de boom (waar ze zich aan vastgehouden heeft) kan ze niet terug vinden. Later wijst ze wel een plek aan (bij het veldje zoals zij in de verklaring ook aangeeft). De agenten hebben op de plaats geen zichtbare sporen aangetroffen.

Een groepsleider loopt het lokaal binnen en ziet het stel in een hoek staan. De trui van aangeefster is omhoog en de broek van verdachte naar beneden. De groepsleider zegt; "ik heb jullie wel gezien" waarop aangeefster zegt: "Het is niet wat u denkt". Verdachte trekt zijn broek meteen omhoog. De groepsleidster vraagt aan aangeefster of de verdachte iets heeft gedaan wat zij niet wil. Ze zegt "nee". Groepsleider zegt vervolgens dat het stel nu wel weet wat er gaat gebeuren, namelijk de moeders

bellen. Waarop aangeefster zegt: "Nee, niet mijn moeder bellen want dan kom ik in de problemen". Dat gebeurt toch en de moeder schrikt er erg van en zegt tegen de groepsleider dat aangeefster wel zou zijn gedwongen want zij is nogal preuts. Samen met haar moeder doet aangeefster aangifte van aanranding. Tegen een collega van de groepsleider zegt aangeefster dat er niets tegen haar zin is gebeurd en dat zij problemen verwacht als haar moeder het te weten komt.

In de helft van de aangiften kan de aangeefster niet in detail vertellen welke seksuele handelingen in welke volgorde zijn gepleegd. In drie gevallen is dat wel het geval. Voorbeelden waaruit blijkt dat de aangeefsters niet in detail het relaas kunnen doen, zijn terug te voeren op het geheugen dat de aangeefster op dat moment in de steek laat ("ik kan me het niet goed herinneren", zegt een van hen). De verklaringen omtrent het delict zijn summier. Door de vragen van de politiefunctionarissen en de antwoorden van de aangeefster komt er geleidelijk meer informatie. Die antwoorden lijken soms door de aarzelende houding van de aangeefster op de gestelde vragen ter plekke verzonnen.

Aangeefster blijft in haar verklaring over het eerste incident erg summier: twee korte alinea's. Over het tweede incident verklaart ze ook weinig. Het delict an sich neemt nog geen tien regels in beslag. Door de vragen van de verhoorders komen er nog een paar regels bij.

Er is weinig te zeggen over de mate waarin de aangeefsters duidelijk kunnen beschrijven wat er voorafgaand aan het delict is gebeurd; daarvoor ontbreekt de benodigde informatie. Een uitzondering is een uitvoerige verklaring van een (1) aangeefster. Die wordt hieronder samengevat weergegeven. Het is duidelijk dat verschillende aspecten zoals die hiervoor zijn behandeld, zijn terug te lezen in dit verhaal (consistentie, geloofwaardigheid).

Aangeefster wordt niet lekker en alles wordt steeds waziger. De verdachte gaat een sigaret of joint draaien en aangeefster krijgt deze ook in haar mond; maar wil dat niet. Daarna trekt hij haar omhoog en brengt haar naar een kast en begint haar uit te kleden. Ze zegt niet veel en loopt naar zijn kamer en daar gebeurt het. Hij wil gepijpt worden, maar zij wil dat niet, omdat ze daar "nog te klein voor" is. Daarna duwt hij haar op bed en zij kan niet opstaan. Ze voelt niets meer en kan bijvoorbeeld haar armen niet meer omhoog doen. Ze kan wel praten. Aangeefster wordt vervolgens vaginaal verkracht. Daarna kleedt ze zich aan en wil snel weggaan, maar hij wil haar niet laten gaan. Hij blokkeert de voordeur en daarom gaat zij via het balkon naar beneden. Ze schreeuwt tegen een vrouw "help me, ik ben verkracht". In de aanvullende verklaring een paar dagen later komt ze met een ander verhaal. Ze heeft in het trappenhuis poeder in haar gezicht gekregen en daarna het drankje. Van de poeder wordt ze slap. En dat ze, omdat ze zo slap is, op zijn bed is gaan zitten.

Uit twee aangiften valt op te maken dat de aangeefsters hun aangifte achteraf niet bijstellen. Ook voegen ze gedurende de aangifte geen nieuwe elementen toe waardoor de zaak nog erger wordt. In de andere zaken is dat niet goed op te maken uit de aangiften. Vijf aangeefsters kunnen een goede omschrijving van de verdachte geven. Dat is niet opmerkelijk want in deze zaken kennen aangeefster en verdachte elkaar (stiefbroer, zwager, schoolgenoot). Bij de andere aangeefsters wordt wel een signalement gegeven, maar dat blijft wat algemeen ("donkere man", "dikke jas, met capuchon", "glimmend haar").

Houding tijdens het politieonderzoek

De meeste aangeefsters lijken wel te willen meewerken aan het politieonderzoek, hoewel dat niet altijd even duidelijk in het proces-verbaal staat. De bereidheid om mee te werken, wordt onder meer afgeleid uit het feit of aangeefsters antwoord op de vragen willen geven. Bij twee aangeefsters lijkt dat wat anders te liggen, onder andere omdat ze op veel vragen geen antwoord kunnen geven. Ze weten bijvoorbeeld niets meer over de PD en hoe de verdachte er precies uitziet. In het andere geval probeert de politie contact te krijgen met de aangeefster en haar ouders voor een aanvullende verklaring, maar die laten – ondanks verschillende achtergelaten boodschappen – lange tijd niets van zich horen.

Emoties aangeefsters

In geen enkele aangifte wordt expliciet vermeld dat de aangeefster emotioneel wordt. Dat kan betekenen dat er ook geen emoties zijn vertoond tijdens de verhoren of dat de verbalisanten dit niet hebben opgetekend. Er is een uitzondering die ook is beschreven door de politie.

Aangeefster zegt dat ze de ene keer heel boos kan worden en de andere keer heel erg kan huilen. De politie zegt echter: "Wij zitten nu al lange tijd met jou te praten maar wij hebben totaal geen emoties bij jou gezien, hoe komt dat?". Dan zegt aangeefster: "Erover praten dat kan wel. Ik weet niet wat ik erbij moet voelen. Ik ben boos dat ik nu het huis uit ben en mijn eigen vader kwijt ben".

Onderbuikgevoel politie

In twee aangiften is er niets terug te vinden over de eigen indrukken van de verbalisanten. In de overige gevallen duidelijk wel. In drie gevallen wijzen de politiefunctionarissen aangeefster erop dat het doen van een valse aangifte strafbaar is en dat ze er goed over na moet denken of zij op haar verhaal wil terugkomen. Soms staat er letterlijk dat ze twijfelen aan het verhaal van de aangeefsters.

"Over de aangifteverklaring bestaan gemengde gevoelens. Aangeefsters verklaring is op punten nogal inconsistent; voorts laat zij zich op details graag leiden door de (bij gebrek aan een eenduidig antwoord) suggesties van de ondervragers. ...Het is niet onredelijk om er rekening mee te houden dat aangeefsters verhaal is geïnspireerd door aandachtbehoefte. Niettemin serieus opgepakt."

“Aangifte tegen verdachte lijkt te zijn gedaan omdat aangeefster heel bang is voor haar moeder. Als die erachter komt dat zij seks heeft gehad met een jongen zou haar moeder haar vermoorden. Dit kan mogelijk een motief zijn om aangifte te doen en de schuld buiten zichzelf te leggen. Vooralsnog lijkt verdachte zich van geen kwaad bewust en komt eerlijk en oprecht over.”

Horen van verdachten

In drie zaken gaat het om een onbekende verdachte. Zij zijn dus niet gehoord. De overige verdachten zijn wel gehoord en zij ontkennen allemaal de beschuldiging. Die ontkenning varieert van het seksuele contact als geheel (dus ook vrijwillig seksueel contact) tot het onvrijwillige karakter ervan. Er zou eerst vrijwillige seks hebben plaatsgevonden of de aangeefster zou te kennen hebben gegeven dat ze seks wil en achteraf zijn die – in de beleving van de verdachten – vrijwillige contacten door de aangeefsters betiteld als tegen haar wil.

Getuigen en aanvullend bewijs

Aanvullend onderzoek door de politie plaatst minimaal vijf aangiften in een ander daglicht. In twee gevallen zijn dat getuigen die de politie heeft gehoord: vriendinnen en een vader.

Uiteindelijk wordt aan de hand van getuigenverklaringen van een van de vriendinnen duidelijk dat het incident (de aanranding) niet heeft plaatsgevonden. De aangeefster heeft aan deze vriendinnen gevraagd om een valse verklaring af te leggen. In werkelijkheid hebben de vriendinnen niets gezien. Aangeefster wil dat zij gaan verklaren, anders heeft ze geen getuigen om die jongen aan te pakken.

De vader van de aangeefster komt een dag later naar de politie. Hij heeft zijn bedenkingen bij het verhaal van de aangeefster. Hij zegt dat zij een weerbaar meisje is dat zou vechten als haar dit zou overkomen. Een paar dagen daarvoor is ze namelijk ook al te laat op de groep gekomen.

De politie heeft in de andere gevallen geprobeerd met de aangeefster de PD te vinden. Bij de plaats die de aangeefster aanwijst, is echter niets te vinden. In het geval van de aangeefster die beweert gedrogeerd te zijn door de verdachte, heeft de politie in het huis van verdachte gezocht naar het betreffende glas, zonder resultaat. De verdachte heeft ook geen krabsporen op zijn rug, zoals aangeefster beweert. Tot slot, in de zaak van de aangeefster die precies weet te vertellen waar en hoe laat zij is aangerand, heeft de politie camerabeelden weten te bemachtigen. Op die tijd en plaats zijn geen verdachte en aangeefster te zien.

Afdoeningen

Van de acht twijfelachtige aangiften zijn er zes niet bekend in het justitiesysteem Compas. Dat betekent dat de politie de zaak niet heeft doorgestuurd naar het OM en het dos-

sier heeft opgelegd. Een zaak is in behandeling en een zaak is wegens gebrek aan bewijs geseponeerd.

5.3 Valse aangiften

Er zijn zeven processen-verbaal bekeken van aangiften die later door de aangeefsters zelf als vals zijn aangemerkt. Ook hierbij geldt dat de verklaringen van de aangeefsters zo feitelijk mogelijk worden weergegeven. Ondanks dat bekend is dat het valse aangiften betreft en de handelingen niet (onvrijwillig) hebben plaatsgevonden, geven we de verklaringen zo letterlijk mogelijk weer en schrijven omwille van de leesbaarheid niet telkens dat het ‘volgens aangeefster’ zo is.

5.3.1 Kenmerken aangeefsters valse aangiften

Bij deze laatste categorie aangifte worden ook de onderwerpen met betrekking tot de aangeefsters besproken, zoals die in de vorige paragrafen aan de orde zijn gekomen.

Omschrijving delict(en)

In vijf zaken gaat het om verkrachting, in twee zaken om aanranding. De verkrachtingen hebben betrekking op vaginale penetratie. Bij de aanrandingen zit de verdachte aan de borsten van de aangeefster en moet ze hem aftrekken.

Tijdens de prijsuitreiking van een zeilwedstrijd wordt aangeefster door de vriend van haar vader verkracht. Dit gebeurt op een wc van een boot. Op het moment dat zij de wc uitkomt, staat de verdachte haar op te wachten. De verdachte duwt haar de wc weer in. Ze wil om hulp roepen maar de verdachte steekt iets (een zakdoek) in haar mond. Na een kleine worsteling maakt hij haar armen achterop haar rug vast. Hij duwt haar de wc in. Aangeefster schopt tegen de muur aan en de verdachte trekt haar schoenen uit. Verdachte trekt vervolgens haar broek uit tot op haar enkels. Vervolgens bindt hij een trui voor haar ogen (blinddoeken) en aangeefster verklaart dat zij niets meer kan zien. De verdachte doet dan zijn eigen broek open en komt met zijn penis in haar vagina. Na de verkrachting trekt hij blinddoek weg en haalt de prop uit haar mond. Aangeefster gaat weer zitten en de verdachte trekt haar broek weer omhoog. Ook maakt hij haar handen weer los. Daarna duwt hij haar naar buiten en bedreigt haar.

Basisgegevens delict(en)

Drie van de zeven zaken spelen zich buiten af, bijvoorbeeld in een park of achter een garagebox. De vier delicten die zich binnenshuis afspelen, vinden plaats op een toilet of in de kamer van de verdachte.

Vier zaken gebeuren in de nachtelijke uren, twee in de middag en een in de ochtend. In alle gevallen betreft het een (1) verdachte, hoewel er in een (1) zaak omstanders omheen staan.

Gegevens over aangeefster

Ten tijde van de aangifte zijn de aangeefsters gemiddeld vijftien jaar oud. Ze zijn allemaal in Nederland geboren. Een aangeefster heeft een Turkse achtergrond (ouders zijn daar geboren).

De meeste aangeefsters wonen bij hun beide ouders en hun broers/zussen. In twee gevallen zijn de ouders gescheiden en wonen de aangeefsters bij een van de ouders. Over het algemeen lijken er weinig problemen te zijn in de gezinnen. De aangeefsters zeggen dat ze goed met de ouders en andere gezinsleden kunnen opschieten. Soms staan er in een proces-verbaal enkele zinnen die erop duiden dat er meer aan de hand kan zijn, maar dat is niet verder uitgewerkt.

Aangeefster woont bij vader, haar ouders zijn gescheiden als ze negen jaar is. Tot haar vijftiende á zestiende heeft ze bij moeder gewoond, maar vanwege ruzies tussen haar en haar moeder woont ze sinds anderhalf jaar bij vader. Moeder zou drugs gebruiken. Vader zegt er niets van als zijn dochter 's ochtends om vijf uur dronken thuiskomt.

Aangeefster heeft thuis geen problemen, het gaat goed. Thuis vraagt haar zusje veel aandacht, ze is acht jaar.

De moeder van aangeefster is ziek, heeft last van haar hartklep en nieren. Ze gebruikt veel medicatie. Moeder is gescheiden van haar eerste en tweede man, ze is ook door hen geslagen. Bijna alle kinderen in het gezin hebben problemen. Aangeefster heeft geen contact met haar vader.

Van twee aangeefsters is niet bekend of zij zelf kampen met problemen. Bij de overige vijf aangeefsters spelen wel allerlei problemen die echter op het eerste gezicht niet als zeer ernstig overkomen en mogelijk te maken hebben met de leeftijd. Hierbij kan worden gedacht aan 'niet lekker in haar vel zitten', 'aanstellerig doen', 'labiel overkomen'. Het woord 'liegen', komt verschillende keren voor in de processen-verbaal.

Drie aangeefsters hebben in elk geval lichamelijke problemen: van een van hen is het gezicht misvormd en de andere twee zijn dik en worden door anderen als onaantrekkelijk omschreven. Een van de aangeefsters komt in het proces-verbaal naar voren als een promiscue persoon, met name door wat getuigen over haar zeggen.

De verdachte verklaart dat aangeefster tegen hem heeft gezegd dat zij al drie keer onveilige seks met iemand heeft gehad. Volgens getuigenverklaringen gaat aangeefster naar het park om met anderen groepsseks te hebben. Op een verjaardag heeft ze ook seks gehad met meer jongens. Tijdens de vermeende verkrachting kijken andere jongens toe en een van de jongens slaat haar op de kont. Volgens de getuigen gaat ze door met de seks.

Het opleidingsniveau van de aangeefsters is wisselend; VMBO en HAVO.

Een aangeefster heeft in een jeugdinrichting gezeten vanwege haar delictgedrag. Geen van de aangeefsters heeft eerder aangifte gedaan van een zedendelict. Van een aangeefster is bekend dat ze eerder is verkracht door een kennis. Die informatie komt echter van een getuige en verdere gegevens (registraties) ontbreken.

Gegevens over verdachten

Van drie verdachten is bekend dat zij in Nederland zijn geboren dan wel een blanke huidskleur hebben. De andere verdachten hebben een andere afkomst: Rusland, Turkije en Slowakije.⁸

De verdachten zijn gemiddeld 26 jaar. De jongste is vijftien en de oudste wordt geschat op ongeveer 50 jaar.

Relatie aangeefster en verdachte

Vier aangeefsters kennen de verdachten al voor het delict. Een van de verdachten is bijvoorbeeld een vriend van de vader. Daarnaast kennen ze elkaar van het uitgaansleven of school. In de andere gevallen kennen aangeefster en verdachte elkaar niet. In twee zaken met een onbekende verdachte heeft er in werkelijkheid helemaal geen ontmoeting (en dus delict) plaatsgevonden. De aangeefsters hebben de onbekende verdachte verzonnen. Een van deze aangeefsters geeft een signalement van een bekende uit het verleden (een docent). De vader van de aangeefster geeft aan dat de omschrijving van de verdachte veel lijkt op de muziekleraar.

Eerder vrijwillig contact

Voor zover bekend, is er volgens een aangeefster in een geval eerder (voor het delict) seksueel contact geweest tussen aangeefster en verdachte (vrijwillig).

Aangeefster geeft aan dat ze twee keer seks heeft gehad met de verdachte. Ze vindt hem wel knap. De eerste keer is de seks wel goed. De tweede keer wil ze het eigenlijk niet. Er zijn geen wapens en ook heeft de verdachte haar niet bedreigd. Ze verklaart dat ze samen met de andere aangeefster en meiden het verhaal hebben doorgesproken.

De categorie 'valse aangiften' is bijzonder in die zin dat achteraf door de aangeefsters allerlei correcties worden aangebracht op hun eerdere verklaringen. In hun eerste verklaring is sprake van aanranding of verkrachting. Later blijken er twee delicten (een aanranding en verkrachting) totaal verzonnen te zijn door de aangeefsters. In de overige gevallen is er in werkelijkheid wel sprake geweest van seksueel contact, maar dat is achteraf door de aangeefsters als onvrijwillig betiteld. In totaal is er in vijf zaken (in werkelijkheid) sprake geweest van vrijwillig seksueel contact.

In de eerste verklaring beweert aangeefster dat ze, na een avond in de discotheek, met een vriend terugloopt. Ze beseft dat ze haar fiets heeft laten staan en gaat terug. De vriend hoeft niet mee, aangeefster wil de fiets alleen ophalen. Er staat een jongen en hij loopt naar haar toe. Ter hoogte van de garageboxen wordt aangeefster door deze jongen achter de boxen getrokken. De jongen legt de hand op haar mond en trekt haar naar achteren. Ze kan niets doen. De jongen bedreigt haar: "Zeg niets, ga niet gillen anders doe ik je wat". Aangeefster moet meelopen naar achteren, maar ze ziet de jongen niet. De jongen probeert de broekriem los te doen maar dat lukt niet. Aangeefster moet dit zelf doen en moet op de grond gaan liggen. Dat doet ze vervolgens ook, zonder verzet. De verdachte doet daarna ook zijn broek los, gaat op haar liggen en verkracht haar. Ineens staat hij op en rent weg. Aangeefster blijft achter. Later blijkt het werkelijke verhaal toch anders te zijn: aangeefster en de jongen hebben die avond al sms-contact. Aangeefster wil dat de jongen naar dezelfde discotheek komt. Aangeefster heeft hem meerdere malen ge-sms't. Op het moment dat aangeefster met een vriend naar huis toe loopt, wordt ze door de jongen ge-sms't waar ze is. De jongen wil nog met haar vrijen en is teleurgesteld dat ze al weggelopen is. Ze besluit om terug te gaan en met hem bij de garageboxen af te spreken. Daar zoenen ze, maar de jongen heeft haast omdat zijn vrienden op hem wachten. Het moet allemaal snel gebeuren. Ze geniet er niet van. Het gaat "heel hard en heel snel". Ze heeft zoiets van "toe maar" dan is ze er sneller vanaf want ze wil hem niet teleurstellen. Tijdens de seks wordt de jongen een paar keer door zijn vrienden gebeld. Op een gegeven moment moet hij gaan en staat snel op, trekt zijn broek aan en loopt weg. Aangeefster voelt zich gebruikt. Ze "vindt het klote" dat hij haar daar zo heeft achtergelaten. Daar wordt ze helemaal overstuurd van en belt haar vriendin. In het contact met haar vriendin ontstaat het verhaal dat ze is verkracht.

Omstandigheden van het delict (of direct na)

In alle zaken zijn er omstandigheden te vinden die de aangifte en de situatie van de aangeefsters kunnen verduidelijken. Uit de omstandigheden blijkt dat de aangeefsters verschillende motieven hebben om een valse aangifte te doen. De omstandigheden variëren sterk. In twee gevallen komt het aspect 'aandacht vragen' terug: bijvoorbeeld bij de aangeefster die door de aangifte de aandacht op zichzelf vestigt die ze niet van haar sociale omgeving krijgt (de enige vriendin die haar in de steek laat). Een andere aangeefster bekrast haar armen (automutilatie) na het delict om haar verhaal te benadrukken. Een andere aangeefster doet aangifte van aanranding omdat ze bang is dat haar vriend hoort van haar seksuele activiteiten met een andere jongen. Ze gebruikt het delict als een alibi voor het overspelige gedrag. In een andere zaak is het motief om een valse aangifte te doen ook het verschaffen van een alibi. Bij deze zaak is aangeefster bang dat haar ouders erachter komen dat ze drugs heeft gebruikt en daarna seks heeft met verdachte. In de hiervoor genoemde zaak voelt de aangeefster zich afgewezen en gebruikt. Wraak is hier een duidelijk motief. In een andere zaak spelen verschillende factoren een rol.

Aangeefster heeft onveilige seks, verdachte weet niet of hij is klaargekomen en ze heeft de pil niet goed ingenomen. Ze is volgens getuige bang dat ze zwanger is en dat ze weer een abortus moet plegen. Het feit dat er opnamen zijn gemaakt die mogelijk door de jongens op YouTube gezet zouden worden, is voor aangeefster erg belangrijk geweest voor het doen van valse aangifte. Op het moment dat de jongens "YouTube" roepen, raakt ze "overstuur". Ze zegt tegen een vriendin dat ze spijt heeft dat ze met verdachte seks heeft gehad.

Geweld

In vijf zaken gebruikt de verdachte volgens de aangeefsters geen fysiek geweld. Wel worden zij bijvoorbeeld bij hun polsen gepakt of wordt er een hand op de mond gelegd. Ook uiten de verdachten allerlei bedreigingen waarbij in een geval de verdachte een pistool gebruikt. Bij de twee overige zaken zegt de aangeefster dat de verdachte haar heeft geslagen en de andere aangeefster verklaart te zijn vastgebonden en geblinddoekt door de verdachte.

Afwijkende handelingen en opvallende gebeurtenissen

Een aangeefster verklaart dat zij tijdens de verkrachting is vastgebonden en geblinddoekt. Een andere aangeefster verklaart dat er wapens zijn gebruikt om haar te bedreigen. Voor de rest staan er geen opvallende gebeurtenissen in het processen-verbaal.

Alcohol en drugs

In vier zaken hebben de aangeefsters alcohol gedronken en in een twee gevallen is daarnaast drugs gebruikt. Uit de processen-verbaal blijkt dat het om grote hoeveelheden drank gaat en dat de aangeefsters fors onder invloed zijn. Het zijn meestal de getuigen die verklaren dat de aangeefsters "behoorlijk onder invloed of stomdronken zijn".

Letsel

In de processen-verbaal wordt niets gezegd over eventueel letsel. Gezien de afwezigheid van lichamelijk geweld en het feit dat bepaalde aangiften pas lange tijd na het delict zijn opgenomen (zie verderop), is letsel bij het slachtoffer geen factor van betekenis. De vraag naar de relatie tussen de wijze waarop het delict is gepleegd en het opgelopen letsel is om die reden niet van toepassing.

Beschadiging van kleding

In een geval meldt de aangeefster dat haar panty is gescheurd en dat die nog in het park ligt. In werkelijkheid blijkt de panty thuis bij de aangeefster te liggen. In de overige gevallen is geen sprake van beschadiging van de kleding.

Medicatie en behandeling

Drie aangeefsters hebben de morning-afterpil gekregen en een SOA-test gehad. Over eventuele verdere behandelingen is niets bekend.

5.3.2 Kenmerken valse aangiften

In deze paragraaf gaan we nader in op de kenmerken van de valse aangiften. Het eerder gebruikte stramien (zie 5.1.2 en 5.2.2) wordt gehanteerd.

Periode tussen het delict en de aangifte

Er zijn drie aangeefsters die na drie maanden aangifte doen. De moeder van een van deze aangeefsters heeft wel een paar weken na het incident melding gedaan op het politiebureau (n.a.v. het vinden van haar dagboek). De reden voor de andere twee aangeefsters om pas na lange tijd aangifte te doen, heeft te maken met het drugsgebruik.

Het balletje gaat rollen op het moment dat een van de aangeefsters van huis wegloopt. Ze loopt weg omdat bekend is geworden dat ze op een avond drugs heeft gebruikt. De familie van die aangeefster is hier erg boos om en aangeefster wordt door haar broer geslagen. Om het drugsgebruik te 'rechtvaardigen', brengen beide aangeefsters het verhaal in de wereld dat ze die avond zijn gedrogeerd en daarna verkracht.

De andere aangeefsters doen op de dag zelf of een dag na het delict aangifte.

Aangeefster is overstuurd omdat de jongen haar heeft achtergelaten. Dan belt aangeefster haar vriendin. Die komt haar ophalen en ziet dat aangeefster overstuurd is. In eerste instantie is aangeefster alleen overstuurd en zegt niets over het incident. Na aandringen zegt ze dat ze haar pinpas en ID kwijt is en dat er een jongen bij betrokken is. De vriendin is bezorgd en belt de politie. Op het moment dat de politie komt, is er geen weg terug. Ze moet dan wel volharden in haar verhaal. De politie staat aan de deur en haar ouders zijn dan ook al wakker gemaakt. Iedereen is bezorgd.

Een aangeefster uitgezonderd, hebben de aangeefsters eerst met anderen over het delict gepraat alvorens aangifte te doen bij de politie. Ze praten er met name over met hun vriendinnen. In tweede instantie wordt het aan de ouders verteld. Door hun houding ontlokken ze bij derden een reactie (bezorgdheid) die vervolgens de aangeefsters ertoe brengt om te zeggen dat ze slachtoffer van een zedendelict zijn. Eenmaal in gang gezet, is dat verhaal niet meer te stoppen.

In de meeste gevallen zijn het dan ook derden (ouders en familie) die aandringen op het doen van aangifte. De aangeefsters willen dat zelf eigenlijk niet, maar kunnen niet meer terug omdat het verhaal al bekend is en niet meer kan worden teruggedraaid. De aangeefsters hebben op het moment van aangifte niet het vermogen om te zeggen dat ze de aanranding of verkrachting hebben verzonnen. Van vier aangiften is bekend dat (een van) de ouders bij de aangifte aanwezig zijn. Het is niet duidelijk wat hun rol c.q. aandeel daarin is geweest.

Aangeefster moet van haar moeder aangifte doen. Zelf wil ze dat liever niet. Ze heeft verklaard dat ze de verdachte niet meer op school wil tegenkomen. Als ze dat zonder aangifte zou kunnen bereiken dan zou ze daarvoor kiezen en dan zou ze ook geen aangifte hebben gedaan.

Twee aangeefsters willen zelf aangifte doen. In een geval is bekend dat de omgeving haar daarvan af wil houden omdat men het niet eerlijk vindt voor de verdachte. Dat weerhoudt de aangeefsters echter niet.

Aangeefster wil zelf aangifte doen, dat heeft ze in elk geval al aan vriendin geopperd een paar uur na seks in het park. Haar vriendin probeert haar dat uit het hoofd te praten (de volgende ochtend) omdat ze het niet eerlijk vindt voor de verdachte. De vriendin vindt het geen verkrachting. Volgens getuige zou aangeefster hierop niet hebben gereageerd. Aangeefster doet toch aangifte.

Aangifte nader bekeken

In hoeverre de verklaringen van de aangeefsters consistent zijn, is niet eenduidig te beantwoorden. Bij enkele aangeefsters blijken er echter wel duidelijke inconsistenties te ontdekken in de verklaringen van de aangeefster zelf, en tussen de verklaringen van de aangeefster en getuigen. Dit gaat bijvoorbeeld over de hoeveelheid alcohol die gedronken is, de uitgeoefende dwang en het verlies van de panty.

Tijdens de verkrachting zou verdachte haar tegen de grond hebben geduwd met haar hoofd op de grond. Vanaf dat moment zegt aangeefster zich niet goed meer te herinneren. Anderen hebben gezien en gehoord dat zij 'geniet' van de seks (kreunen) en na de eerste seks met verdachte is meegelopen naar een andere locatie in het park om weer seks te hebben. Ze zegt dat ze haar (onder)broek na de daad wel heeft en heeft aangetrokken maar haar panty kan ze nergens vinden. Later blijkt dat die gewoon bij haar thuis is aangetroffen.

De inhoud van de verklaring is inconsistent. De strekking is hetzelfde, maar de handelingen variëren. Eerst verklaart ze bijvoorbeeld dat de verdachte eerst haar broek uit doet en dat ze dan gaat liggen. Later zegt ze dat de verdachte voorover buigt om haar broek uit te doen. Het wordt duidelijk dat de inhoud van de verklaring van de aangifte niet overeenkomt met de verklaring in het informatieve gesprek.

Bij andere aangeefsters zijn er nauwelijks inconsistenties te ontdekken in hun verklaringen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in die gevallen wel seksueel contact is geweest tussen verdachte en aangeefster en ze alleen het onvrijwillige karakter ervan hoeven te verzinnen. Zij kunnen het grootste gedeelte van de verklaring baseren op hun ervaringen waardoor het verhaal duidelijk en samenhangend kan worden verteld.

De aangiften zijn in het merendeel van de gevallen niet plausibel. Een uitzondering is een zaak, met twee aangeefsters, die wel plausibel overkomt. Het gaat dan om twee criminele verdachten en om die reden is de aanwezigheid van drugs en een wapen niet vreemd. De overige zaken zijn op cruciale onderdelen niet geloofwaardig. Dat kan te maken hebben met de context van het delict, de interactie met de verdachte en het gedrag van de aangeefsters.

Een docent geeft aan dat het raar is dat aangeefster zich bedreigd voelt omdat aangeefster vele kilo's zwaarder en centimeters groter is dan de verdachte. Zij kan hem zo wegduwen.

De standjes en handelingen die de verdachte uitvoert op de wc van een boot zijn nogal moeilijk uitvoerbaar (met een hand, van voren, twee handen op de rug vast maken, staand iemand van voren verkrachten). Het gedrag en de handelingen van de verdachte lijken praktisch niet uitvoerbaar.

Aangeefster verklaart dat ze na de aanranding nog achter de verdachte aanloopt. Ze weet tijdens het doen van de aangifte niet meer welke kant de verdachte op loopt. Volgens haar verliest ze hem uit het oog omdat ze door de bosjes moet lopen. Het regent op dat moment heel hard. Maar aangeefster heeft op het moment van de melding geen modder aan haar laarzen: de groeven zijn nog helemaal schoon, terwijl aangeefster verklaart dat er veel modder ligt. De verbalisanten zetten hierdoor ook vraagtekens bij de aangifte. Daarnaast is het opvallend is dat de fiets van aangeefster bij terugkomst netjes tegen de lantaarnpaal staat. Aangeefster verklaart dat ze dit niet zelf heeft gedaan. De verdachte moet dat hebben gedaan.

Aangeefster heeft een stevig postuur en de verdachte moet als ze op de grond ligt haar broek naar beneden trekken. Dit lijkt niet al te gemakkelijk om te doen en aangeefster protesteert ook niet. Dat komt ongeloofwaardig over.

De mate waarin de aangeefsters gedetailleerd en in chronologische volgorde vertellen wat er allemaal is gebeurd, lijkt samen te hangen met het plaatsvinden van het seksuele contact. Als de aangeefsters en verdachte seksueel contact hebben gehad, kunnen ze gemakkelijk hun relaas doen. De onvrijwilligheid moet dan – zoals gezegd – wel worden verzonnen. Een aangeefster brengt dan het verhaal van het vuurwapen in om haar verklaring kracht bij te zetten. De seksuele handelingen zijn daadwerkelijk gebeurd, maar dan vrijwillig. De aangeefsters die het hele voorval hebben verzonnen, hebben duidelijk meer moeite om in detail te vertellen over wat hen is overkomen. Door de soms kritische vragen van de politie lopen ze op een gegeven moment spaak en zeggen het dan niet meer te weten (in allerlei varianten).

Aangeefster weet tijdens het tweede en derde verhoor, wanneer er kritische vragen worden gesteld over een aantal aspecten (kleur ondergoed, materiaal dat hij gebruikte zoals veter en zakdoek), weinig details te geven. Ze zwijgt veel en geeft geen antwoord op de vragen. Begint soms wel te huilen. In het vierde verhoor zwijgt aangeefster in alle toonaarden.

Opvallend is dat aangeefster zich veel details over het incident niet weet te herinneren. Bijvoorbeeld door welke arm ze wordt vast gepakt, hoe ver de broek uitgaat en hoe de verdachte haar string naar beneden doet. Ook twijfelt ze een aantal keer, bijvoorbeeld over de wijze waarop de verdachte op haar zit: "Hij zit op zijn hurken of knieën, in ieder geval staat hij niet." Ook het feit dat ze de jongen amper gezien heeft, lijkt ongeloofwaardig. Hij heeft immers boven op haar gelegen.

Verder weet de aangeefster niet hoe ze in de bosjes terecht is gekomen en hoe haar jassen zijn open gemaakt. Ze vertelt dat ze vanaf dat de man haar tegenhoudt met zijn fiets en zij ervan afspringt, zich niets meer kan herinneren. "Het werd helemaal zwart voor mijn ogen".

Uit de aangiften is meestal duidelijk op te maken wat er voorafgaand aan het delict is gebeurd tussen verdachten en aangeefsters. Of, als er geen verdachte is, wat de interactie is geweest tussen aangeefster en derden, bijvoorbeeld een vriendin. De aanloop tot het delict biedt een goed inzicht in de latere bekentenissen van de aangeefsters waarom zij een valse aangifte hebben gedaan. Het bijstellen van het verhaal gebeurt in eerste instantie dan ook niet. Pas na aandringen, kritische vragen van de politie, getuigen en ander bewijsmateriaal geven de aangeefsters toe dat zij ofwel het onvrijwillige karakter van het seksuele contact of het delict inclusief verdachte helemaal hebben verzonnen

In twee zaken waarbij sprake is van een onbekende verdachte, kan de aangeefster geen goede omschrijving en signalement geven ("een jongen die ineens achter me stond"). In de andere zaken zijn de verdachten bekenden van de aangeefsters. Een omschrijving geven van de verdachten is dan geen probleem.

Houding tijdens het politieonderzoek

Alle aangeefsters werken mee aan het politieonderzoek. Er zijn in elk geval geen aanwijzingen gevonden in de dossiers die op het tegendeel wijzen. Hiervoor is wel gezegd dat sommige aangeefsters bij kritische vragen het "niet meer weten". Blijkbaar wordt het dan te moeilijk voor ze.

Emoties aangeefsters

In twee gevallen tonen de aangeefsters emoties tijdens het verhoor (huilen). Bij een van hen lijken de emoties 'strategisch' te worden ingezet, namelijk op de momenten waar ze geen

antwoord weet op de gestelde vragen. In de overige gevallen tonen de aangeefsters geen emoties of is het niet op te maken uit de dossiers.

Onderbuikgevoel politie

Eventuele onderbuikgevoelens bij de verbalisanten zijn niet expliciet vermeld in de dossiers. Op een indirecte manier is wel duidelijk dat zij twijfelen aan de verklaringen van in elk geval vijf aangeefsters. De aanleiding is bijvoorbeeld de onmogelijkheid om al die (seksuele) handelingen in een kleine ruimte van de wc te verrichten en het ontbreken van fysieke sporen onder de schoenen. Zij raden bijvoorbeeld de moeder van aangeefster aan om nog eens goed met haar dochter te praten over het doen van een aangifte of stellen in het verhoor duidelijk aan de orde dat het doen van een valse aangifte strafbaar is.

Horen van verdachten

Alle bekende verdachten zijn gehoord. Ze ontkennen de onvrijwilligheid van het seksuele contact en twee ontkennen überhaupt seksueel contact te hebben gehad met aangeefster.

In de tweede pauze wacht hij totdat aangeefster aangeeft dat hij naar de vrouwenwc kan komen. De andere vriendin is al weg. Verdachte vraagt tot vier keer toe of aangeefster het wel zeker weet. De verdachte heeft de deur van het hokje niet op slot gedaan. De eerste keer pakt aangeefster zelf de piemel van de verdachte. Ze stopt daar vrij snel mee. Ze gaat daarna haar handen wassen en verklaart dat ze het niet meer wil. Verdachte gaat voor deur van de wc staan en vraagt of zij het nog keer wil doen. Ze wil niet en is weggegaan. Het is volgens de verdachte allemaal vrijwillig geweest. Later geeft aangeefster het vrijwillige karakter toe: ze is nieuwsgierig naar zijn geslachtsdeel geweest.

Getuigen en aanvullend bewijs

De politie heeft zich in de verschillende zaken kunnen verlaten op aanvullend bewijs van de verzonden verhalen. In vier gevallen is dat als technische ondersteuning aan te merken, bijvoorbeeld het ontbreken van modder onder de laars, terwijl uit PD-onderzoek blijkt dat er op die plaats heel veel modder ligt. Een ander voorbeeld is de telefoon waarop aangeefster is te zien en waaruit duidelijk het vrijwillige karakter blijkt. Ook onderzoek naar telefoon-, sms- en msn-verkeer maakt veel duidelijk.

De computer van de aangeefsters worden in beslag genomen en het msn-verkeer wordt nagelezen. Het blijkt dat er soms gesproken wordt over dwang en dat met name aangeefster geen seks wil. De andere keer hebben ze het erover dat ze de eerste keer geil zijn, maar de tweede keer niet. In de eerste periode lijkt het erop dat de aangeefsters niet het voornemen hebben om aangifte te doen van verkrachting. Uit latere gesprekken blijkt dat ze de verhalen willen afstemmen zodat alle vriendinnen hetzelfde verklaren. Ook heeft aangeefster nog normale msn-gesprekken gehad met verdachte in de periode na het incident.

Uit de taps van de telefoongesprekken blijkt dat de aangeefsters hun verhalen op elkaar afstemmen en dat het om een valse aangifte gaat. Naar aanleiding van de getuigenverklaringen en tap van telefoon- en msn-gesprekken worden aangeefsters opnieuw gehoord en bekennen daarna de valse aangifte.

Aangeefster zegt dat ze per sms door verdachte bedreigd is. Ze kan de diverse berichten laten zien aan de politie. Getuigen verklaren rare mailtjes te hebben ontvangen van aangeefster. Ze wil weten hoe ze vanaf haar eigen computer sms'jes naar haar eigen telefoon kan versturen. De politie confronteert haar ermee en ze geeft uiteindelijk toe dat ze zelf de sms'jes naar haar telefoon heeft verstuurd. Technisch onderzoek bevestigt dat.

Naast het technische, ondersteunde bewijs worden vaak getuigen gehoord die het verhaal van de aangeefsters in een ander daglicht plaatsen. Bijvoorbeeld vriendinnen die weigeren mee te gaan in het verhaal van de aangeefster en ronduit stellen dat het seksueel contact vrijwillig is geweest. Of een docent die zijn vraagtekens zet bij het verhaal omdat hij zowel aangeefster en verdachte kent en zich niets kan voorstellen bij het delict gezien de omvang en lengte van aangeefster en verdachte.

Afhandelingen

In de zeven valse aangiften hebben aangeefsters een geldboete gekregen voor het doen van een valse aangifte (ongeveer € 250).

5.4 Resumé

Hieronder volgen bij wijze van samenvatting twee tabellen (achtergronden van de aangeefster en kenmerken van de aangifte) waarin de belangrijkste resultaten staan vermeld, onderverdeeld naar echte, twijfelachtige en valse aangiften.

Tabel 5.1 – Achtergronden van de aangeefster

	Echte aangiften (n=8)	Twijfelachtige aangiften (n=8)	Valse aangiften (n=7)
<i>Omschrijving delict</i>	2 verkrachtingen 6 aanrandingen	6 verkrachtingen 2 aanrandingen	5 verkrachtingen 2 aanrandingen
<i>Basisgegevens</i>	6 binnenshuis 2 buitenshuis	5 binnenshuis 3 buitenshuis	4 binnenshuis 3 buitenshuis
	Meestal overdag	Meestal overdag	Meestal 's nachts
	1 groepszaak (1 pleger, meerdere omstanders)	1 groepszaak (3 plegers)	Geen groepszaken
<i>Gegevens aangeefsters</i>	Gemiddeld 14 jaar	Gemiddeld 15 jaar	Gemiddeld 15 jaar
	Aangeefsters in Nederland geboren	Aangeefsters in Nederland geboren	Aangeefsters in Nederland geboren
	Ouders merendeel in Nederland geboren	Ouders merendeel in Nederland geboren	Ouders merendeel in Nederland geboren
	Merendeel woont bij ouders/verzorgers	Merendeel woont bij ouders/verzorgers	Merendeel woont bij ouders/verzorgers
	Lichte problematiek (school, gezinssituatie)	Ernstiger problematiek (gezinssituatie)	Lichte problematiek (puberteit, gezinssituatie en promiscue gedrag)
	VMBO	VMBO - HAVO	VMBO - HAVO
	Geen antecedenten	1 aangeefster heeft antecedenten	1 aangeefster heeft antecedenten
	2 aangeefsters met persoonlijkheidsproblematiek	4 aangeefsters met psychische problematiek	3 aangeefsters met lichamelijke problematiek
<i>Gegevens verdachten</i>	Gemiddeld 34 jaar	Gemiddeld 21 jaar	Gemiddeld 26 jaar
	Etniciteit Nederlands	Etniciteit varieert	Etniciteit varieert
	Antecedenten	Antecedenten onbekend	Antecedenten onbekend (mogelijk wel bij 2 VD)
	Bekenden van aangeefster	In 3 zaken onbekende verdachten	Overwegend bekende verdachten en verzonnen onbekende verdachten

<i>vervolg</i> <i>tabel 5.1</i>	Echte aangiften (n=8)	Twijfelachtige aangiften (n=8)	Valse aangiften (n=7)
<i>Gegevens delict</i>	Geen eerder vrijwillig seksueel contact, wel ontwikkeling richting seksueel contact	Eerder vrijwillig seksueel contact in een enkel geval	In 5 zaken vrijwillig seksueel contact, achteraf betiteld als onvrijwillig; 2 zijn verzonnen
	In de helft van de zaken bijzondere omstandigheden (persoonlijke- en gezinsproblematiek)	In alle zaken bijzondere omstandigheden (persoonlijke- en gezinsproblematiek, angst voor ongewenste zwangerschap en te laat thuis komen)	In alle zaken bijzondere omstandigheden (aandacht vragen, angst voor ontdekking, alibivervalsing)
	Geen fysiek geweld, maar wel manipulatie door verdachten	Geen fysiek geweld, maar wel (hardhandig) vastpakken door verdachten	Meestal geen fysiek geweld maar wel vastpakken en slaan door verdachten (in 2 zaken)
	Geen afwijkende handelingen of opvallende gebeurtenissen	2 opvallende handelingen (voodoo en drinken van bedwelmende middelen) in 1 zaak	In 2 zaken opvallende handelingen (gebruik wapen, vastbinden en blinddoeken)
	Geen drugs- en alcohol gebruik door aangeefsters	2 aangeefsters gebruiken drugs en/of alcohol	Merendeel aangeefsters gebruikt drugs en/of alcohol
	Bij 2 van de 8 aangeefsters een medisch onderzoek	Bij 5 van de 8 aangeefsters een medisch onderzoek. 3 keer verstrekking Morning-afterpil	Medisch onderzoek onbekend. 3 keer verstrekking Morning-afterpil
	Bij 2 aangeefsters letsel aangetroffen. Geen beschadiging kleding	Bij 2 aangeefsters letsel aangetroffen. Geen beschadiging kleding	Bij aangeefsters geen letsel Geen beschadiging kleding

Tabel 5.2 – Kenmerken van de aangifte

	Echte aangiften (n=8)	Twijfelachtige aangiften (n=8)	Valse aangiften (n=7)
<i>Doen van aangifte</i>	1 dag tot 4 jaar na delict	Korte periode na delict	1 dag tot 3 maanden na delict
	Voor de aangifte niets tegen ouders durven zeggen, maar eerst met derden praten	Voor aangifte eerst met derden praten	Voor aangifte eerst met vriendinnen praten
	Ouders dringen aan op doen van aangifte en gaan mee	Anderen dringen aan op doen van aangifte	Ouders dringen aan op doen van aangifte
<i>Gegevens aangifte</i>	Nauwelijks inconsistenties	Enige mate van inconsistentie	Nauwelijks inconsistenties
	Grotendeels plausibel	In mindere mate plausibel	Niet plausibel
	Gedetailleerd	Minder gedetailleerd	Gedetailleerdheid wisselend
	Aangifte wordt niet bijgesteld	Onduidelijk of aangifte wordt bijgesteld	Nauwelijks bijstelling verklaring
	Duidelijke omschrijving verdachte	Vaag signalement onbekende verdachte	Vaag signalement onbekende verdachte
	Meewerken politie-onderzoek	Meewerken politie-onderzoek, maar 2 aangeefsters kunnen niet alle vragen beantwoorden	Meewerken politie-onderzoek, maar bij kritische vragen weten aangeefsters het niet
	Weinig geregistreeerde emoties	Geen geregistreeerde emoties	Enige mate tonen van emoties (strategisch gebruik van emoties?)
	Geen onderbuikgevoelens bij agenten	Wel onderbuikgevoelens bij agenten	Impliciet onderbuikgevoelens bij agenten
	Verdachten bekennen	Verdachten ontkennen	Verdachten ontkennen
	Aanvullend bewijs (technisch en getuigen)	Aanvullend bewijs (technisch)	Aanvullend bewijs (technisch en getuigen)

Noten

1. Voor dit onderzoek hebben wij primair de politiedossiers c.q. processen-verbaal geraadpleegd. In dat stadium is er nog geen rechterlijke uitspraak; strikt genomen, kan om die reden nog niet worden gesproken van slachtoffer en dader.
2. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de onderzoekers geen deskundigen zijn op het gebied van het beoordelen van aangiften. De constateringen omtrent geloofwaardigheid en dergelijke zijn gebaseerd op de bevindingen van het politieonderzoek die zijn weergegeven in het proces-verbaal. In bepaalde gevallen hebben de onderzoekers op basis van de pv-informatie zelf een chronologische reconstructie gemaakt van de zaak om feiten beter in perspectief en tijd te kunnen plaatsen. Om een voorbeeld te noemen; het komt niet geloofwaardig over als de aangeefster stelt dat hij haar in bedwang houdt met zijn handen en tegelijkertijd een condoom omdoet. Op basis van de beschikbare informatie was het niet mogelijk om alle inhoudelijke kenmerken van de aangiften te beoordelen en te beschrijven.
3. De onderbuikgevoelens zijn bijvoorbeeld afgeleid uit opmerkingen van de verbalisanten dat zij het verhaal van de aangeefster niet geloven.
4. Uit niet alle dossiers kon het geboorteland van de ouders van aangeefsters worden achterhaald.
5. Nogmaals maken we hierbij – en bij de andere items – het voorbehoud dat wij afgaan op hetgeen is weergegeven in de processen-verbaal. Dat betekent dat wanneer iets niet staat vermeld, bijvoorbeeld problemen van de aangeefsters zelf, het niet wil zeggen dat die aangeefsters ook geen problemen hebben.
6. Volgens de geldende aanwijzing mogen ouders niet bij het opnemen van de aangiften aanwezig zijn.
7. De beperking is dat de onderzoekers uitsluitend processen-verbaal hebben gelezen en geen video-opnamen hebben bekeken.
8. Een verdachte is betrokken bij twee zaken.

6 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk presenteren we de belangrijkste bevindingen uit dit exploratieve onderzoek naar aangiften van zedenmisdrijven door strafrechtelijk minderjarige meisjes. Als eerste bespreken we kort de onderzoeksmethoden en de beperkingen van dit onderzoek. Vervolgens gaan we in op de omvang van het aantal valse zedenaangiften in Nederland. De paragraaf daarna behandelt de kenmerken en achtergronden van de aangeefsters en de aangiften (naar type aangifte). Daarna volgt een beschouwing van de resultaten en we besluiten met een aantal aanbevelingen voor verder onderzoek.

6.1 Methoden en beperkingen

Dit onderzoek heeft een exploratief karakter. Naast een literatuurstudie zijn alle hoofden van de regionale zedenpolitie en Koninklijke Marechaussee benaderd met een schriftelijke vragenlijst. Hierin is gevraagd om aantallen te verstrekken met betrekking tot aangiften van zedenmisdrijven, in het bijzonder valse aangiften. Op enkele uitzonderingen na zijn de regio's niet in staat gebleken om de gevraagde kerngetallen te verstrekken, omdat de zaken niet als zodanig in het bedrijfsprocessensysteem worden geregistreerd. Het zou handmatig uitzoekwerk vergen om de informatie te genereren. Om die reden hebben sommige regio's zich verlaten op schattingen, een enkele regio heeft wel geregistreerde gegevens verstrekt. Uitspraken over de omvang van het aantal valse aangiften dienen derhalve met de nodige terughoudendheid te worden geïnterpreteerd.

Verder is aan drie politieregio's gevraagd om aangiften van zedenmisdrijven (processen-verbaal) door minderjarige meisjes te verstrekken waarbij er onderscheid is gemaakt tussen echte aangiften (de verdachte heeft het bekend), twijfelachtige aangiften (de politie twijfelt aan de aangifte maar de aangeefster blijft bij haar verhaal) en valse aangiften (de aangeefster heeft toegegeven een valse aangifte te hebben gedaan). In totaal zijn er 23 dossiers bestudeerd en aan de hand van een analyseprotocol op kwalitatieve wijze geanalyseerd. Het is erg moeilijk gebleken om valse aangiften te verkrijgen. In de eerste plaats omdat ze niet worden geregistreerd. Daarnaast is wellicht een belangrijker punt dat veel aangiften waarbij de politie aan het waarheidsgehalte twijfelt het stadium van aantoonbaar vals niet halen, omdat de aangeefster bij haar verhaal blijft en de politie niet verder rechercheert.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat dergelijke aangiften over het algemeen niet naar het OM worden gestuurd maar bij de politie blijven liggen (opgelegd).

Het totale aantal van 23 dossiers, verdeeld over drie categorieën aangiften, is getalsmatig gering. De generaliseringsmogelijkheden zijn hiermee beperkt. Grootschalig onderzoek kan de bevindingen zoals gevonden in onderhavig onderzoek verifiëren. Daarbij komt dat de bevindingen terug te voeren zijn op hetgeen de verbalisanten hebben weergegeven in hun processen-verbaal. Het is onduidelijk of en zo ja welke andere, mogelijk relevante informatie over de aangeefsters en aangiften ontbreekt (zie ook paragraaf 6.3).

6.2 Aard en omvang van valse zedenaangiften

De eerste onderzoeksvraag luidt: Wat is de geschatte omvang van het aantal valse aangiften door meisjes in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar in Nederland in 2008? De percentages valse aangiften die in buitenlandse studies worden genoemd, variëren enorm en hebben bovendien vaak betrekking op volwassen aangeefsters. Uit de schaars aangeleverde cijferoverzichten is in de eerste plaats op te maken dat een groot deel van de meldingen van de aangeefsters in de fase van het informatieve gesprek blijft steken. Er volgt met andere woorden geen aangifte. De reden hiervoor kan zijn dat de aangeefsters opzien tegen het verdere politie- en justitiële traject en/of dat de verhalen zijn verzonnen. Op basis van de gegevens van een regio, die de aantallen informatieve gesprekken en aangiften van minderjarigen goed bijhoudt, blijkt dat de helft van de informatieve gesprekken uiteindelijk uitmondt in een aangifte. Hiermee is overigens niet gezegd dat de andere helft te typeren is als twijfelachtige of valse zaken, maar de praktijk wijst uit dat de zedenpolitie juist in de informatieve fase veel twijfelachtige zaken eruit haalt. Die zaken worden in veel gevallen opgelegd. Als de verschillende aantallen, soms gebaseerd op schattingen, van de regio's bij elkaar worden genomen dan is ruwweg twintig procent van de aangiften als twijfelachtig of vals te bestempelen. Het percentage 'valse' aangiften (1% tot 3%) is in vergelijking met de 'twijfelachtige aangiften' (15% tot 18%) laag. Dit kan erop duiden dat het voor de zedenpolitie erg moeilijk is om de aangeefsters hun oorspronkelijke verhaal te laten aanpassen aan de werkelijkheid en/of dat de politie in dergelijke gevallen niet durft door te pakken, omdat er altijd nog een (kleine) kans bestaat dat de aangeefster wel de waarheid vertelt. Ze willen met andere woorden de kans op een misser zo klein mogelijk houden en kiezen daarom voor de veilige weg (opleggen). Daarnaast speelt mee dat het aanbod van zaken tot de nodige prioritering leidt van af te handelen zaken. Alles bij elkaar nemend (informatieve gesprekken en aangiften), volgt daaruit dat een fors deel van de verhalen van minderjarige meisjes over het feit dat zij slachtoffer zijn geworden van een zedendelict (vermoedelijk) niet juist is.

6.3 Achtergronden aangeefsters en kenmerken aangiften

De tweede onderzoeksvraag luidt: Wat zijn de achtergronden van de aangeefsters en de kenmerken van de aangiften en in hoeverre zijn hierin verschillen tussen echte, twijfelachtige en valse aangiften te constateren?

De resultaten uit het bescheiden opgezette dossieronderzoek laten zien dat het enige duidelijke onderscheidend criterium tussen valse en echte aangiften de bekentenis van de

verdachte of aangeefster is.¹ Er zijn met andere woorden geen achtergronden van de aangeefsters of kenmerken van de aangiften aan te wijzen die op zichzelf en onomwonden de (on)waarheid van een aangifte aantonen. Zwart of wit komen in de zedenpraktijk nauwelijks voor, veeleer is sprake van grijstinten. Er zijn diverse overeenkomsten in achtergronden en kenmerken van aangeefsters en aangiften. Ter nuancering: op de overeenkomsten zijn in dit onderzoek en in de praktijk altijd uitzonderingen te vinden. Het gaat bij de beschrijving om de algemene lijn.

Algemene overeenkomsten

De etniciteit van de aangeefsters (van echte, twijfelachtige en valse aangiften) is vergelijkbaar: het merendeel heeft een autochtoon Nederlandse achtergrond. Het merendeel komt uit intacte gezinnen (met twee ouders/verzorgers) en heeft broers en/of zussen. In de meeste gezinnen spelen er problemen, bijvoorbeeld echtscheiding of overlijden van (een van) de ouders, ruzie met de moeder of broer of zus die ziek is. In de drie categorieën aangiften varieert het opleidingsniveau; aangeefsters volgen een opleiding op VMBO-HAVO niveau. De aangeefsters hebben zelf ook te kampen met problemen, bijvoorbeeld geen vrienden hebben en psychische klachten. Het hebben van antecedenten is een uitzondering en de aangeefsters hebben niet eerder aangifte van een zedendelict gedaan. Van ietsel is bij de meeste aangiften geen of nauwelijks sprake. Ze vertellen hun vriendinnen of anderen eerst van het voorval en daarna pas hun ouders. De aangeefsters durven het om allerlei redenen eerst niet aan hun ouders te vertellen. Het lijkt erop dat vooral de omgeving en ouders aandringen op het doen van aangifte.

In alle drie de soorten aangiften zijn wel (kleine) tegenstrijdigheden te ontdekken. Die kunnen betrekking hebben op uitspraken van de aangeefsters zelf in de diverse verklaringen of tussen de verklaringen van de aangeefsters en getuigen en/of aanvullend bewijs. De aangeefsters maken (over het algemeen) in hun diverse verklaringen het verhaal niet groter (meer geweld, meer verdachten etc). Er wordt over het algemeen geen fysiek geweld gemeld en aangeefsters willen meewerken aan het politieonderzoek. Ze kunnen de bekende verdachten goed omschrijven. De politie kan naast het relaas van de aangeefsters vaak ook gebruikmaken van aanvullend technisch onderzoek en/of getuigen die het verhaal kunnen bevestigen of ontkrachten.

Verschillen

Naast de overeenkomsten zijn er ook (vaak) graduele verschillen te zien tussen echte, twijfelachtige en valse aangiften. Als eerste worden de valse zaken vergeleken met echte aangiften. Daarna wordt ingegaan op de verschillen tussen twijfelachtige en valse aangiften. Wat betreft de achtergronden van de aangeefsters van de valse aangiften valt – in vergelijking met de echte aangiften – op dat:

- aangeefsters iets ouder lijken
- de verdachten jonger zijn
- er vaker sprake is van verkrachting dan van aanranding

- de delicten vaker buitenshuis en in de nachtelijke uren plaatsvinden
- aangeefsters vaker eerder vrijwillig seksueel contact hebben gehad met verdachte
- er meer situationele omstandigheden ten tijde van het delict zijn aan te wijzen die te maken hebben met de aangifte
- aangeefsters uiteenlopende motieven hebben voor het doen van aangifte
- aangeefsters vaker bijzondere/afwijkende handelingen noemen
- aangeefsters vaker alcohol en/of drugs gebruiken
- aangeefsters vaker een morning-afterpil innemen

Wat betreft de kenmerken van valse aangiften valt – in vergelijking tot echte aangiften – op dat:

- er sprake is van een kortere periode tussen delict en aangifte
- de etniciteit van de verdachten gevarieerder is
- de aangifte minder plausibel is
- de aangifte in mindere mate gedetailleerd is
- de aangiften onderbuikgevoelens bij de verbalisanten teweegbrengen

We zijn ook nagegaan waarin de tussencategorie twijfelachtige aangiften overeenkomt en/of verschilt van echte en valse aangiften. De vraag die namelijk opdoemt, is of de twijfelachtige aangiften nu in werkelijkheid ook vals zijn of wellicht toch als echt aan te merken zijn. Op basis van het bestudeerde materiaal kunnen we dit niet eenduidig vaststellen. We kunnen wel een aantal overeenkomsten tussen valse en echte aangiften benoemen. De belangrijkste overeenkomsten tussen twijfelachtige en valse aangiften zijn: het gebruik van alcohol en drugs door de aangeefsters, gebruik van morning-afterpil, het niet-geloofwaardige karakter van de aangiften, vaag signalement van onbekende verdachten, minder details en twijfelachtige omstandigheden. Een overeenkomst tussen twijfelachtige en echte aangiften is dat de delicten binnenshuis en overdag plaatsvinden. We kunnen voorlopig stellen dat de twijfelachtige aangiften meer overeenkomsten vertonen met valse aangiften dan met echte aangiften, maar hiernaar is meer onderzoek nodig. De uiteindelijke rechterlijke toets (of zelfs die van het OM) ontbreekt in een groot deel van de twijfelachtige zaken immers. Ze blijven bij de politie op de plank liggen.

De uitkomsten van onderhavig onderzoek zijn op onderdelen vergelijkbaar met die van eerder onderzoek. Aangezien de onderzoeken en studies naar valse aangiften onderling erg verschillen qua definitie, beoordelingscriteria en onderzoeksmethoden, is een een-op-een-vergelijking met de literatuur niet zuiver. Om die reden vergelijken we alleen die onderzoeken die in methodologisch opzicht lijken op onderhavig onderzoek. Dit zijn de studies van Kanin (1994) en Rassin en Van der Sleen (2005). Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat in deze onderzoeken met name is gekeken naar valse aangiften van volwassen vrouwen. Als we naar de achtergronden van aangeefsters kijken dan wordt in voornoemde onderzoeken duidelijk de meeste aangeefsters van autochtone afkomst zijn (blanke huidskleur). Opvallend is dat, in de literatuur, het hebben van persoonlijke conflicten vóór de aangifte en

het hebben van meerdere psychische of emotionele problemen onderscheidende factoren zijn. Aangeefsters van valse aangifte kampen in grotere mate met conflicten voor de aangifte en hebben vaker psychische of emotionele problemen zoals automutilatie en kenmerken van een borderlinestoornis. Uit dit onderzoek kan deze conclusie echter niet als zodanig worden getrokken. Het blijkt dat ook de aangeefsters van echte aangiften kampen met lichte problematiek, die vergelijkbaar is met de persoonlijke problemen van de aangeefsters van valse aangiften. Aangeefsters van twijfelachtige aangiften vertonen echter wel ernstigere psychische problematiek en kampen daarnaast ook met gezinsproblemen. In de motieven c.q. situationele omstandigheden is echter wel enige overeenkomst te zien. De aangeefsters van valse aangiften hebben in veel gevallen een plausibele verklaring nodig voor het vermijden van ongewenste consequenties en/of gevoelens waar ze van tevoren geen rekening mee hebben gehouden. De aangeefsters hebben vrijwillig seksueel contact gehad met de verdachte, maar bestempelen de seksuele handelingen later als onvrijwillig. Zij hebben een alibi nodig voor een eventuele ongewenste zwangerschap of geslachtsziekte. Ook bestempelen zij het achteraf als onvrijwillig uit wraak of na een persoonlijke afwijzing. Een andere overeenkomst is het aandacht en sympathie krijgen van mensen uit de omgeving van de aangeefsters. Over de onderwerpen die samenhangen met de aangifte zelf kan wegens gebrek aan vergelijkingsmateriaal weinig gezegd worden. Wel kunnen we stellen dat we de bevindingen vanuit de literatuur over het verschil tussen valse en echte aangiften met dit exploratieve onderzoek deels kunnen bevestigen (afwijkende handelingen zoals wapengebruik en vastbinden, letsel dat niet overeenkomt met verklaringen en het ontbreken van essentiële informatie over de verdachte en seksuele handelingen), maar er zijn ook afwijkende resultaten gevonden (periode tussen delict en aangifte en nauwelijks inconsistenties).

6.4 Slotbeschouwing

Uit de landelijke inventarisatie blijkt dat het probleem rondom het doen van twijfelachtige of valse meldingen en aangiften een fors probleem is. Veel meldingen en verklaringen kloppen volgens de ervaring van de zedenpolitie niet en worden om die reden niet doorgezet richting een aangifte. In die zin fungeert het eerste vangnet dus goed, maar niet afdoende. Er glipt nog een behoorlijk aantal dubieuze aangiften doorheen. Dat aantal is voornamelijk te categoriseren als twijfelachtig. Dit blijken lastige zaken voor de zedenpolitie. De politie zou in het belang van de aangeefsters en de verdachten alles in het werk moeten stellen om die diffuse status van een aangifte, die vaak wordt opgelegd, om te zetten in een aantoonbare echte of aantoonbare valse aangifte. Dit vergt inzet van schaarse mensen en middelen en het bepalen van prioriteiten.

Bij zedenzaken is het in het algemeen zo dat verdachten en aangeefsters elkaar kennen. Ook uit dit onderzoek blijkt dat de meeste aangeefsters de verdachten kennen. De onbekende man die vanuit de bosjes een meisje van de fiets sleurt en verkracht, is een uitzondering in de woorden van een van de gesproken rechercheurs. Dit gegeven kan van belang zijn voor de politie. Als een aangeefster vertelt over een onbekende verdachte is er reden om extra kritisch te zijn. Bij valse aangiften met een bekende verdachte is dan niet zozeer

het incident verzonnen, maar wordt het seksuele contact achteraf door de aangeefster als onvrijwillig aangemerkt. In die gevallen is het voor de politie zaak om de bredere context van de relaties van aangeefsters na te gaan, zeker de seksuele. Hierbij lijken de ouders een minder goede informatiebron; vriendinnen kunnen waarschijnlijk meer zeggen over het seksuele gedrag van de aangeefsters.

De zedenrechercheurs zijn zich blijkens de landelijke inventarisatie bewust van die elementen in een verklaring die kunnen wijzen op een valse aangifte. Als belangrijkste factoren worden onder andere de tijdspanne genoemd tussen delict en aangifte (zit vaak enige tijd tussen), en het feit dat de aangeefsters zelf geen aangifte willen doen, maar dat hun omgeving daarop aandringt. De verklaringen van de aangeefsters bij de politie zijn niet geloofwaardig. De motieven om een valse aangifte te doen, hebben volgens de rechercheurs te maken met het verschaffen van een alibi, vragen van aandacht en psychosociale problemen. Dit zien we in bepaalde gevallen ook terug in de bestudeerde dossiers.

Uit dit onderzoek komen enkele factoren naar voren die een onderscheidende werking lijken te hebben voor echte en twijfelachtige of valse aangiften, namelijk de aard van het (vermeende) delict en de leeftijd van de (vermeende) verdachten. Aangeefsters van twijfelachtige of valse aangiften lijken (dit vanwege de geringe aantallen) vaker aangifte te doen van verkrachting dan de aangeefsters van echte aangiften. De aard van de feiten lijkt ernstiger en door de verdachten wordt er meer geweld toegepast (hardhandig vastpakken). Mogelijk dat aangeefsters hun verzonnen verhaal kracht willen bijzetten door het delict ernstiger te maken. Vaak blijft het niet bij vaginale penetratie, maar voert de verdachte ook andere seksuele handelingen uit. In de echte aangiftes blijken de delicten minder ernstig qua seksuele handelingen, die overigens als zeer traumatisch ervaren kunnen worden door de aangeefsters. De rechercheurs merken de ongeloofwaardigheid van het verhaal van de aangeefsters aan als een indicator voor een valse aangifte. In dit onderzoek wordt dat bevestigd. De ongeloofwaardigheid is deels af te leiden uit bijvoorbeeld de fysieke onmogelijkheid om bepaalde seksuele handelingen te verrichten, maar zeker ook uit aanvullend technisch bewijs en getuigenverklaringen. Dit onderzoek maakt duidelijk dat aanvullende informatie doorslaggevend kan zijn voor de status van een aangifte.

Aan elke twijfelachtige en valse aangifte ligt een duidelijke oorzaak ten grondslag. Die kan betrekking hebben op het verschaffen van een alibi en het verkrijgen van aandacht. Ook problemen bij de aangeefster spelen een rol. Aangeefsters van twijfelachtige of valse aangiften lijken echter in grotere mate te kampen met allerlei psychische en lichamelijke problemen dan aangeefsters van echte zedenmisdrijven. Dit neemt niet weg dat ook aangeefsters van echte zedenmisdrijven in hun leven met problemen kunnen kampen, maar de ernst van de problematiek van de aangeefsters van twijfelachtige en valse aangiften lijkt – opmakend uit de bredere context van hun verhaal – groter. Het doen van een valse aangifte is soms direct, maar vaker indirect terug te voeren op de behoefte aan aandacht en het verkrijgen van een alibi. Uit de bestudeerde processen-verbaal komen duidelijk de meer situationele factoren naar voren als de directe

aanleiding om een valse aangifte te doen. Een voorbeeld is de minderjarige die dronken is, seks heeft met een jongen en later aangifte doet van verkrachting omdat ze de pil is vergeten en er een filmpje is gemaakt dat op YouTube dreigt te worden gezet. In dergelijke, situationeel bepaalde aangiften is aanvankelijk sprake van vrijwillig seksueel contact. De onderzoekers noemen ook andere factoren die kunnen wijzen op een valse verklaring, zoals consistentie van het verhaal, het tonen van emoties en het zelf direct na het delict aangifte willen doen. Deze factoren komen in dit verkennende onderzoek minder pregnant naar voren als onderscheidende kenmerken. Ook aangeefsters van valse verklaringen kunnen een consistent verhaal vertellen, met emoties en direct na het vermeende delict aangifte doen.

Dit onderzoek is voornamelijk gebaseerd op politiegegevens, in het bijzonder de processen-verbaal. Een objectieve beschouwing van de processen-verbaal laat zien dat in een deel van de dossiers onduidelijkheden zitten of dat rechercheerbare sporen niet verder lijken te worden onderzocht. Door onderzoekers die specifiek hiernaar zijn gevraagd, wordt als reden hiervoor gegeven dat de zaak al rond is (verdachte heeft bijvoorbeeld bekend en voor het OM is dat genoeg) en het aanbod van zaken is dermate groot dat er geen tijd is voor extra onderzoek. In andere gevallen wordt relevante informatie eenvoudigweg niet geregistreerd. De onderzoekers hebben bijvoorbeeld bij een verbalisant opheldering gevraagd over het ontbreken van nadere gegevens over de cruciale kwestie of de aangeefster nu wel of niet te zien is op de camerabeelden. In dit geval zijn die beelden wel onderzocht, met negatief resultaat, maar niet geregistreerd in het proces-verbaal, omdat "het toch een valse aangifte betrof."

De indruk van de onderzoekers is dat met enig meerwerk zaken harder te maken zijn door aanvullend bewijs te zoeken. Een voorbeeld is dat de aangeefster zegt dat de verdachte na de seks het condoom in de plantenbak heeft gegooid, terwijl de verdachte penetratie ontkent, maar dat is verder niet onderzocht, althans dat blijkt niet uit het proces-verbaal. Wat in sommige processen-verbaal verder ontbreekt, is de beschrijving door de verbalisanten van de emoties bij de aangeefsters of het gebrek daaraan. Waar dat wel gebeurt, geeft dat meer inzicht in de context, het verhoor en de wijze waarop de aangeefster overkomt op de verbalisanten (en onderzoekers, Officieren van Justitie, rechters). Dit gaat ook op wanneer de politiefunctionarissen expliciet hun vragen die zij aan de aangeefster stellen bij onduidelijke elementen in de verklaring en haar reactie daarop, registreren.

De zaak waarin er sprake is van een volwassen man die een seksuele relatie heeft met een meisje onder de zestien jaar, is relatief gemakkelijk voor de politie. Dan is het aantonen van het strafbare karakter ervan geen punt, want dat is per definitie strafbaar. Wellicht is dat de reden waarom deze verdachten ook bekennen als de politie met ander bewijs komt (bijvoorbeeld msn- of sms-verkeer). Het feit dat het om een volwassen man en een meisje onder de zestien gaat, omzeilt het probleem van het aantonen van de onvrijwilligheid aan de kant van de aangeefster. In bepaalde casus is de mate van onvrijwilligheid namelijk lastig te bepalen.

De zaken die zijn bestudeerd, maken duidelijk dat van de zedenrechercheurs de nodige kennis, vaardigheden en expertise verwacht worden. Het beoordelen van een verhaal is geen kwestie van het afstrepen van een lijstje signalen. Het gaat in de woorden van een rechercheur om het "totaalplaatje", om "fingerspitzengefühl". Daarnaast mag het de verbalisant niet ontbreken aan durf. Hiermee wordt een kritische houding richting aangeefster bedoeld, zeker in die gevallen waarin de verbalisanten twijfelen aan het verhaal. Het is een praktijkgegeven dat aangeefsters moeilijk van hun oorspronkelijke, verzonnen verhaal zijn af te brengen. Het melden dat het doen van een valse aangifte strafbaar is, zal weinigen over de streep trekken om hun verhaal bij te stellen. Soms zullen de politiefunctionarissen zich confronterender moeten durven opstellen teneinde de waarheid boven tafel te krijgen, uiteraard op een respectvolle wijze. Hierbij zijn achtergrondinformatie over de aangeefsters, hun mogelijke problemen, de gezinssituatie en eventuele relaties van belang. Deze informatie kan mogelijk inzicht geven in de reden voor het doen van de aangifte. Het uitvragen van deze informatie in het sociaal verhoor is essentieel. Voorkomen moet worden dat het verhaal van een aangeefster als onwaar wordt bestempeld terwijl het in werkelijkheid wel is gebeurd. In dat geval zou het slachtoffer opnieuw 'slachtoffer' worden.

Jegens verdachten is echter evenzeer een doortastende houding van belang. De consequenties van iemand ten onrechte als verdachte aanmerken, nota bene van een zedenmisdrif, kunnen ook groot zijn (zie inleiding). De huidige regel is dat zedendelicten voor een periode van minimaal zes en maximaal vijftien jaar in HKS jaar geregistreerd blijven.² In het geval een persoon eenmaal als verdachte van een zedenmisdrif staat geregistreerd en hij later een Verklaring Omtrent Gedrag vraagt bij de gemeente, kunnen deze registraties worden vermeld. In dit onderzoek zijn enkele twijfelachtige en valse zaken bestudeerd die voor de verdachte zeker nadelig had kunnen eindigen als de politie geen aanvullend bewijs had verzameld (bijvoorbeeld opnamen op de telefoon en getuigenverklaringen). De verdachte ontkent in deze gevallen het onvrijwillige karakter van het seksuele contact en niet het seksuele contact als zodanig. Met andere woorden, als er geen aanvullend bewijs is en de aangeefster met een geloofwaardig verhaal komt, kan de verdachte zich moeilijk anders verdedigen dan door te zeggen dat het seksuele contact op vrijwillige basis heeft plaatsgevonden. Een reden temeer om de verhalen van de aangeefsters, verdachten en getuigen serieus te onderzoeken.

6.5 Aanbevelingen voor verder onderzoek

De derde onderzoeksvraag luidt: *welke aanbevelingen zijn mogelijk in termen van een kwantitatief opgezet vervolgonderzoek?*

Dit onderzoek brengt een aantal onderwerpen van zowel maatschappelijk als politiek belang aan het licht die om nader onderzoek vragen. Dergelijk vervolgonderzoek zou bij voorkeur kwantitatief van opzet moeten zijn. In grote lijnen zou het onderzoek zich bijvoorbeeld kunnen richten op:

- De relatie tussen de leeftijd van de verdachten, de aard van het delict en type aangifte (hypothese is dat de echte aangiften betrekking hebben op gemiddeld oudere verdachten en vaker aanranding betreffen)
- In hoeverre de verschillen tussen twijfelachtige en valse aangiften bepalend zijn voor de status van de aangifte. Zijn twijfelachtige aangiften uiteindelijk valse aangiften? (hypothese is dat de twijfelachtige aangiften ook vals zijn).

Voordat een kwantitatief onderzoek kan worden uitgevoerd, is het noodzakelijk dat de zedenpolitie in Nederland een aantal wijzigingen doorvoert in de afhandeling van de zedenzaken. In het bijzonder wordt daarbij bedoeld op de manier van verslagleggen, kritisch doorvragen en durven doorpakken en niet in de laatste plaats het goed registreren van (valse) aangiften door minderjarigen. In het bedrijfsprocessensysteem zou eenvoudig gezocht moeten kunnen worden op valse aangiften. Doordat die registratie thans nauwelijks wordt gemaakt, is een grootschaliger onderzoek naar valse aangiften op korte termijn niet uitvoerbaar. Het is daarom zaak dat er op landelijk niveau afspraken worden gemaakt over hoe om te gaan met aangiften van zedendelicten door minderjarigen en hoe die te registreren.

Een alternatief voor het op langere termijn uitvoeren van een kwantitatief onderzoek is om dergelijk onderzoek te koppelen aan een deskundigheidsbevorderingstraject in een aantal pilotregio's. Op voorhand stellen we dat als volgt voor. We selecteren in overleg met de belanghebbenden een aantal pilotregio's waar we in samenwerking met een aantal deskundigen de zedenrechercheurs een instructie geven in het beoordelen en kwalificeren van aangiften van zedendelicten door minderjarige meisjes en ontwikkelen daartoe een pre-screeningsformat. Daarbij kiezen we voor een werkmodel waarbij elk informatief gesprek en elke aangifte gelabeld en ingevoerd wordt in het bedrijfsprocessensysteem. Zaken die onduidelijk blijven, wordt in intervisiemeetings doorgesproken en uiteindelijk door middel van een consensusbespreking gekwalificeerd als 'echt' of 'vals'. Na een nader af te spreken periode of een afgesproken aantal ingevoerde zaken kan het kwantitatieve onderzoek van start gaan. De meerwaarde van dit alternatief is dat er in een relatief korte periode voldoende kwalitatief goed onderzoeksmateriaal kan worden gegenereerd waarmee het fenomeen valse zedenaangiften door minderjarigen nader kan worden onderzocht en geduid en tegelijkertijd de kwaliteit van het handelen van de zedenpolitie in dergelijke zaken wordt verbeterd.

Noten

1. Gemakshalve gaan we voorbij aan het feit dat verdachten ook valse bekentenissen kunnen afleggen en aangeefsters hun eigen verhaal ten onrechte als verzonnen bestempelen. Op het oog onwaarschijnlijke verhalen van aangeefsters kunnen bij nader onderzoek toch waar blijken te zijn (en vice versa).
2. In het bedrijfsprocessensysteem BVH mag de registratie maximaal vijf jaar zichtbaar blijven, vervolgens blijft het nog vijf jaar in een archiefomgeving bewaard waar het slechts in uitzonderlijke gevallen uit mag komen. In HKS is de bewaartermijn afhankelijk van de maximale strafmaat. Bij een straf van een tot tien jaar is de bewaartermijn in HKS vijftien jaar. Bij een kortere straf is dat zes jaar. Wordt deze persoon echter binnen deze periode weer als verdachte gehoord, dan schuift de bewaartermijn weer op.

Geraadpleegde literatuur

Ahlgrim-Delzell, L. & Dudley, J.R. (2001). Confirmed, unconfirmed and false allegations of abuse made by adults with mental retardation who are members of a class action lawsuit. *Child abuse & neglect*. Vol 25 (8), 1121-1132.

Aiken, M., Wolbert Burgess, A. & Hazelwood, R. (1999). False Rape Allegations. In Robert R. Hazelwood & Wolbert Burgess, A. (eds) *Practical Aspects of Rape Investigation: A Multidisciplinary Approach*, 2nd edn, pp. 219–240. Boca Raton, FL: CRC Press.

Burgess, A. & Hazelwood, R. (2001). False allegations. In R.R. Hazelwood, & A.W. Burgess (Eds.). *Practical aspects of rape investigations*, pp. 77-195. Boca Raton, FL: CRC Press..

Burgess, A. W. & Holmstrom, L.L. (1974). Rape Trauma Syndrome. *Am J Psychiatry*. 131 (9),981-986.

Cahill, A.J. (2000). Foucault, rape and the construction of the feminine body. *Hypatia*, 15, 43-64.

Ceci, S.J. & Bruck, M. (1995). *Jeopardy in the courtroom: A scientific analysis of children's testimony*. Washington, DC: American Psychological Association.

Chambers, G. & Millar, A. (1983). *Investigating Sexual Assault*. Edinburgh: Scotland: The Scottish Office, 38–42.

Clark, L. & Lewis, D. (1977). *The Price of Coercive Sexuality*, Toronto: Woman's Press.

Breejen, O.D. den (2006). *De onschuldige schuldig; valse aangiften in zedenzaken*. Amsterdam: Politie Amsterdam-Amstelland.

Gardner, R. (1992). *True and false accusations of child sex abuse*. Cresskill, NJ: Creative Therapeutics.

Gibbon, K.L. (1998) False allegations of rape in adults. *Journal of Clinical Forensic Medicine*. 5, 195-198.

Grace, S., Lloyd, C. & Smith, L. J. F. (1992). *Rape: from recording to conviction. Research and Planning Unit Paper*. No.71.

Green, A. (1991). Factors contributing to false allegations of child sexual abuse in custody disputes. *Child & Youth Services*, 15 (2), 177-189.

Gregory, J. & Lees, S. (1996). Attrition in rape and sexual assault cases. *The British Journal of Criminology* vol. 36: 1.

Gudjonsson, G.H. (1997). Accusations by adults of childhood sexual abuse: A survey of the members of the British memory society (BFMS). *Applied Cognitive Psychology*, (11), 3-18.

Harris, J. & Grace, S. A.(1999). *A Question of Evidence? Investigating and Prosecuting Rape in the 1990s*. London: Home Office.

Hazelwood , R. R. & Napier, M.R. (2004). Crime scene staging and it's detection. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 48(6), 744-759.

Hazelwood, R.R. & Burgess, A.W. (2008). *Practical aspects of rape investigation: A multidisciplinary approach* (4th ed.). Washington, DC: CRC Press

HMCPsi/HMIC. (2002). *A report on the Joint Inspection into the Investigation and Prosecution of Cases involving Allegations of Rape*. London: HMCPsi.

Hirsch, C.J. & Selkin, J. (1974). *Rape Prevention Research Project*. Denver: Department of Health and Hospitals.

Johnson, M.K., Hashtroudi, S. & Lindsay, D.S.(1993). Source monitoring. *Psychological Bulletin*. 114, 3–28.

Jordan, J. (2004). Beyond Belief? Police, Rape and Women's Credibility. *Criminology and Criminal Justice*, vol. 4 no. 1, 29-59

Kahn, A.S. & Mathie, V.A. (2000). Understanding the unacknowledged rape victim. In C.B. Travis & J.W. Write (Eds.), *Sexuality, society and feminism* (pp 377-403). Washington, DC: American Psychological Association.

- Kanin , E.J. (1994) False Rape Allegations. *Archives of Sexual Behavior*. 23(1), 81-92.
- Katz , S., & Mazur, M.A. (1979). *Understanding the rape victim. A synthesis of Research Findings*. New York: Wiley.
- Kelly, L., Lovett, J, & Regan, L. (2005). *A gap or a chasm? Attrition in reported rape cases*. Home Office Research Study 293. London: Home Office.
- Kerns, D.L. (1981). Medical assessment in child sexual abuse. In: Mrazek, P.B. & Kempe, C.H. (ed). *Sexually Abused Children and Their Families*. Oxford: Pergamon, 126-141.
- Koppen van, P.J. & Merckelbach, H. (1997). Characteristics of Recovered Memories: A Dutch Replication of Gudjonsson's (1997) British Survey. *Applied Cognitive Psychology*, 13, 485-489.
- Lea, S.J. (2003). Attrition in Rape Cases. *British Journal of Criminology*, 43, 583,593.
- Maclean, N.M., (1979). *Rape and False Accusations of Rape*. *Police Surgeon*, 29, 30-38.
- Marshall, B.C., & Alison, L.J. (2006). Structural Behavioural Analysis as a basis for Discriminating between Genuine and Simulated Rape Allegations. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 3, 21-34.
- McCahill, T.W., L. C. Meyer, & Fischman, A. M. (1979). *The Aftermath of Rape*. Lexington; Mass: Lexington Books.
- McCurdy, K. & Daro, D. (1994). *Current trends in child abuse reporting and fatalities: Results of the 1993 annual fifty state survey*. Chicago: National Committee for the Prevention of Child Abuse.
- Morton, T. & Duck, J. (2003). Responding to risk information in the medic: The role of attitudes towards the media and direct experience. *Australian Journal of Psychology*, 55, 54-59.
- Nierop, N.M., & Eshof, P. van den (2008). *Misbruik, Misleiding en Misverstanden*. Zoetermeer: LEBZ.
- Norton, R. & Grant, T. (2008). Rape Myth in True and False Rape Allegations. *Psychology, Crime & Law* Vol. 14, No. 4, 275-285.
- Pathé, M., Mullen, P. E. & Purcell, R. (1999). Stalking: false claims of victimization. *British Journal of Psychiatry*, 174, 178-172.

Philadelphia police study. (1968). *Police Discretion and the Judgement that a Crime Has Been Committed – Rape in Philadelphia*. University Of Pennsylvania Law Review. 277-284.

Rainbow, L. (1996). False rape allegations: *First steps in a multidimensional approach to the detection of deception in rape statements*. Liverpool: University of Liverpool, Unpublished thesis.

Rassin, E.G.C., & Sleen, J. van der (2005). Characteristics of true versus false allegations of sexual offenses. *Psychological Reports*, 97, 589-598.

Rumney, P.N.S. (2006). False allegations of rape. *Cambridge Law Journal*. 65 (10), 128-158.

Schreier, H.A. (1996). Repeated false allegations of sexual abuse to sheriffs; When is it Munchausen by Proxy? *Child Abuse and Neglect*, 20, 1135-1170.

Smith, L.J.F. (1989). *Concerns About Rape*. London: Home Office Research Study 106.

Stewart, C.H. (1981). *A retrospective Survey of Alleged Sexual Assault Cases*. Police Surgeon 28.

Temkin, J. (1999). Reporting rape in London: A Qualitative Study. *Howard Journal of Criminal Justice* 17, 23 and 27.

Theilade, P. & Thomsen, J.L. (1986). *False Allegations of Rape*. Police Surgeon 17.

Trocmé, N. & Bala, N. (2005). False allegations of abuse and neglect when parents separate. *Child Abuse & Neglect*, 29, 1333–1345.

Veraart, C. (1997). *Valse zeden*. Den Haag: Uitgeverij BZZTôH.

Veraart, C. (2006). *Valse zeden, onterechte aangiften in zedenzaken*. 's-Gravenhage: BZZTôH. .

Wang, C. & Daro, D. (1998). *Current trends in child abuse reporting and fatalities*. Chicago IL: National Committee to Prevent Child Abuse.

Wijk, A.Ph. van (2004). *Zedenzorg in Drenthe. Criminaliteitsbeeld, organisatie, werkwijze en externe partners*. Apeldoorn: Politieacademie.

Wijk, A.Ph. van (2006). De politieke zedenzorg in de praktijk; een impressie. *Tijdschrift voor Politie*. 7/8, 13-15.

Dankwoord

De politiekorpsen Amsterdam-Amstelland, Gelderland-Midden en Hollands-Midden worden bedankt voor hun tijd en moeite om dossiers van zedenaangiften door minderjarige meisjes te verzamelen. Daarnaast zijn we Oetse Den Breejen en Yet van Maastricht erkentelijk voor hun waardevolle opmerkingen bij een eerdere versie van dit rapport. Tot slot danken we de leden van de leescommissie van Programma Politie & Wetenschap: Frits Vlek, Annemieke Venderbosch en Cees Loef.

Bijlage 1: Vragenlijst aangiften zedenzaken

door meisjes van 12-18 jaar

Ten behoeve van een verkennend onderzoek naar valse en echte aangiften van zedenmisdriven door minderjarige meisjes (12-18 jaar), willen wij graag een indicatie krijgen van de aard en omvang van de valse aangiften op landelijk niveau. Elke politieregio en de Koninklijke Marechaussee krijgen het verzoek om onderstaande vragen te beantwoorden aan de hand van de registraties in het bedrijfsprocessensysteem over het jaar 2008.

1. Wilt u hieronder aankruisen op welke politieregio of het werkgebied van de Koninklijke Marechaussee de gegevens betrekking hebben?

- ☐ Groningen
- ☐ Friesland
- ☐ Drenthe
- ☐ IJsselland
- ☐ Twente
- ☐ Noord- en Oost Gelderland
- ☐ Gelderland-Midden
- ☐ Gelderland-Zuid
- ☐ Utrecht
- ☐ Noord-Holland Noord
- ☐ Zaanstreek- Waterland
- ☐ Kennemerland
- ☐ Amsterdam-Amstelland
- ☐ Gooi en Vechtstreek
- ☐ Haaglanden
- ☐ Hollands Midden
- ☐ Rotterdam-Rijnmond
- ☐ Zuid-Holland-Zuid
- ☐ Zeeland
- ☐ Midden en West Brabant
- ☐ Brabant-Noord
- ☐ Brabant Zuid-Oost
- ☐ Limburg-Noord
- ☐ Limburg-Zuid
- ☐ Flevoland
- ☐ Koninklijke Marechaussee

2. Hoeveel aangiften van zedenmisdriven zijn er in totaal geregistreerd in 2008?

Toelichting 1:

Indien de zedenafdelingen decentraal zijn georganiseerd, dan graag de cumulatieve gegevens over de districten c.q. werkgebieden vermelden.

Toelichting 2:

Onder zedenmisdriven verstaan we de artikelen 239-249 van het Wetboek van Strafrecht. Er hoeft bij deze vraag geen onderscheid gemaakt te worden tussen de diverse zedenmisdriven.

Totaal aantal zedenmisdriven:.....

3. Hoeveel aangiften van zedenmisdriven in 2008 hebben betrekking op minderjarige meisjes (12-18 jaar)?

Aantal zedenmisdriven minderjarige aangeefsters (12-18 jaar):.....

Toelichting

In de vraag wordt gesproken over aangiften. Hiernaar worden ook de zogenaemde informatieve gesprekken verstaan, uiteraard voor zover geregistreerd.

4. Kunt u van het aantal aangiften van zedenmisdriven door minderjarige meisjes (12-18 jaar) in 2008 aangeven hoeveel daar van vals, twijfelachtig of echt zijn?

Toelichting 1:

onder valse aangifte verstaan wij een aangifte waarvan de aangeefster tijdens het politieonderzoek zelf heeft toegegeven dat het een valse verklaring was (verzonnen, onjuiste beschuldiging).

Bij een twijfelachtige aangifte heeft de opsporingsfunctionaris sterk het vermoeden dat het een valse aangifte betreft, maar de aangeefster houdt voet bij stuk dat het een echte aangifte is. Wat er vervolgens gebeurt met de aangifte (opleggen, doorsturen etc) is in dit geval niet van belang. bij de categorie twijfelachtig gaat het uiteraard om een inschatting. We zullen uw gegevens ook als zodanig gebruiken.

Een echte aangifte is een aangifte waarvan de opsporingsfunctionaris overtuigd is dat de aangifte conform de werkelijkheid en de verklaring van de aangeefster is en die het proces-verbaal vervolgens heeft doorgestuurd naar het Openbaar Ministerie. De verdachte heeft het delict bovendien bekend.

Aantal valse aangiften:

Aantal twijfelachtige aangiften:

Aantal echte aangiften:

Totaal aantal aangiften:

5. Wat vindt u de drie meest kenmerkende elementen in een valse aangifte van een zedenmisdrijf door minderjarige meisjes (12-18 jaar)?

Toelichting:

hierbij gaat het om de ervaring van de opsporingsfunctionarissen. De elementen kunnen betrekking hebben op de achtergronden van de aangeefster, het vermeende delict, de delictomstandigheden et cetera. Met andere woorden: waaraan zou een valse aangifte kunnen worden herkend?

1.

2.

3.

6. Kunt u de drie belangrijkste elementen noemen waaraan een echte aangifte van een zedenmisdrijf door een minderjarig meisje is te herkennen?

1.

2.

3.

7. Wat doet u doorgaans met de twijfelachtige aangiften?

- ☐ opleggen (politiesepot)
- ☐ doorsturen naar OM
- ☐ zaak aanhouden voor nader onderzoek
- ☐ anders, namelijk.....

8. Welke consequenties worden in uw regio/werkgebied verbonden aan het doen van een valse aangifte van een zedenmisdrijf door een minderjarig meisje (meerdere antwoorden mogelijk)?

- ☐ proces-verbaal voor doen van valse aangifte
- ☐ gesprek met aangeefsters
- ☐ gesprek met ouders / verzorgers aangeefsters
- ☐ gesprek met de Officier van Justitie
- ☐ geen consequenties
- ☐ anders, namelijk.....

Ruimte voor aanvullende opmerkingen:

Bijlage 2: Analyseformat dossieronderzoek

Dossieranalyse Valse en echte zedenzaken

Naam onderzoeker:

Datum scoren (DD-MM-JJ) : __ - __ - ____ Plaats:

Analyseren op drie verschuillende niveaus:

1. Feitelijke weergaven zoals vermeld in de aangifte
2. De aangifte interpreteren. Wat is niet logisch en is het consistent. Ontbreken er dingen (enz)?
3. Weergeven en interpreteren van de overige bronnen (zedekit, getuigenverklaringen, verhoor verdachte en pv bevindingen)

1 – Basisgegevens aangeefster

Type aangifte (vals, twijfelachtig, echt)?

Naam:

Geboortedatum: __ - __ - ____

Leeftijd (ten tijde van de aangifte)

Xpolnummer:

Dossiernummer:

Geboorteland: - Nederland

Etniciteit: (afhankelijk geboorteland ouders):

Geslacht: ☐ vrouw

Woonsituatie (bij ouders, moeder, jeugdinstelling enz.):

Gezinssamenstelling (ouders gescheiden, aantal broer en/of zussen):

Psychosociale problematiek of bijzondere persoonskenmerken bij aangeefster?

Wat is het opleidingsniveau van de aangeefster?

Heeft de aangeefster antecedenten?

Heeft de aangeefster eerder aangifte van een zedenmisdrijf (of valse aangifte) gedaan?

2 – Basisgegevens delict en verdachte(n)

Locatie delict:

Dag en tijdstip delict:

Hoeveel verdachten zijn er:

Geslacht:

Geboortedatum:

Geboorteland verdachte(n):

Etniciteit verdachte(n):

Kennen aangeefster er verdachte(n) elkaar:

- ☐ Nee, vreemden.
- ☐ Ja, waarvan:
- ☐ Sommige wel, anderen niet, namelijk:

Voorgeschiedenis met verdachte(n) (waar kennen ze elkaar van,, bijv. eerdere ruzies, buurt enz):

3 – Het incident

Omschrijving delict incident:

Was er sprake van seksueel contact tussen aangeefster en verdachte(n)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk:

Wat er in het begin sprake van vrijwillig seksueel contact?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk (aard seksuele handeling):

Wordt er door de dader geweld toegepast?

- ☐ nee
- ☐ ja (aard geweld: bedreigingen, lichamelijk geweld enz):

Was er sprake van afwijkende handelingen?

Afwijkende handelingen (extreme handelingen, opvallende gebeurtenissen)

4 - De aangifte

Periode / tijdsbestek tussen het delict en de aangifte:

Indien er niet direct na het delict aangifte wordt gedaan: wat is in de periode tussen het delict en de aangifte gebeurd/ wat heeft de aangeefster gedaan? En wat is de rol van derden?

Wordt de aangifte ingetrokken? Is er een soort informatief gesprek geweest?

Met wie heeft de aangeefster over het delict gepraat:

Wijze van het doen van aangifte:

- ☐ wil zelf aangifte doen
- ☐ wil geen aangifte doen
- ☐ wordt aangespoord om aangifte te doen door ouders
- ☐ wordt aangespoord om aangifte te doen door vriend(inn)en
- ☐ wordt aangespoord om aangifte te doen door hulpverlening
- ☐ Anders:

Zijn er derden mee tijdens de aangifte?

- ☐ nee, aangeefster is alleen
- ☐ ja, namelijk:

Wat is de rol van eventuele derden tijdens het opnemen van de aangifte?

Inhoud van de verklaring (verder uitwerken)

- Consistent of inconsistent
- Plausibel (aangifte valse stalking)
- Gedetailleerdheid
- Komt het slachtoffer terug op de aangifte, wordt het verhaal bijgesteld?
- De verklaring komt ineens of komt er geleidelijk steeds meer informatie
- Is het verhaal ingestudeerd of "schiet ze te binnen".
- Geloofwaardigheid
- Duidelijke beschrijving tussen van de seksuele daad (interactie verdachte en aangeefster)
- Moeite met de chronologische volgorde
- Hoe wordt de verdachte omschreven (zowel de onbekende als bekende verdachte)

5 - De omstandigheden van het delict

Omstandigheden ten tijde van het delict (of direct na)

- ☐ aangeefster kwam te laat (of helemaal) niet thuis
- ☐ schoolresultaten liggen onder de verwachting van ouders
- ☐ verhouding met ouders/verzorgers is slecht
- ☐ vermoedens zwangerschap / is zwanger
- ☐ ongewenste zwangerschap
- ☐ vermoedens soa / heeft een soa
- ☐ afkeuring van de relatie met vriend door omgeving, namelijk:
- ☐ heeft psychiatrische problemen, namelijk:
- ☐ voelt zich buitengesloten in gezin
- ☐ voelt zich buitengesloten op school
- ☐ ontdekking op heterdaad van seksueel contact
- ☐ misstanden in de relatie, namelijk
- ☐ ruzie tussen aangeefster en verdachte(n)
- ☐ aangeefster ruzie met iemand anders dan verdachte:
- ☐ overig, namelijk:

Is er sprake van alcohol- en/of drugsgebruik?

Heeft slachtoffer medicatie / behandeling nodig (voor zwangerschap, soa enz.)?

- ☐ Nee
- ☐ a, voor:

6 – Letsel en beschadigingen

Is er een lichamelijk onderzoek geweest (bij ziekenhuis of huisarts/ rape kit)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, waarom niet:

Is er sprake van letsel? (oppervlakkige wonden, op plekken waar de aangeefster zelf bij kan)

Komt de aard van het letsel overeen met het (vermeende) delict :

Is er sprake van beschadiging van kleding?

- ☐ nee
- ☐ Ja, namelijk:

Komt de aard van de beschadigingen overeen met het (vermeende) delict:

7- De verdachte

Is de verdachte gehoord?

Heeft de verdachte lestel? (i.v.m. eenzijdig letsel)

8 – Gedrag aangeefster

(bevindingen van de agent)

Houding tijdens het onderzoek (meewerkend of tegen werkend)

Tonen van emoties (juiste moment?)

Observaties agent onderbuikgevoelens/ signalen

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang. Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatroven en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de ont-hemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar download-ers van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en ken-merken van moord en doodslag in huise-lijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebran-ches in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van came-ratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Kijk voor meer informatie over deze uitgaven in deze reeks op: www.beke.nl.

Het is bekend dat een valse aangifte van een zedendelict vaak door volwassen vrouwen wordt gedaan. Zij beschuldigen bijvoorbeeld hun ex-partner van seksueel misbruik van hun kind om zo de voogdij te verkrijgen. De laatste jaren komen ook minderjarige meisjes in de politiepraktijk naar voren als een groep die valse aangiften doet van zedendelicten. Naar deze specifieke groep aangeefsters is nog geen onderzoek gedaan. Dit exploratieve onderzoek is een eerste stap om in die lacune te voorzien.

Er is onderzocht wat de omvang is van het aantal valse aangiften van zedenmisdrijven door minderjarige meisjes. Verder is er onderzoek gedaan naar de achtergronden van die meisjes, de kenmerken van hun aangiften en de mate waarin die verschillen van meisjes die een 'echte' aangifte hebben gedaan. Daartoe is een literatuurstudie uitgevoerd, een vragenlijst gestuurd naar alle zedenafdelingen van de politie en er zijn processen-verbaal bestudeerd. Het blijkt dat met name twijfelachtige aangiften door minderjarige meisjes regelmatig voorkomen. Hun motieven zijn divers. Zij kunnen bijvoorbeeld een eerder vrijwillig contact als onvrijwillig bestempelen uit angst voor een ongewenste zwangerschap. Het onderzoek maakt duidelijk dat het in de praktijk voor de politie lastige verhalen zijn om te beoordelen. De politie kwalificeert een aangifte niet snel als 'vals', mede omdat de aangeefsters vaak bij hun (verzonnen) verhaal blijven. Het onderzoek maakt duidelijk dat de politie dergelijke verhalen goed moet uitrechercheren én registreren.

ISBN 978-90-75116-66-3

9 789075 116663 >

www.beke.nl